

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย :
ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

กฤษมา โกลด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2555

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย :

ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

กุสุมา โกศล

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....เกษมส. โขติชาครพันธุ์..... ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(พ.ต.ท. ดร. เกษมसानต์ โขติชาครพันธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

รองศาสตราจารย์.....จตุร เทียนไทย..... ประธานกรรมการ
(ดร. จตุร เทียนไทย)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....เกษมส. โขติชาครพันธุ์..... กรรมการ
(พ.ต.ท. ดร. เกษมसानต์ โขติชาครพันธุ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....พลอย สืบวิเศษ..... กรรมการ
(ดร. พลอย สืบวิเศษ)

รองศาสตราจารย์.....ทิวรรณ..... คณบดี
(ดร. ทิวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์)

มิถุนายน 2555

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัด
สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
ชื่อผู้เขียน นางสาวกุสุมา โกศล
ชื่อปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
ปีการศึกษา 2555

การศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาระดับปริญญาโทและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต และเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ว่ามีคุณภาพชีวิตระดับใด มีปัจจัยอะไรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต และเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการจัดทำและพัฒนาเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต ตลอดจนการกำหนดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงสำรวจ เป็นเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่

ส่วนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ทั้งสองจังหวัด รวม 12 คน ประกอบไปด้วย ผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชน ผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือในหมู่บ้านหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเกษตรกรชาวสวนยาง ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา เพื่อประกอบการอธิบาย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2553

สำหรับตัวแปรคุณภาพชีวิต ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในครั้งนี้ ได้มาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยมิติต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และ

ด้านชีวิตในชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ในด้านชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.04 รองลงมา คือด้านชีวิตครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านชีวิตในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.74 กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยในระดับปานกลาง ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.47 รองลงมา คือด้านสุขภาพอนามัย มีค่าเฉลี่ย 3.37 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความรู้ในการรับรู้ข่าวสาร ส่วนความพึงพอใจในราคาผลผลิต และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ไม่สามารถอธิบายได้ว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ อย่างไร เนื่องจากตัวแปรไม่มีความแตกต่างในตัวเอง

สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกรชาวสวนยางที่คิดว่าจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น เกษตรกรชาวสวนยางได้เสนอในเรื่องราคาผลผลิต มากที่สุด โดยต้องการให้มีราคาสูงสม่ำเสมอ ไม่ควรให้ราคาลดต่ำลงมาก เพราะผลผลิตที่ขายได้หมายถึงรายได้ที่จะนำมาเลี้ยงครอบครัว รวมทั้งเกษตรกรชาวสวนยางมีภาระเรื่องราคาปุ๋ยที่สูงอยู่แล้ว ด้านชีวิตการทำงาน ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลเรื่องกองทุนการทำสวนยาง รวมถึงให้คำแนะนำ ความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกรสม่ำเสมอ โดยสรุปแล้ว เกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมส่วนบุคคลของแต่ละคนมากกว่า เนื่องจากแต่ละคนมีพื้นฐาน และความพึงพอใจในชีวิตที่แตกต่างกัน สิ่งที่สำคัญ คือ การมีรายได้ที่เพียงพอ ไม่เป็นหนี้ และการรู้จักพอประมาณตามอัตรภาพของตนเอง คือสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำรงชีวิตมีความสุขที่สุด

ABSTRACT

Title of Thesis The Quality of Life of the Rubber Agriculturists in the Economic Recession: a Case Study of Surat Thani and Nakhon Si Thammarat Provinces

Author Miss Kusuma Kosol

Degree Master of Public Administration (Public Administration)

Year 2012

The study of the quality of life of the rubber agriculturists in the economic recession: a case study of Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces is the survey research with the structured interview. This research is conducted in order to study the quality of life level and factors that affected to the quality of life. In addition, it aims to find ways to develop the rubber agriculturists' quality of life in Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces. It emphasized on the level of the quality of life, factors related to mentioned quality of life and taking a study result as a guideline for suggestion, improvement, managing solving and develop the quality of life indicator, including imposing the quality of life development project for further related units.

In the explored study, a group of rubber agriculturists, amount 400 samples, in the areas of Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces was used as the sample group. The data are analyzed by using frequency, percentage, means, standard deviation, comparison of the means (T-Test), analysis of Varaince (ANOVA) and comparison of the pair in data analysis.

In the part of structured interview, it is used to interview the important informants in the areas of 2 provinces, 12 persons in total, including to the local or community leader, the people or elderly ones who have been given the respect by villagers, and the rubber agriculturists. The researcher brought the given information from the interview for descriptive analysis for explanation. Researcher took data between April to June, 2010.

(6)

For a variable of the quality of life that used as a tool to explore the quality of life of rubber agriculturists based on the study related to the quality of life which consist of 5 dimensions as household life, working life, economic stabilization, healthcare and community life.

The results showed that sample group has the quality of life in high level. In working life, it was at average 4.04, the second one was household life at average 3.96 and community life average at 3.74, the sample group in the medium level of the quality of life was the economic stabilization at average 3.47, and the second one was healthcare at average 3.37. Factors that correlated with a quality of life of rubber agriculturists in Surat Thani and Nakhon Si Thammarat provinces were as gender, age, education, families, residences, working environment, supplementary occupations, income, economic status and frequency of information awareness. The satisfaction of products price and the relationship with neighbors cannot explain how variables had the relation with any sides of the quality of life because variables itself had no any differences.

For the suggestion of agriculturists who believed it will bring to the better quality of life, the rubber agriculturists offered most of the product's price that they need to have high price all the times. The lower price is not needed because each selling price means incomes for taking care of their families. The rubber agriculturists also have their burdens due to rising price of fertilizers. Regarding to working life, state organization should always give the assistance to the rubber agriculturists in funds for rubber plantation and state units should also give them useful suggestions and academic knowledge. In brief, agriculturists will whether have the better quality of life depend on personal factors because each person has different satisfaction and basic in life. The sufficient incomes, no debts and moderation are considered as the prominent things for making a living happily.

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช สำเร็จลุล่วงได้เนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษมसानต์ โชติชาครพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จุณี เทียนไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลอย สืบวิเศษ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และกรรมการวิทยานิพนธ์ รวมทั้งกรุณาพิจารณา ให้ความเห็น และตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ที่ให้คำปรึกษาในการเขียนแบบสอบถาม ซึ่งทำให้การศึกษาครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณเกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดี ขอบคุณเพื่อนๆ รั้วประศาสนศาสตร์ รุ่น 50 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด

และที่สำคัญที่สุด กราบขอบพระคุณพ่อ แม่ อา และน้องชาย ที่ให้การสนับสนุนในการเก็บข้อมูล และให้กำลังใจ กำลังทรัพย์ จนสำเร็จการศึกษาครั้งนี้

กุสุมา โกศล

มิถุนายน 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(15)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.4 นิยามศัพท์ทั่วไป	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ	30
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน	52
2.4 วิวัฒนาการและองค์ความรู้เกี่ยวกับยางพารา	55
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	77
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	82
3.1 วิธีวิจัยที่ใช้	82
3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ	82
3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ	96

บทที่ 4 ผลการศึกษา	99
4.1 ผลการศึกษาเชิงปริมาณ	99
4.2 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ	155
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	167
5.1 สรุปผลการศึกษา	167
5.2 อภิปรายผล	173
5.3 ข้อเสนอแนะ	179
บรรณานุกรม	181
ภาคผนวก	190
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรชาวสวนยาง เรื่องคุณภาพชีวิต ของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช	191
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	204
ภาคผนวก ค ผลการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (จากการทดสอบแบบสอบถาม)	208
ประวัติผู้เขียน	216

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	สรุปรายการแผ่นดินไหวรายเดือน ปี 2548-2552	60
2.2	สรุปรายการน้ำท่วมรายเดือน ปี 2548-2552	60
2.3	สรุปรายการแผ่นดินไหววันขึ้น 3 เดือนรายเดือน ปี 2548-2552	61
2.4	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	77
3.1	แสดงผลการทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น	93
3.2	แสดงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล	95
3.3	แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ที่สัมภาษณ์	97
4.1	ร้อยละของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	100
4.2	ร้อยละของปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ	104
4.3	ระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว	108
4.4	ระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน	111
4.5	ระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	112
4.6	ระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	113
4.7	ระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน	115
4.8	ระดับคุณภาพชีวิต 5 ด้าน	117
4.9	ร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน	118
4.10	คุณภาพชีวิต จำแนกตามเพศ	121
4.11	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามอายุ	122
4.12	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามอายุ	123
4.13	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ	123

4.14	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามอายุ	124
4.15	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามอายุ	125
4.16	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามอายุ	125
4.17	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามระดับการศึกษา	126
4.18	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามระดับการศึกษา	127
4.19	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา	127
4.20	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามระดับการศึกษา	128
4.21	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา	128
4.22	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามลักษณะครอบครัว	129
4.23	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามลักษณะครอบครัว	130
4.24	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะครอบครัว	130
4.25	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะครอบครัวเป็นรายคู่	131
4.26	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามลักษณะครอบครัว	131
4.27	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามลักษณะครอบครัว	132
4.28	คุณภาพชีวิต จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย	133

4.29	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	134
4.30	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	135
4.31	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	135
4.32	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	136
4.33	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	136
4.34	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	137
4.35	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	138
4.36	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	138
4.37	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	139
4.38	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน	139
4.39	คุณภาพชีวิต จำแนกตามการมีอาชีพเสริม	141
4.40	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามระดับรายได้	142
4.41	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามระดับรายได้	142
4.42	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้	143
4.43	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้	143

4.44	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามรายได้	144
4.45	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามรายได้	145
4.46	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามระดับรายได้	145
4.47	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	146
4.48	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	147
4.49	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	147
4.50	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	148
4.51	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	148
4.52	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	149
4.53	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	149
4.54	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร	150
4.55	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร	151
4.56	แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร	151
4.57	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร	152
4.58	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร	152

4.59	แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร	153
4.60	แสดงค่าร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด	153

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	Conceptual Model	17
3.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	85

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศ เป้าหมายสูงสุดคือ การที่ทำให้คนในสังคมมีชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นั่นคือคนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง การพัฒนาประเทศไทยได้มีการวางแผนการพัฒนามาตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) และได้เปลี่ยนมาเป็น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จนถึงปัจจุบันคือ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาในด้านต่างๆ และแนวทางเป้าหมาย ไว้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน การประเมินผลและตรวจสอบผลที่ได้จากการพัฒนา สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 6 พบว่า มุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ความได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติ แรงงานราคาถูก และเงินทุนเป็นพื้นฐานในการพัฒนา กล่าวคือ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1-ฉบับที่ 6 มีจุดมุ่งหมายเน้นเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เน้นการเสริมสร้างทางเศรษฐกิจให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามลำดับ มีแผนทางด้านสังคมเป็นองค์ประกอบ จนกระทั่งแผนฯ ฉบับที่ 3 มีการวางโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง การชลประทาน การเกษตร และการพลังงานไว้พอสมควร ต่อมา มีการพยายามลดความเหลื่อมล้ำให้มากขึ้น เน้นการพัฒนาปรับปรุงระบบงานและ โครงสร้างพื้นฐานทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยเน้นการพัฒนา นโยบายและการวางแผน การกระจายอำนาจออกสู่ชนบท โดยให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ จนกระทั่งถึงแผนฯ ฉบับที่ 6 เน้นการลงทุนในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น โดยการกระตุ้นและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายตื่นตัวในการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ โดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

จากผลของการใช้แผนพัฒนาประเทศตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 6 ทำให้เห็นถึงความแตกต่างที่เป็นผลจากการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพราะความเจริญทางด้านเศรษฐกิจจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตเมือง ไม่ได้กระจายออกสู่ชนบท ซึ่งเป็นภูมิภาคส่วนใหญ่ของประเทศ การพัฒนาใน

ลักษณะดังกล่าวจึงได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสาธารณสุข และปัญหาด้านการศึกษาติดตามมา ฯลฯ (ราเชนทร์ คุ่มแถว, 2539: 1) ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทย และการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทำให้ผลของการพัฒนาขาดความสมดุล คือ “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2539 อ้างถึงใน สมพร เทพสิทธิ, 2539: 22) จากสภาพปัญหาการพัฒนาดังกล่าว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้เครื่องชี้วัดทางสังคม (Social Indicators) ซึ่งมีแนวคิดมาจากการพัฒนาสังคม (Social Development)

อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องเสริมสร้างโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ัญญา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับการบวนทรรศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก เนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การมีหลักประกันสุขภาพที่มีการปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการลดลงของปัญหาสุขภาพจิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) สำหรับปัจจุบัน ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้ มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงัญญา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และให้

ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางในการพัฒนาประเทศประการหนึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้คุณภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน คือ ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

กล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิตของประชกรนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใดก็ตาม เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการเรื่องต่างๆ คุณภาพชีวิตที่ดีของประชกรย่อมหมายถึง การมีลักษณะหรือสภาพในด้านสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ มีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความรู้หรือการศึกษาคดี มีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจ ตลอดจนมีความสุข และความพึงพอใจในชีวิต แต่ผลการพัฒนาที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า ประชากรไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย และสติปัญญา ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์เกี่ยวกับคนในสังคมไทย ปัจจุบันที่มีปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จากสภาพการพัฒนา ทำให้คนไทยบางกลุ่มมีโอกาสและมีศักยภาพสูง ทำให้ได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนา แต่คนไทยที่อยู่ในกลุ่มด้อยโอกาสอีกจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ยังต้องประสบกับความยากจน เกิดช่องว่างคุณภาพชีวิตที่ห่างและขยายตัวมากขึ้นในสังคม ทั้งด้านการกระจายรายได้ ความยากจน อาชญากรรม และความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชกรไทย

เกษตรกรชาวสวนยาง เป็นประชกรอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านรายได้ เนื่องจากผลผลิตจากการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตที่ขึ้นๆ ลงๆ ตามภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะที่เพิ่งเกิดขึ้น นั่นก็จากผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาตกต่ำและเงินชะลอการสั่งซื้อ ซึ่งตลาดการซื้อขายจะ

เป็นการใช้จริงเพียงแค่ 50 % เท่านั้น นอกจากนั้นจะเป็นการซื้อขายกระดาษหรือการซื้อขายล่วงหน้า ผันผวนอย่างหนักและส่งผลกระทบต่อตลาดยางที่ซื้อขายจริงๆ ทันทึและต่อเนื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าวของเกษตรกรอย่างจริงจัง เนื่องจากยางพาราเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และเป็นพืชยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเกษตรที่มีมูลค่ารวมกว่า 2 แสนล้านบาท นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวสวนยาง ไม่ต่ำกว่า 6 ล้านคน ในช่วง 4-5 ปีนี้ ที่ผ่านมา นโยบายภาครัฐมุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณการผลิต และการเพิ่มพื้นที่ปลูกยาง ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยาง อาทิ 1. ความผันผวนของราคาราย จากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาวะเศรษฐกิจโลก ผลผลิต ความต้องการ การซื้อขายล่วงหน้า สัตว์ออกยาง อัตราดอกเบี้ย ค่าเงินบาท และราคาน้ำมัน 2. การขาดข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3. การขาดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรชาวสวนยาง ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ สนใจข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับยางพาราเพื่อให้เท่าทันและสามารถปรับตัวได้ ภายใต้สถานการณ์ยางพาราที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อก่อให้เกิดธรรมาภิบาลการตลาดตลอดสายนับตั้งแต่บริษัท พ่อค้า กลุ่มน้ำยางและชาวสวนยาง (สมาคมยางพาราไทย, 2552)

ประเทศไทยมีการปลูกยางพารากันมากในบริเวณภาคใต้ ด้วยการนำเมล็ดยางพาราจากประเทศมาเลเซีย เข้ามาปลูกครั้งแรกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เมื่อปี พ.ศ. 2442 โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ต่อมาหลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) ได้นำยางพาราไปขยายพื้นที่ปลูกในภาคตะวันออกเป็นครั้งแรกในท้องที่จังหวัดจันทบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2451 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2521 กรมวิชาการเกษตร และกรมประมงได้เริ่มงานทดลองปลูกสร้างสวนยางพาราตามหลักวิชาการปลูกสร้างสวนยางแผนใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทดลองปลูกในจังหวัดหนองคาย บุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งก็ประสบความสำเร็จ ผลผลิตยางในขณะนั้นเริ่มเปิดกรีดได้และอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่แตกต่างจากผลผลิตในภาคใต้ และภาคตะวันออกนัก ด้วยเหตุนี้จึงเริ่มมีการวิจัยและพัฒนาการปลูกยางในเขตแห้งแล้ง และถือเป็นการเริ่มขยายเขตปลูกยางพาราสู่เขตใหม่ของไทยอย่างจริงจัง ทำให้ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางทั้งประเทศประมาณ 12 ล้านไร่ กระจายกันอยู่ในภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นแหล่งปลูกยางใหม่ การพัฒนาอุตสาหกรรมยางของประเทศไทยได้เจริญรุดหน้าเรื่อยมาจนทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตและส่งออกยางได้มากที่สุดในโลก กล่าวได้ว่าการปลูกยางพาราในพื้นที่ต่างๆ นั้นเกิดผลผลิตประมาณ 2 ล้านไร่ต่อปี คิดเป็นมูลค่าทั้งของยาง ผลิตภัณฑ์ยาง และเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา กว่า 150,000 ล้านบาท มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพนี้ประมาณ 1.2 ล้านครัวเรือน และมีผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมยางพาราทั้งระบบกว่า 6 ล้านคน (สำนักงานกองทุน

สงเคราะห์การทำสวนยาง, 2551) และประเทศไทยยังเป็นประเทศผู้ผลิตยางอันดับ 1 ของโลก ที่มีสัดส่วนการผลิตร้อยละ 34.4 ของโลก ขณะที่อินโดนีเซีย และมาเลเซีย มีสัดส่วนร้อยละ 20.2 และ 9.7 ตามลำดับ และมีอัตราการผลิตเพิ่มร้อยละ 4.9 ต่อปี สูงกว่าอินโดนีเซียที่มีอัตราเพิ่มร้อยละ 1.50 ต่อปี ในขณะที่มาเลเซียมีอัตราการขยายตัวลดลง ในปี 2548 ไทยสามารถผลิตยางได้ 8.85 ล้านตัน ปริมาณการผลิตส่วนใหญ่ประมาณ 2.63 ล้านตัน หรือร้อยละ 92 ผลิตเพื่อการส่งออกที่เหลือร้อยละ 8 ใช้ในอุตสาหกรรมในประเทศ การส่งออกในลักษณะสินค้าขั้นปฐม ได้แก่ ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง น้ำยางข้น และอื่นๆ คิดเป็นมูลค่า 148,868 ล้านบาท และมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาง ได้แก่ ถุงมือยาง ยางยานพาหนะ ยางยึด ยางรัดของ ประเก็นยาง ซีตยาง ท่อยาง และอื่นๆ คิดเป็นมูลค่า 94,385 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีการส่งออกไม้ยางแปรรูปและเฟอร์นิเจอร์ไม้ยางอีกประมาณปีละ 29,483 ล้านบาท รวมมูลค่าส่งออกปี 2548 จำนวน 272,736 ล้านบาท (จิรากร โกศัยเสวี, 2549: 1-2)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ตามเป้าหมายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าเกษตรกรชาวสวนยางมีคุณภาพชีวิตอย่างไรในยุคเศรษฐกิจถดถอยเช่นนี้ ซึ่งการวัดคุณภาพชีวิตนั้น พบว่ามีจำนวนด้านการวัดอยู่หลายด้านด้วยกัน ซึ่งในช่วงแรกคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ได้ใช้ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มาใช้เป็นตัววัดระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และได้พัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จาก 8 หมวด 32 ตัวชี้วัด เป็น 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด แต่ในบางพื้นที่ที่ใช้ จปฐ. ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมและวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น (สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยานันท์, 2541: 146-148) การจัดทำเครื่องมือที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมและมีความครอบคลุม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรวบรวมหรือค้นหาตัวชี้วัดที่เหมาะสม มีความสอดคล้องกับประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด เพราะการมีเครื่องมือที่ดีจะเป็นตัววัดผลของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

การศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตทั้งจากเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน และงานวิจัยต่างๆ มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้เกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรชาวสวนยาง โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เนื่องจาก 2 จังหวัดดังกล่าวมีพื้นที่การปลูกยางและเป็นแหล่งผลิตยางพารามากที่สุดติดอันดับ 1 ใน 3 ของพื้นที่ที่มีการปลูกยางทั่วประเทศ โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่การปลูกยาง 1,830,161 ไร่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่การปลูกยาง 1,400,808 ไร่ (สถาบันวิจัยยาง, 2552)

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช
- 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช
- 3 เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชให้ดียิ่งขึ้น

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

- 1 ขอบเขตด้านพื้นที่ : จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
- 2 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ : ศึกษาถึงสภาพทั่วไป ระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชนของเกษตรกรชาวสวนยาง และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้ตัวแปรในการวัดคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม
- 3 ขอบเขตด้านระยะเวลา : เก็บข้อมูลในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน 2553
- 4 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : หัวหน้าครอบครัวที่เป็นเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช (ถ้าหากหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ขณะไปเก็บข้อมูล จะสอบถามคู่สมรส หรือบุตรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์แทน) จำนวน 400 ตัวอย่าง

1.4 นิยามศัพท์ทั่วไป

- 1 คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านต่างๆ อาทิ ชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน สุขภาพอนามัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชีวิตในชุมชน ความเป็นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นต้น
- 2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตในชุมชน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน

3 คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว หมายถึง สภาพที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ การเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพัน การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน การแก้ไขปัญหาครอบครัว การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ผลกระทบในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่มีต่อครอบครัว

4 คุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจที่แตกต่างกันออกไปตามมิติของการรับรู้ของแต่ละคน ในด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความมั่นคง การบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว

5 คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ของประชาชนจะต้องกระจายรายได้ตามกลุ่มและแหล่งของรายได้มีเพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต และการออมจะต้องได้สัดส่วนของค่าใช้จ่ายความจำเป็นพื้นฐาน รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งมีความมั่นคงของรายได้สำหรับเลี้ยงชีพด้วย

6 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง ความถี่ในการเจ็บป่วย ความรุนแรงของโรค ความเครียด การป้องกันดูแลสุขภาพ ความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาล

7 คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน หมายถึง ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมในชุมชน ความสะดวกในการติดต่อราชการสำคัญ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

8 เกษตรกรชาวสวนยาง หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพการทำงานสวนยาง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสวนยางเอง หรือเป็นผู้ที่รับจ้างกรีดยางทั้งที่เป็นคนในพื้นที่ (สุราษฎร์ธานี หรือนครศรีธรรมราช) หรือเป็นคนที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1 ทำให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญบางประการที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

4 ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน
- 2.4 วิวัฒนาการและองค์ความรู้เกี่ยวกับยางพารา
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “คุณภาพชีวิต” (Quality of Life) ไว้ ส่วนใหญ่ความหมายจะคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอจะรวบรวมได้ ดังต่อไปนี้

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และณรงค์ เทียนส่ง (2521: 21) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง ชีวิตที่ไม่เป็นภาระและไม่ก่อปัญหาทางสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความคิดและความสามารถที่จะดำรงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ สามารถหาวิธีอันชอบธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

ลีปพนนท์ เกตุทัต (2525: 9) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและ

สิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือสามารถปรับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเองได้โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และไม่เบียดเบียนสังคมหรือผู้อื่น

ศุมน อมรวิวัฒน์ (2525: 119 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยนันท์, 2541: 138) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งมีชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ และบุคคลนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาได้เพื่อดำเนินชีวิตไปอย่างสงบตามอัธยาศัย

นิมมวล ทวีสมบูรณ์ (2526: 48 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยนันท์, 2541: 138-139) ได้ให้แนวทางของคุณภาพชีวิตว่า คนที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณภาพชีวิตนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ดำเนินชีวิตในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิพนธ์ คันเสวี (2526: 85 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยนันท์, 2541: 139) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ ดังนั้น “คุณภาพชีวิต” ก็คือ ชีวิตที่ดี มีความสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ตามควรแก่อัธยาศัยและสภาวะ

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2527: 98-101 อ้างถึงใน วันเพ็ญ วอกลาง, 2535: 8) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต เป็นความคิดรวบยอด ที่เกี่ยวข้องกับปริมาณและคุณภาพความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและสังคม วัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม จิตวิทยา และสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตทั้งที่เป็นธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2538: 2) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า เป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ

ฉลอง แนวพานิช (2530: 47) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดีในระดับที่สังคมยอมรับ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมประกอบด้วยความรู้ความสามารถ พลานามัยแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี และมีปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต, 2533) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ คุณสมบัติของชีวิตที่เป็นอยู่ดี มีส่วนร่วมเกื้อกูลซึ่งกันและกันกับสังคมและธรรมชาติแวดล้อม และสามารถพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงาม มีความสันติสุขและอิสรภาพที่สมบูรณ์

ชัยยะ วิหคเหิร (2534: 34) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต หมายถึง การได้รับปัจจัยสี่ในระดับที่พอเพียง ที่จะรักศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ มีอาหารบริโภคเพียงพอ ที่จะทำให้

ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีเครื่องนุ่งห่มให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและถูกสุขลักษณะ และมียารักษาโรคในยามเจ็บป่วย

สวัสดี สุวรรณอักษร (2534: 19) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า บุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีคือ รู้จักตนเองและผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม มีความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบของตน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ มีพละนาถัยสมบูรณั ยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม

สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สม่ักรการ (2534: 12) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตในสังคมที่เจ้าของชีวิตมีความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่ง และความพึงพอใจนี้สามารถวัดหรือประเมินได้ทั้งทางจิตใจและวัตถุ ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในช่วงเวลานั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว หรือของสังคมก็ตาม

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ (2535: 10-11) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตในแนวกว้าง ซึ่งดูเหมือนจะพยายามให้ความหมายของคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์และครอบคลุมให้มากที่สุด ดังนี้ คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งรวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด ซึ่งชีวิตบุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม

อัจฉรา นวจินดา และ ขจิรส ภิรมย์ธรรมศิริ (2535: 23-5 อ้างถึงใน พิเชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 104) ได้สรุปค่านิยมของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คือ ความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเพียงพอให้เกิดความมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

วัชรพงศ์ โกมุตธรรมวิบูลย์ (2540: 59-78) กล่าวไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง ลักษณะที่ดี และชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ สรุปรวมได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดี

UNESCO (1978: 89) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิต อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

Dalkey (1968 อ้างถึงใน สุทธิลักษณ์ สุนทโรดม, 2537: 13) อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ความสุข” “ความผาสุก” และคำอื่นๆ ในทำนองนั้น เนื่องจาก

ความหมายของคำว่า คุณภาพชีวิต ยังคลุมเครือ Dalkey ได้สรุปความหมายกว้างๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ 3 กลุ่ม คือ คุณภาพชีวิตในแง่ของวัตถุ เช่น รายได้ ภัย คุณภาพชีวิตในแง่ของจิตใจ เช่น ความพึงพอใจในการทำงาน ความพึงพอใจในสถานภาพทางสังคม และคุณภาพชีวิตในแง่ของความรู้สึกนึกคิดโดยรวมทั้งหมด เช่น ความรู้สึกมีความสุข ความทุกข์ ฯลฯ

Singer (1971 อ้างถึงใน สุทธิลักษณ์ สุทธิโรคม, 2537: 13) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า ในแง่เศรษฐกิจคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่ผู้คนส่วนใหญ่มีความสุขและมีความสะดวกสบายทางด้านวัตถุ คุณภาพชีวิตจึงหมายถึง การที่ผู้คนมีความสามารถที่จะทำมาหากิน มีรายได้เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น พื้นฐานต่อการดำรงชีวิตและมีเวลาว่างสำหรับการพักผ่อน ตลอดจนมีโอกาสที่จะนำรายได้ไปใช้สอยได้ตามความพอใจ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าเป็นการที่บุคคลมีทางเลือกหลากหลายในการกำหนดรูปแบบหรือวิถีชีวิต

Wallace (1974 อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 100) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง สภาพทั้งหลาย ซึ่งนำมาสู่ความพึงพอใจแก่บุคคลทั้งด้านร่างกายและจิตใจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

Fradier (1976 อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 100) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า คือ ความสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่บุคคลอาศัยอยู่ โดยแต่ละด้านจะมีลักษณะเฉพาะในการสนองความต้องการของบุคคล

George and Bereson (1980 อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 100) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง มิติของการมีชีวิตที่ดี ประกอบด้วยความสุข ความพอใจในชีวิต ความนับถือตนเอง สุขภาพและสภาพการทำงานของร่างกาย และสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี

Lennart and Anderson (1975: 64-65 อ้างถึงใน สุชน โพธิ์เยี่ยม, 2538: 22) ให้ความเห็นว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การบรรจบกันพอดีระหว่างความต้องการกับโอกาสที่ได้รับตามความคาดหวังของแต่ละบุคคล

Mallman (1984 อ้างถึงใน อ่องจิต เมธยะประภาส, 2538: 10) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่าคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นเป็นความพึงพอใจที่ได้รับตามความคาดหวังภายใต้การติดต่อสัมพันธ์กับสังคมและสภาพแวดล้อม โดยบุคคลนั้นๆ มีอิสรภาพ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน

Harland (อ้างถึงใน กรมการฝึกหัดครู, 2526: 14) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตรวมถึงความสามารถในการแสวงหาปัจจัยและบริการต่างๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงสุขภาพ ความคิด อารมณ์ สิทธิ และความยุติธรรมทางกฎหมาย ระดับการศึกษาสำหรับคนทุกวัย และปราศจากผลภาวะจากสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ คุณภาพชีวิตยังเกี่ยวข้องกับการมีที่อยู่อาศัยที่ดี การมีโอกาสใน

การพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ การมีความสัมพันธ์ที่ดี มีความรัก ความอบอุ่นภายในครอบครัว รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านต่างๆ อาทิ ชีวิตครอบครัว หน้าที่การงาน สุขภาพอนามัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชีวิตในชุมชน ความเป็นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นต้น

2.1.2 องค์ประกอบ/แนวคิด คุณภาพชีวิต

การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับหลายๆ ปัจจัยเป็นองค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะมีความสำคัญมากน้อยเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสังคม ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ (2535: 10-11) ได้แสดงมิติต่างๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพ อนามัย พลังงาน การออมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและการประกอบอาชีพ

2) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและชุมชน ความรักและความปรารถนาดีที่มีต่อหมู่คณะ

3) คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาด เป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ และการคมนาคมที่สะดวก

4) คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หมายถึง โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้และสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชน ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

5) คุณภาพชีวิตด้านความคิด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิต และ ชุมชน การศึกษา วิชาชีพ ความสามารถในการป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ของตัวเอง ครอบครัวและชุมชน การเป็นที่ยอมรับของชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตัวเอง และการมีเป้าหมายชีวิตที่เหมาะสม

6) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง การมีคุณธรรมในตัวและในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต เมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญู กตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นจากอบายมุข

อำนาจ สันเทพ (2532: 11-13) ได้กล่าวไว้ว่า นักวิชาการสาขาต่างๆ ได้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ทำให้มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ

1) นักเศรษฐศาสตร์ เชื่อว่า สภาพการกินคืออยู่ดี โดยการพัฒนาเศรษฐกิจจะสามารถนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคือ เมื่อได้พัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นผลให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการเพิ่มและการสะสมทุน และมีการพัฒนาทักษะของมนุษย์ให้สู่การเพิ่มผลผลิตมนุษย์ มีทรัพย์สินอยู่มาก หลังจากที่ได้ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นแล้ว มีเวลาและโอกาสที่จะหาความรื่นรมย์ให้ชีวิต และมีทางเลือกต่างๆ มากในวิถีชีวิต ในทัศนะนี้ตัวบ่งชี้สภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ประชาชาติ ดัชนีราคาผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม การเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อบรรลุการมีสภาพคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น ถูกท้วงติงมากในระยะหลังๆ โดยมีการกล่าวว่า คุณภาพชีวิตนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

2) นักสังคมวิทยา เห็นว่าดัชนีทางด้านสังคมมีคุณค่าที่จะวัดและอธิบายระดับของคุณภาพชีวิต โดยมีหลายประการที่แตกต่างกันออกไป เช่น ดัชนีด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา สวัสดิการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รายได้ ความยากจน อาชญากรรม ความปลอดภัย สถานที่อยู่อาศัย การจ้างงาน การผลิตงาน สถานภาพของบุคคล ความเสมอภาค การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ครอบครัว และวงจรชีวิตในครอบครัว เป็นต้น

3) นักสิ่งแวดล้อม เชื่อว่าคุณภาพชีวิตกับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ค่านิยมทางสังคมจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต และระดับคุณภาพชีวิตของสิ่งแวดล้อม

4) นักจิตวิทยา เชื่อว่า คุณภาพชีวิต เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจเป็นอย่างมาก

Bennett (1972 อ้างถึงใน พรรณนาภา ผึ้งผดุง, 2540: 11) ได้กำหนดไว้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือปัจจัย 2 ประการที่มีความสัมพันธ์กันคือ

1) องค์ประกอบที่จำเป็นของชีวิต มีดังนี้

(1) องค์ประกอบที่จำเป็นต่ำสุดที่มีต่ออาหาร (ซึ่งอาหารจำเป็นต่อสุขภาพ) ที่อยู่อาศัย (มีห้องและเครื่องป้องกันจากสิ่งต่างๆ) และเสื้อผ้า (สำหรับสวมใส่เพื่อความเหมาะสมและป้องกันความร้อนหนาวของอากาศ

(2) สุขภาพ หมายถึง มีสุขภาพแข็งแรง มีความกระปรี้กระเปร่า และไม่เจ็บไข้

(3) ความมั่นคงและอิสระจากความไม่ถูกต้อง มีเศรษฐกิจที่ดี และสังคมดีและสนใจการเมือง

2) องค์ประกอบของความต้องการที่สนองความพอใจของแต่ละบุคคล เมื่อคนเราได้สิ่งจำเป็นดังกล่าวมาแล้ว ก็จะต้องการความจำเป็นขั้นที่สองให้เป็นที่พอใจของแต่ละบุคคล เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่เขาต้องมี

- (1) ค่านิยมที่เหมาะสมกลมกลืนกับสังคมวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ
- (2) ความสมดุลและความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงความปรารถนา
- (3) จุดมุ่งหมายของชีวิต
- (4) ชีวิตที่กลมกลืนกับครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

Sharma (1975 อ้างถึงใน ฉန္ฐานุติ สนั่นทุ่ง, 2542: 7) ได้แยกองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) องค์ประกอบด้านกายภาพ โดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อันได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ฯลฯ

2) องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นทางด้านปริมาณและคุณภาพ อันได้แก่ การได้รับการศึกษา การมีงานทำ การบริการทางการแพทย์ สาธารณสุข สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความปลอดภัยในด้านคมนาคมขนส่ง อิสระ เสรีภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ โอกาสสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง

Cleman and Nixson (1978: 37 อ้างถึงใน วาสนี พงศ์ชินฤทธิ์, 2540: 18) สรุปว่าคุณภาพชีวิตดูจาก

- 1) รายได้ของครอบครัวที่พอเพียงแต่การดำรงชีวิตขั้นต้น
- 2) การมีงานทำพอเพียงแก่การดำรงชีพ
- 3) การศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน
- 4) โอกาสการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ
- 5) การมีเอกราชของชาติที่ปราศจากการแทรกแซงครอบงำจากรัฐบาลอื่น

Cassen (1978 อ้างถึงใน สมพันธ์ เตชะอธิก, 2539: 51) กล่าวสรุปถึงคุณภาพชีวิตว่าประกอบด้วย “ความจำเป็นพื้นฐาน” ในเรื่องของ

- 1) อาหารและโภชนาการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหาอาหาร การจัดสรรระดับของโภชนาการ
- 2) การศึกษา เน้นในเรื่องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ความต้องการของมวลชนรูปแบบของการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป
- 3) สาธารณสุข
- 4) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย
- 5) การมีงานทำ

6) ความร่วมมือใจระดมทรัพยากร

UNESCO (1981 อ้างถึงใน ชาญ จุงกระโทก, 2545: 10) ได้กำหนดว่า คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1) มาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) พิจารณาได้จากรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย การสังคมสงเคราะห์

2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Population Dynamics) ในเรื่องโครงสร้างทางอายุและเพศ อัตราการเติบโตของประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย การย้ายถิ่น

3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social-Culture Factors) พิจารณาจากระบบสังคม ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่

4) กระบวนการพัฒนา (Process of Development) พิจารณาจากลำดับความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพ และความสามารถของบุคคล การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การค้า

5) ทรัพยากร (Resources) ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ธรรมชาติ อาหาร เงินทุน ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ

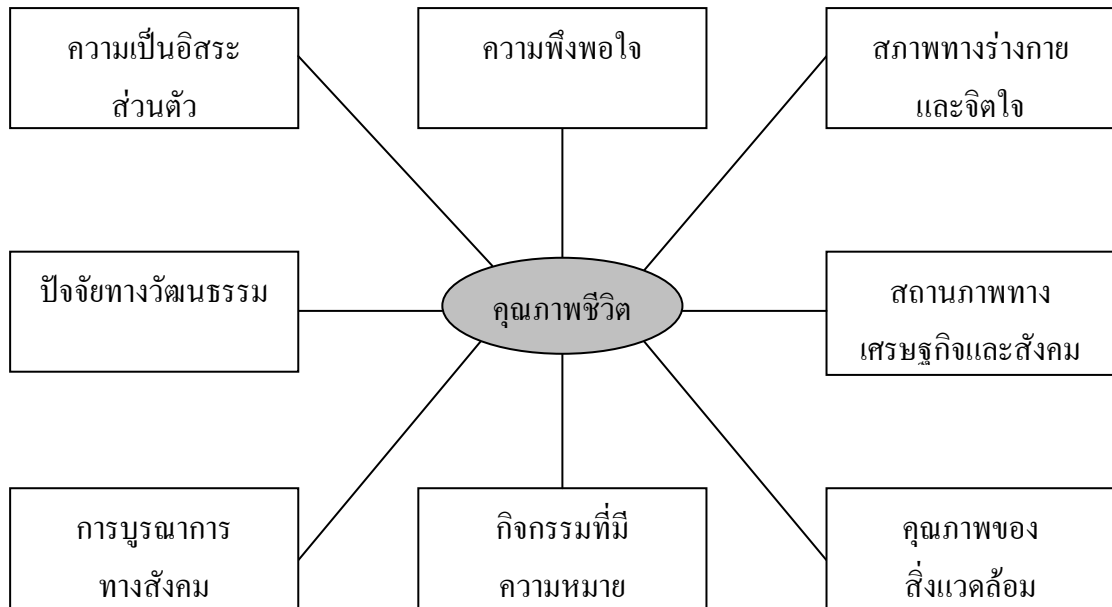
Kondo (อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 107) ได้เสนอว่า คุณภาพชีวิตประกอบไปด้วย (1) มาตรฐานความเป็นอยู่ทางร่างกาย (Physical Standard of Living) (2) จิต/อารมณ์ (Mental/Emotion) (3) จิตวิญญาณ (Spirit) และได้ให้นิยามปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานความเป็นอยู่ทางร่างกาย หมายถึง โภชนาการสุขภาพ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก การศึกษา น้ำ การสุขภาพ การขนส่ง ฯลฯ

2) จิต/อารมณ์ หมายถึง ความรัก ความเป็นเพื่อน การสมรสและการมีบุตร สันทนาการ ความพึงพอใจในงานและความมั่นคง ฯลฯ

3) จิตวิญญาณ หมายถึง ความเป็นอิสระจากความเชื่อ ความมีอิสระต่อการปฏิบัติตามความเชื่อ ฯลฯ

Hugh (อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 105-106) ได้วาง Conceptual Model ว่า คุณภาพชีวิตประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 Conceptual Model

แหล่งที่มา: Hugh (อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 105-106)

Hugh ได้ให้ตัวอย่างของการให้นิยามปฏิบัติของแต่ละปัจจัยไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ความเป็นอิสระส่วนตัว คือ ทางเลือก การตัดสินใจ การควบคุม และความเป็นส่วนตัว
- 2) ปัจจัยทางวัฒนธรรม คือ อายุ เพศ ชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนา
- 3) การบูรณาการทางสังคม คือ เครือข่ายทางสังคม (ประกอบด้วย การติดต่อกับครอบครัว การติดต่อทางสังคม การติดต่อในแง่สนับสนุน) บทบาททางสังคม (ประกอบด้วย การรักษาบทบาทเดิม การรับเอาบทบาทใหม่) สิทธิและความรับผิดชอบทางสังคม (ได้แก่ การใช้สิทธิและความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง การมีส่วนร่วมในชุมชน)
- 4) กิจกรรมที่มีความหมาย คือ กิจกรรมประจำวัน การสันทนาการ งาน ความสนใจ
- 5) คุณภาพชีวิตของสิ่งแวดล้อม คือ ความอบอุ่น ความสบาย ความมั่นคง พื้นที่ในแง่ส่วนบุคคล การตกแต่ง เครื่องอำนวยความสะดวก ความเป็นปกติและกฎเกณฑ์ต่างๆ
- 6) สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม คือ รายได้ อาชีพในอดีต การเป็นเจ้าของสิ่งของ บ้านที่อยู่อาศัย มาตรฐานการครองชีพ โภชนาการ
- 7) สภาพทางร่างกายและจิตใจ คือ สุขภาพทางกาย ความทุพพลภาพ ความสามารถตามหน้าที่ การต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น
- 8) ความพึงพอใจ ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความสมดุลในความรู้สึก สุขภาพทางจิตวิทยา การมองภาพตนเองในทางบวก ความคิดเกี่ยวกับการบริโภค

นิพนธ์ คันเสวี (2525 อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2548: 111) ได้จำแนกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตออกเป็น 6 ประการ คือ

- 1) ด้านร่างกาย
- 2) ด้านอารมณ์
- 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- 4) ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม
- 5) ด้านความคิด
- 6) ด้านจิตใจ

เย็นใจ เลาหวิช (2523: 7-9 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยานันท์, 2541: 177) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตอาจแบ่งองค์ประกอบไว้ 2 ส่วน คือ

- 1) สิ่งที่เป็นระดับพื้นฐาน คือ ส่วนที่ทำให้พอมีชีวิตอยู่ได้ ประกอบไปด้วยเสรีภาพในขอบเขตแห่งกฎหมาย หรือประเพณีของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่
- 2) สิ่งที่เป็นต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิต เป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากสภาพพออยู่ได้ให้กลายเป็นอยู่ดี อันได้แก่

(1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มคุณภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ไม่มีมลภาวะ สงบ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาตนเอง และอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ

(2) คุณสมบัตส่วนตัวที่เหมาะสม ซึ่งทำให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคล ได้แก่ การมีอุดมการณ์ในชีวิต การมีความสามารถในการตัดสินใจ การมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม และการมีความพยายามอดุสาหะ และอดทน

(3) คุณสมบัตที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ได้แก่ การมีความมกน้อย ประหยัด ไม่โลภ การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การมีระเบียบวินัย และการมีจริยธรรมอื่นๆ ที่สังคมยอมรับ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2524: 27-28) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตควรประกอบไปด้วยอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ คือ มีกินมีใช้ตามสมควรกับสภาพแห่งตน
- 2) องค์ประกอบทางด้านสังคม คือ มีการศึกษา มีคุณธรรม มีภาวะผู้นำและมีพฤติกรรมที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกัน
- 3) องค์ประกอบทางการเมือง คือ มีโครงสร้างทางการเมืองที่มั่นคงและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

ทวีร์สมิ์ ชนาคม (2533: 1-2) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบหรือลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตตลอดจนลักษณะสังคมที่จะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตได้ 13 ประการ

- 1) มีอาหารที่มีคุณค่า มีกินและกินเป็น
- 2) มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานที่สะอาด สะดวก สบาย
- 3) มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว
- 4) มีสุขภาพดี มีพละนาพย์
- 5) มีการศึกษา และมีโอกาสที่จะเรียนรู้
- 6) เป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็น
- 7) มีอาชีพสุจริต
- 8) มีคุณธรรม และจริยธรรม
- 9) รู้จักหาความรู้ แก้ปัญหาและคลายความทุกข์ด้วยกุศลวิธี
- 10) รู้จักตัดสินใจ
- 11) ผูกมิตรและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- 12) ขวนขวาย ทำกิจที่มีประโยชน์
- 13) มีเวลาว่าง และใช้เวลาว่างพัฒนาตนเอง

นอกจากนี้ได้กล่าวว่าคุณภาพชีวิตจะเกิดขึ้นได้ สังคมต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

- 1) สังคมมีระเบียบวินัย มีกฎหมายที่เป็นธรรม
- 2) สังคมมีการบริการดี ให้สวัสดิการ
- 3) ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย อบายมุข 4 ธรรมชาติแวดล้อมเกื้อกูล

สมพร เทพสิทธิ (2535 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยานันท์, 2541: 139)

พูดถึงเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพัฒนาทั้งในด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน คือ มีสัมมาอาชีพ มีรายได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีปัจจัยสี่ในการครองชีพ (ด้านเศรษฐกิจ) มีการศึกษาตามสมควร มีสุขภาพอนามัยดี มีครอบครัวดี (ด้านสังคม) เป็นผู้มีความสามารถพึ่งตนเองได้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ (ด้านจิตใจ) นอกจากนี้ยังกล่าวถึง คนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีว่าควรมีดังนี้

- 1) มีความรู้ดี
- 2) มีสุขภาพ อนามัยดี
- 3) มีความสามารถดี
- 4) มีความคิดดี
- 5) มีการกระทำดี
- 6) มีจิตใจดี

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2537 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยนันท์, 2541: 187) ได้เสนอคุณภาพชีวิตของสังคมที่พึงปรารถนาว่าควรประกอบด้วย

- 1) สุขภาพกายและใจของประชาชน
- 2) สุขภาพความเป็นอยู่ของประชาชน
- 3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 4) สิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 5) ความยุติธรรมต่อบุคคล
- 6) ความสงบร่มเย็นในสังคม
- 7) ความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแห่งชาติ
- 8) สภาพแวดล้อม
- 9) ความเจริญต่อเนื่องสู่อนาคต

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (2539 อ้างถึงใน สมพร เทพสิทธิ, 2539: 15) ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาคนไว้ คือ “เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ” คนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงควรมีลักษณะดังนี้

- 1) มีความรู้ดี
- 2) มีสุขภาพอนามัยดี
- 3) มีความสามารถดี
- 4) มีความคิดดี
- 5) มีการกระทำดี
- 6) มีจิตใจดี

2.1.3 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

Wegner (1948 อ้างถึงใน สุนันท์ธนา แสนประเสริฐ, 2540: 15) ได้กำหนดตัวแปรคุณภาพชีวิตไว้ 9 ด้าน คือ

- 1) ความสามารถในการทำภารกิจประจำวัน
- 2) การรับรู้สภาพแวดล้อมภายนอก
- 3) การปฏิบัติกิจกรรมด้านสังคม
- 4) การใช้สติปัญญา
- 5) ความรู้สึกด้านอารมณ์

- 6) สถานภาพทางเศรษฐกิจ
- 7) สถานภาพทางสุขภาพ
- 8) ความเป็นอยู่ที่ดี
- 9) ความพึงพอใจในชีวิต

Markley (1975 อ้างถึงใน สมพันธ์ เตชะอธิก, 2539: 51) ได้ระบุถึงการวัดคุณภาพชีวิตโดยใช้เครื่องชี้วัด (Indicators) ไว้ 6 กลุ่มด้วยกัน คือ

- 1) เศรษฐกิจ
- 2) สังคม
- 3) การเมือง
- 4) สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- 5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- 6) สาธารณสุข

ทั้งนี้โดยยึดเครื่องชี้วัดที่เกี่ยวกับ “ความจำเป็นพื้นฐาน” (basic needs) โดยเน้นในเรื่อง

- 1) ความต้องการทางร่างกาย
- 2) ความมั่นคงปลอดภัย
- 3) ความต้องการที่สูงขึ้นไปอีก เช่น ความต้องการทางสังคม และความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จ

Ling (1978 อ้างถึงใน สมพันธ์ เตชะอธิก, 2539: 51) ได้กล่าวถึงเครื่องชี้วัดที่จะวัด “คุณภาพชีวิต” ไว้ 21 เครื่องชี้วัด ซึ่งอาจสรุปรวมได้ คือ

- 1) ขนาดบ้านเรือนและบ้านมีสภาพดี
- 2) การศึกษาของคนในครัวเรือน
- 3) การมีงานทำ
- 4) รายได้ครอบครัวต่อหัว ค่าใช้จ่ายอาหารต่อหัวต่อวัน
- 5) จำนวนประชากรตามช่วงอายุต่างๆ
- 6) ร้อยละของผู้ที่ได้รับบริการสังคม
- 7) ร้อยละของผู้ที่ลาออกจากการเรียนระดับต่างๆ
- 8) ร้อยละของประชากรที่อพยพ
- 9) ร้อยละของการเกิดอาชญากรรม
- 10) ร้อยละของปัญหาเด็กเกเร

Kast and Rozenzweig (1985: 150) กล่าวถึงเกณฑ์ชี้วัดทางสังคมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคคล จะต้องมียอดประกอบ 11 ประการ ดังนี้

- 1) บุคคลและครอบครัว
- 2) สุขภาพอนามัยและภาวะโภชนาการ
- 3) ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม
- 4) การติดต่อสื่อสาร
- 5) ความปลอดภัย
- 6) การศึกษาและฝึกอบรม
- 7) การทำงาน
- 8) สวัสดิการและความมั่นคงทางสังคม
- 9) รายได้และผลผลิต
- 10) การมีส่วนร่วมในสังคม
- 11) วัฒนธรรมและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO (1978: 89) ได้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศต่างๆ โดยใช้ตัวชี้วัด 8 ด้าน คือ

- 1) สุขภาพ
- 2) การพัฒนาของปัจเจกบุคคลโดยการเรียนรู้
- 3) การจ้างงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน
- 4) เวลาและการใช้เวลาว่าง
- 5) ความต้องการในเรื่องสินค้าและบริการ
- 6) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (บ้าน ประชากร ประโยชน์ที่ประชากรได้รับจากการจัดการสิ่งแวดล้อม)
- 7) ความปลอดภัยของบุคคลและการบริการกระบวนการยุติธรรม (Administration Justice)
- 8) โอกาสทางสังคมและความเสมอภาค

Economic and Social Commission for Asia and the Pacific หรือ ESCAP (1990: 9-12 อ้างถึงใน สุตสาคร หงษ์อัน, 2544: 9) แนวคิดการวัดคุณภาพชีวิตได้มีการกำหนดตัวแปรหลัก 7 ตัว แยกเป็นตัวชี้วัดรวม 28 ตัว ได้แก่

- 1) ความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจ (รายได้ การใช้จ่าย การออม ความยากจน)
- 2) สุขภาพ (อายุขัยเฉลี่ย การเป็นโรค การตาย การโภชนาการ ภัยพิบัติหรือความหายนะ)

3) ชีวิตด้านการใช้สติปัญญา (การอ่านออกเขียนได้ การศึกษานอกโรงเรียน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ชีวิตเชิงวัฒนธรรม ชีวิตด้านการใช้หลักเหตุผล)

4) ชีวิตการทำงาน (การว่างงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน ความขัดแย้งทางอุตสาหกรรม สภาพการทำงาน)

5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (ที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐานในการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ)

6) ชีวิตครอบครัว (เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และความแตกแยกในครอบครัว)

7) ชีวิตในชุมชน (การมีส่วนร่วมในสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความวุ่นวายในชุมชน อัตราการเกิดอาชญากรรม)

ป่วย อิงภรณ์ (2530: 135-138) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตสรุปเป็นตัวชี้วัดได้ดังนี้

1) การได้รับโภชนาการดี มีคุณภาพประโยชน์ต่อร่างกาย

2) การได้รับบริการด้านสวัสดิการ อนามัยแม่และเด็ก

3) การมีลูกไม่มาก และเหมาะสมกับขนาดของครอบครัว

4) ครอบครัวอบอุ่น

5) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

6) ความเสมอภาคในการได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายของรัฐ

7) โอกาสในการปะทะสังสรรค์กับภายนอกสังคม

8) ความเสมอภาคเชิงพาณิชย์กับภายนอกสังคม

9) การดำเนินชีวิตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดี

10) การเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

11) การได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมและการประกันสังคม

12) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

13) การดำรงชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตภาพ

14) โอกาสและความเสมอภาคในด้านต่างๆ

(1) ด้านปัจจัยการผลิตของบุคคล

(2) ด้านการรับรู้ข่าวสาร และการนันทนาการ

(3) ด้านการรับบริการด้านสาธารณสุข

(4) ด้านการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมใดๆ ที่ไม่ขัดต่อความสงบสุขและความ

มั่นคงของรัฐ

(5) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2533) ได้จำแนกคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน คือ ระดับที่ภูฏันมีกัตละ มีดังนี้

(1) สุขภาพดีมีพละนามัย และมีปัจจัยเครื่องรักษาส่งเสริมสุขภาพ

(2) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพ มีความประหยัด ขยันและสุจริต มีเงินใช้

และใช้เงินเป็น เป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็น

(3) มีอาหารที่มีคุณค่า มีกินและกินเป็น

(4) มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานที่เหมาะสม ไม่แออัด สะอาด สะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิต

การทำงานและการเดินทาง

(5) มีครอบครัวซึ่งมีกำลังพอบำรุงเลี้ยง ได้ อยู่กันด้วยความสุข อบอุ่นและร่วมเย็น

(6) อยู่ร่วมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ เกื้อการุณย์ ผูกมิตร

และชวนชวน ทำกิจที่เป็นประโยชน์

(7) มีเวลาว่างเป็นของตนเอง และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการเสนอความ
ริเริ่มยั้งเกิที่ไร้ไทย ชื่นชม ซาบซึ้งในสุนทรีย์ และในการที่จะพัฒนาตนยิ่งขึ้นไปในด้านต่างๆ

2) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ คือ ระดับสัมปรายกัตละ

(1) มีการศึกษา รู้เข้าใจเท่าทันเหตุการณ์ มีประสบการณ์ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิต
และตัดสินใจอย่างฉลาด

(2) มีวิจารณ์ญาณ พิจารณาเหตุปัจจัย รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา มี
กุศลวิธีที่จะแก้ไขคลายทุกข์ได้

(3) มีจิตใจที่จะพัฒนา กอปรด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เชื้อมั่นในการทำความดี
ประพฤติดีงาม สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ มั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน

(4) สุขภาพจิตดี มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเจตคติดีงาม จิตใจปลอดโปร่ง เบิกบาน ผ่องใส
เป็นสุข มองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

3) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส หรือระดับอุษยัตละ

(1) มีความปลอดภัยทั้งทางกาย ใจ เช่น ปราศจากโจรผู้ร้าย ละอบายมุข

(2) อยู่ในสังคมที่มีสวัสดิการและบริการดี อำนวยสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และ
ไมตรีสงเคราะห์

(3) อยู่ในสังคมที่อำนวยโอกาสในการทำงานที่ตนถนัด โอกาสในการเรียนรู้และเข้าถึง
วิทยาการต่างๆ โอกาสในการมีส่วนร่วม ในสังคม ในชุมชนและในทางการเมืองและโอกาสในการ
ได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

(4) อยู่ในสังคมที่มีระเบียบ มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมายที่เป็นธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม

(5) มีธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูล รื่นรมย์ สวยงาม ผืนน้ำ อากาศบริสุทธิ์ ไร้มลพิษ สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมักรการ (2534: 8-11,176-185) ได้ปรับปรุงเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์ โดยกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตออกเป็น 13 ด้าน คือ

1) ครอบครัว ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกครอบครัว รวมถึงความสะดวกในการเดินทางไปที่ยื่น

2) สังคม ประกอบด้วยความสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อนบ้าน ผู้คุ้นเคยการมีส่วนร่วมในสโมสร องค์กร สังคม ความสะดวกสบายในการพบปะสังสรรค์

3) การงาน ประกอบด้วยความมั่นคง ความอิสระ โอกาสในการแสดงความสามารถ โอกาสที่จะก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน รวมทั้งค่าตอบแทน นอกจากนี้ยังรวมถึงความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานและสภาพของการทำงาน

4) สุขภาพอนามัย ประกอบด้วยความแข็งแรงของสุขภาพร่างกาย และการออกกำลังกาย

5) เวลาว่าง และพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วยการใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬา ทำงานอดิเรก ชมรายการบันเทิงต่างๆ และความสะดวกในการเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ

6) ความเชื่อศาสนา ประกอบด้วย เสรีภาพในการนับถือ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความศรัทธาต่อหลักธรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมของสงฆ์

7) ตนเอง ประกอบด้วยความภาคภูมิใจในตัวเอง เกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิตทางด้านการงาน การศึกษา และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งความเชื่อมั่นในตนเอง

8) สาธารณสุข ประกอบด้วยการให้บริการสถานพยาบาล ความสามารถของแพทย์และพยาบาล

9) การบริโภคสินค้า และการบริการต่างๆ ประกอบด้วยความหลากหลายของสินค้า คุณภาพสินค้า ราคาสินค้า และการให้บริการร้านค้า

10) ทรัพย์สิน ประกอบด้วย บ้าน เฟอร์นิเจอร์ สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน ยานพาหนะ เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับต่างๆ

11) ท้องถิ่น ประกอบด้วยการให้บริการของชุมชนทางด้านสาธารณสุข สาธารณภัย สาธารณูปโภค การศึกษา การขนส่ง และสวัสดิการอื่นๆ

12) รัฐบาลไทย ประกอบด้วย นโยบายและการบริหารงานด้านเศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

13) ชีวิตในเมืองไทย ประกอบด้วย สิทธิพื้นฐานในการได้รับข่าวสารความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ความยุติธรรม คุณภาพการศึกษา การเลือกสถานะในสังคม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ

เสรี พงศ์พิศ (2536) กล่าวถึง คัชนีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนี้

- 1) มีความพร้อม ความสำนึก และความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
- 2) ไม่มีความทุกข์ยาก ขาดแคลน ความเจ็บไข้ ความไม่รู้
- 3) มีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา
- 4) มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว
- 5) มีหลักศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ
- 6) ใช้จารีตประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
- 7) มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการพัฒนาและแก้ปัญหา (การมีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง)

8) มีอำนาจในการคิดวิเคราะห์

9) ตระหนัก และเห็นคุณค่าของศักยภาพของตนเองที่จะนำไปใช้ในการพัฒนา

10) มีความคิดสร้างสรรค์ อดทนในการพัฒนา

11) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2535 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณี ไทยานันท์, 2541: 176)

กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า มีเครื่องชี้วัดดังนี้

1) การยอมรับในศักยภาพของการพัฒนาตนเองของประชาชน

2) การยอมรับและการปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคมในการพัฒนา

3) การพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชาวบ้าน

4) การมีอำนาจในการตัดสินใจประกอบกิจกรรม

The Statistical Policy Division, Office of Management and Budget (อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณี ศิลตระกูล, 2541: 87-88) โดย ได้จัดทำเครื่องชี้วัดทางสังคมของประเทศไทยสหรัฐอเมริกา ออกเป็น 8 หมวด (65 ตัวชี้วัด) มีดังต่อไปนี้

1) สุขภาพ

2) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากอาชญากรรมทั้งปวง

3) การศึกษา

4) การจ้างงาน โอกาสในการทำงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

5) รายได้

- 6) บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกและเพื่อนบ้าน
- 7) เวลาว่างและนันทนาการ
- 8) ประชากร

สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกุล (2541: 89-90) ได้กล่าวถึง เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศฟิลิปปินส์ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) สุขภาพและโภชนาการ (อัตราการตายของทารก ความมีอายุยืนยาว จำนวนวันต่อปีที่ไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากเจ็บป่วย การได้รับแคลอรีต่อวัน การได้รับสารอาหาร โปรตีนต่อวัน
- 2) การศึกษาเรียนรู้ (อัตราการเข้าเรียน การเข้าเรียนในแต่ละระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา)
- 3) รายได้และการบริโภค (รายได้สุทธิ สัดส่วนครอบครัวที่ยากจน อัตราเฉลี่ยของรายได้ของคนที่ยากที่สุดและยากจนที่สุด อัตราเงินเฟ้อของราคาผู้บริโภค)
- 4) การจ้างงาน (อัตราการไม่มีงานทำ ดัชนีค่าจ้างที่แท้จริง แรงงาน ประเภทฝีมือ/กึ่งฝีมือ)
- 5) แหล่งทรัพยากร (ที่ดินทำกิน ที่ดินป่าไม้ เหมืองแร่)
- 6) ที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ และสิ่งแวดล้อม
- 7) ความปลอดภัยของส่วนรวมและความยุติธรรม
- 8) ค่านิยมทางการเมือง
- 9) การเลื่อนชั้นทางสังคม

สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกุล (2541: 90) ได้กล่าวถึง เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) ประชากร
- 2) ความเป็นเอกภาพของชาติ
- 3) การฟื้นฟูสังคม
- 4) การจัดความยากจน
- 5) รายได้ การบริโภคและความมั่งคั่ง
- 6) ที่พักอาศัย
- 7) การศึกษา
- 8) สุขภาพและโภชนาการ
- 9) แรงงานและการจ้างงาน
- 10) ทรัพยากรธรรมชาติ
- 11) ความปลอดภัยของส่วนรวม

12) วัฒนธรรมและการใช้เวลาว่าง

สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกูล (2541: 91-93) ได้กล่าวถึง เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศเยอรมันนี ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

1) ความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ (จิตวิสัย)

- (1) คู่สมรส
- (2) ชีวิตครอบครัว
- (3) การจัดการในครัวเรือน
- (4) งาน
- (5) การเป็นแม่บ้าน (สำหรับแม่บ้านเท่านั้น)
- (6) การแบ่งงานในครัวเรือน
- (7) มาตรฐานการครองชีพ
- (8) ที่พักอาศัย
- (9) การพักผ่อน
- (10) รายได้ของครัวเรือน
- (11) สุขภาพ
- (12) ระบบประกันสังคม
- (13) การศึกษา
- (14) ศาสนา
- (15) ความปลอดภัยส่วนรวม
- (16) การจัดการสิ่งแวดล้อม

2) สภาพความเป็นอยู่ (วัตถุวิสัย)

- (1) รายได้ (การมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ)
- (2) สุขภาพ (การไปพบแพทย์ การใช้จ่าย การไปพบแพทย์ควบคู่กับการใช้จ่าย)
- (3) การศึกษา (จำนวนปี ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ)
- (4) ตลาดแรงงาน (การมีส่วนร่วมของแรงงาน การจ้างงานและผู้จ้างงาน)
- (5) ทักษะและความพึงพอใจต่องาน
- (6) ที่พักอาศัย
- (7) การใช้ชีวิตในครัวเรือน (ประเภทของครัวเรือน การแบ่งงานบ้าน)
- (8) การแต่งงานและครอบครัว (ความสำคัญของครอบครัว ขั้นตอน ชีวิตกับครอบครัว

ความขัดแย้งในครอบครัว)

(9) แวดวงคนรู้จัก (ความถี่ของการติดต่อกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)

(10) การมีส่วนร่วมทางสังคม (การมีส่วนร่วมทางศาสนา ทางการเมือง การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน การเป็นสมาชิกสหพันธ์กรรมกร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและดนตรี แบบแผนของการมีส่วนร่วม)

(11) การรักษาสิ่งแวดล้อม (การตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบ และต้องการรักษาสิ่งแวดล้อม)

3) โครงสร้างสังคม

(1) ช่วงชั้นและการเลื่อนชั้นทางสังคม (การกำหนดช่วงชั้นให้แก่ตนเอง การเลื่อนชั้นระหว่างช่วงอายุ การเลื่อนชั้นในช่วงอายุเดียวกัน)

(2) การสังคมที่มีปัญหา (การกำหนดปัญหาของกลุ่ม สภาพปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม การตั้งสมของปัญหา)

(3) แรงงานต่างชาติ (ความขัดแย้งและการติดต่อกันระหว่างแรงงาน ต่างชาติกับชาวเยอรมัน ความรู้ภาษาเยอรมัน และเอกลักษณ์ ความเป็นชาติ มิตรภาพระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เครือข่ายของแรงงานต่างชาติ ความประสงค์จะกลับบ้านเกิด)

4) สังคมและการเมือง

(1) การเมืองและความเป็นพลเมือง (ศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลง และรับความแปลกใหม่ ความสนใจทางสังคมและการเมือง ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง)

(2) การปฏิบัติหน้าที่ส่วนตัวและส่วนรวม (ใครเป็นผู้ควรรับผิดชอบหน้าที่เหล่านี้ บทบาทรัฐ)

UN (1990 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกูล, 2541: 90) ได้กล่าวถึงเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ประกอบด้วยเครื่องชี้วัด 9 หมวดใหญ่ (45 ตัวชี้วัดย่อย) ดังต่อไปนี้

- 1) สุขภาพอนามัย
- 2) ที่อยู่อาศัย
- 3) สิ่งแวดล้อม
- 4) การศึกษา
- 5) ความปลอดภัยของสาธารณะ
- 6) วัฒนธรรม
- 7) การจ้างงานและชีวิตการทำงาน
- 8) รายได้

9) ศาสตร์การสังคัม

ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท (2552) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทย เรียกว่า “เกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน” (จปฐ.) ที่จะใช้จัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มี 6 หมวด 42 ตัวชี้วัด คือ

- 1) สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัย) 13 ตัวชี้วัด
- 2) มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) 8 ตัวชี้วัด
- 3) ฝึกฝนการศึกษา (ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการด้านการศึกษา) 7 ตัวชี้วัด
- 4) รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต) 3 ตัวชี้วัด
- 5) ปลูกฝังค่านิยมไทย (ประชาชนมีการปลูกฝังค่านิยมให้กับตนเองเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น) 6 ตัวชี้วัด
- 6) ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสีทิวทัศน์ของตนเองเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น) 5 ตัวชี้วัด

จากที่กล่าวมาในเรื่ององค์ประกอบ/แนวคิด คุณภาพชีวิต พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิต ประกอบไปด้วย ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว

2.2.1.1 ความหมายของครอบครัว

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 220) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย

ประสพสุข บุญเดช (2531: 1) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่าเป็นหน่วยย่อยพื้นฐานของสังคม โดยปกติมักประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตร ฐานะการเป็นครอบครัวเริ่มขึ้นเมื่อชายและหญิงได้ทำการสมรส และดำเนินต่อไปจนกระทั่งเกิดบุตรคนแรก คนที่สองและคนถัดๆ ไป ครอบครัวบางครอบครัวอาจไม่มีบุตรตลอดชีวิตสามีภรรยาก็ได้ และในทำนองเดียวกันครอบครัวบางครอบครัวก็มีเพียงบิดา หรือมารดากับบุตรเท่านั้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นเพราะสามีหรือภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายหรือหย่าร้างเลิกกันไป

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2537: 15) ได้กล่าวว่าครอบครัว

หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งพึ่งพื่กันทางสังคม เศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและทางสายโลหิต

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว (2539: 1) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่า คือกลุ่มคนที่มีความผูกพันกันทางจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีการพึ่งพื่กันทางสังคม เศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและทางสายเลือด บางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นจากคำกล่าวข้างต้นก็ยอมได้ ในครอบครัวที่ดีสมาชิกทุกคนควรมีความรักความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีสุขภาพและการศึกษาเป็นคนดีมีคุณภาพ มีอาชีพสุจริต เลี้ยงตัวเองได้ จัดให้มีการเป็นอยู่ที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ ร่วมกันบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

สนธิ สัมครกร (2538: 1) ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัว คือ กลุ่มของญาติสนิทกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมหลังคาบ้านเดียวกัน หรืออยู่ในบริเวณรั้วบ้านเดียวกัน (ในกรณีที่มีบ้านมากกว่าหนึ่งหลัง) ตามปกติแล้วครอบครัวยอมทำหน้าที่เบื้องต้นที่จำเป็นต่างๆ เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน (Basic Need) ของมนุษย์ อย่างไรก็ตามหน้าที่บางประการของครอบครัวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นญาติของสมาชิกครอบครัวทั้งแบบชีวภาพและแบบสังคมกำหนดก็ได้

สุพัตรา สุภาพ (2540: 26) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคม เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่ลงทุนที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่า สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ไม่มีสถาบันครอบครัว เพราะมนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบันนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนเจอ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโต และมีครอบครัวแยกออกมา ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ และสกุลซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพ บทบาท ตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและสำคัญของสังคมในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานความประพฤติของครอบครัว

มูลนิธิโสภธารน้ำใจ เพื่อพัฒนาสังคมไทย (2543: 20) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกและเป็นแหล่งสร้างสมาชิกใหม่

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม ประกอบด้วย กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือโดยการแต่งงาน มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความคงทนที่สุด เป็นสถาบันที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ และเป็นสถาบันที่จะสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคมรวมทั้งยังอบรมสมาชิกใหม่ให้เข้ากับสังคมได้ ครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิก เพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกัน และเป็นองค์ประกอบหลักของ

ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ครอบครัวจึงมีความสำคัญมาก เพราะลักษณะและคุณภาพของสถาบันครอบครัวเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงทรัพยากรมนุษย์ในสังคมว่ามีมาตรฐานเพียงพอที่สามารถจรโลงและพัฒนาประเทศได้มากน้อยเพียงใด

2.2.1.2 ความสัมพันธ์ ปัญหาและความขัดแย้งในครอบครัว

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2519: 136-172) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวไว้ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ในระยะเริ่มสร้างครอบครัว: การปรับตัวของกลุ่มสมรส

สามีภรรยาที่แต่งงานใหม่ย่อมต้องใช้เวลาสำหรับเรียนรู้ชีวิตใหม่และหาวิธีสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นย่อมมีหลายอย่าง อาทิ ความสัมพันธ์ทางเพศ ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว ปัญหาการแบ่งแรงเกี่ยวกับงานบ้าน ปัญหาการสังคมของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับเครือญาติ อาจทำให้กลุ่มสมรสใหม่มีความขัดข้องบางประการ เช่น ความสัมพันธ์ทางการเงินกับครอบครัวเดิม แบบแผนการปฏิบัติของครอบครัวเดิมอาจมีผลกระทบกับความสัมพันธ์ในครอบครัวใหม่ได้ เป็นต้น

เมื่อกลุ่มสมรสใหม่มีปัญหาความสัมพันธ์ต่อกันเขาควรแสวงหาวิธีสร้างความสัมพันธ์ให้ได้วิธีการที่ดีได้แก่การสร้างน้ำใจอันดีให้แก่ตนและกลุ่มสมรส การใช้วิธีแก้ปัญหาความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งมีอยู่หลายขั้นตอนวิธีแก้ปัญหาโดยคนกลางก็สามารถนำมาใช้ได้บางคราว วิธีดูตัวอย่างจากคู่สมรสอื่นถือว่าเป็นวิธีการที่ค่อนข้างหนึ่งและวิธีศึกษาจากหนังสือหรือคำแนะนำจากที่อื่นก็จะช่วยให้กลุ่มสมรสใหม่มองเห็นช่องทางในการปรับปรุงความสัมพันธ์ของตนได้มากขึ้น

2) ความสัมพันธ์เมื่อครอบครัวมีสมาชิกเพิ่มขึ้น: การเลี้ยงดูเด็ก

เมื่อกลุ่มสมรสมีบุตรคนแรก สมาชิกครอบครัวก็เพิ่มขึ้น บุตรที่เกิดขึ้นอีกต่อไปจะทำให้ครอบครัวขยายมากขึ้นการขยายตัวของครอบครัวจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อย่างหนึ่งขึ้น กล่าวคือ บิดามารดาจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรตั้งแต่ตอนต้น การสร้างความสัมพันธ์นี้เกิดจากการอบรมสั่งสอนเด็กของบิดามารดา ผลของการอบรมในระยะต้นเป็นการวางพื้นฐานแบบแผนพฤติกรรมที่ถูกต้องให้แก่เด็ก

แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร อาจแบ่งเป็น 3 แบบใหญ่ๆ คือ ความสัมพันธ์แบบปล่อยตามใจ ความสัมพันธ์แบบใช้อำนาจเด็ดขาด และความสัมพันธ์แบบอาศัยเหตุผลหรือทำความเข้าใจกัน หรือแบบประชาธิปไตย

วิธีอบรมสั่งสอนบุตรนั้น มีข้อเสนอแนะในการอบรมเด็กมีอยู่ 4 ประการ คือ

- (1) บิดามารดาควรรักเด็กและแสดงความรักให้เด็กเห็นอยู่เป็นประจำ
- (2) บิดามารดาควรปฏิบัติตนต่อเด็กให้คงเส้นคงวา
- (3) บิดามารดาควรมีความคิดเห็นที่ตรงกันในเรื่องการอบรมเด็ก และ

(4) บิดามารดาควรติดตามแก้ไขความประพฤติของเด็กทุกโอกาส ความเอาใจใส่ของบิดามารดา จะทำให้เด็กประพฤติตนดีขึ้น และทำให้เด็กทราบว่าตนเป็นที่รักของบิดามารดาในเวลาเดียวกัน

3) ความสัมพันธ์ในระยะที่ครอบครัวขยายตัวเต็มที่: บทบาทของสมาชิกในครอบครัว

ความสัมพันธ์ในครอบครัวมักมีอุปสรรคและปัญหาในระยะที่ครอบครัวขยายตัวเต็มที่ ในระยะนี้บิดามารดามักมีอายุย่างเข้าสู่วัยกลางคน ส่วนบุตรก็มีอายุย่างเข้าวัยรุ่น ความสนใจที่แตกต่างกันย่อมทำให้สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนห่างเหินกันมากกว่าที่เคยเป็นมาแล้ว

สมาชิกครอบครัวย่อมมีบทบาททั้งในบ้านและนอกบ้าน การมีบทบาทมากย่อมมีบีบบังคับให้สมาชิกในครอบครัวเลือกเอาว่าบทบาทประเภทไหนมีความสำคัญแก่ตัวเขามากกว่ากัน สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญแก่บทบาทในบ้านน้อยกว่าบทบาทนอกบ้าน เมื่อตัดสินใจเช่นนั้น สมาชิกในครอบครัวจึงทุ่มเทเวลาและความสนใจของตนให้แก่กิจกรรมนอกบ้านมากกว่า บ้านจึงถูกทอดทิ้งมากพอสมควร ความสนิทสนมกันระหว่างสมาชิกก็ลดน้อยลงไป

การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกครอบครัวในระยะนี้ก็ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น ในเมื่อทุกคนมีความสนใจในกิจการด้านอื่นมากกว่าครอบครัว คนเหล่านั้นจึงไม่ค่อยได้พูดจาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างตรงๆบ่อยนัก บางทีก็ติดต่อกันโดยทางอ้อมแทน

เพื่อแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ได้ผล จึงขอให้ข้อเสนอแนะ ไว้ 5 ประการ คือ

(1) สมาชิกควรยอมรับความสำคัญของครอบครัว เพราะตนต้องพึ่งพาอาศัยครอบครัวและแสวงหาความอบอุ่นจากครอบครัวเป็นประจำ

(2) สมาชิกควรศึกษาทัศนคติของผู้อื่นถ้าเข้าสนใจปัญหาและความจำเป็นของผู้อื่นเขาอาจมีความเห็นอกเห็นใจคนอื่นมากขึ้น

(3) สมาชิกควรร่วมกันปรึกษาหารือปัญหาครอบครัว การได้ช่วยเหลือกันได้ทำให้สมาชิกรักใคร่กันและสนิทสนมกัน

(4) สมาชิกควรพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันให้มาก การกระทำเช่นนี้จะทำให้สมาชิกสนิทสนมกันดี และ

(5) สมาชิกควรหาวิธีทางสร้างความสนิทสนมต่อกันด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งมีอยู่หลายวิธี
 ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2519: 114-118) ยังได้กล่าวถึงปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ว่าปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นในครอบครัว อาจเกิดจากเหตุหลายอย่าง แต่ต้นเหตุเหล่านั้นมักไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่เป็นเรื่องเล็กๆ ซึ่งหมักหมมกันทุกวี่ทุกวัน ถ้าไม่แก้ไขด้วยความเข้าใจกัน

แล้ว สาเหตุเล็กเหล่านี้จะทำให้ความสัมพันธ์เสียหายได้ และถ้าไม่จำกัดการแก้ไขโดยเร็วผลเสียหายจะยิ่งเพิ่มขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดจาก

1) ความไม่ปรองดองกันของสามีภรรยา สามีภรรยาเริ่มต้นชีวิตครอบครัวด้วยความรัก เมื่ออยู่ด้วยกันนานเข้าบางคู่อาจมองเห็นความบกพร่องของกันมากขึ้น ถ้าฝ่ายใด ทนความบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ ก็อาจมีเรื่องต่อว่ากันเป็นธรรมดา ถ้ายังทำความเข้าใจกันไม่ได้ ความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย อาจทำให้เกิดความระหองระแหงได้ พฤติกรรมที่แสดงออกมีทั้งการใช้ถ้อยคำที่ไม่สมควรต่อกัน การลงมือทุบตีกัน การหนีออกจากบ้าน ไปอยู่กับบิดามารดา หรือไปอยู่กับผู้อื่นเป็นเวลาหลายวัน เมื่อหายโกรธแล้วก็กลับมาอยู่ด้วยกันดังเดิม พฤติกรรมเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในบ้าน บุตรซึ่งเติบโตมาในบ้านประเภทนี้จะมีความกังวลใจเพราะไม่ทราบว่าชีวิตตนจะมีความมั่นคงแค่ไหน

2) บ้านแตก สภาพของบ้านแตกอาจเกิดจากการหย่าร้างของสามีภรรยาหรืออาจเกิดจากการตายของหัวหน้าครอบครัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ บ้านแตกที่เกิดจากความหย่าร้างทำให้พัฒนาการเด็กเสียไปมาก ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไปแต่งงานใหม่ จะทำให้มีอุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างใหม่ขึ้นได้

3) ช่องว่างระหว่างวัย เมื่อบุตรยังเล็กอยู่บิดามารดาสามารถควบคุมความประพฤติของบุตรได้ตามใจตน แต่เมื่อบุตรเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น บุตรมักจะแข็งข้อกับบิดามารดาเป็นครั้งคราว การขัดใจกันมักเกิดในเมื่อต่างฝ่ายต่างใช้ความรุนแรงเข้าหากัน เด็กย่อมมีอารมณ์ความรุนแรงอยู่แล้ว ถ้าบิดามารดาใช้อำนาจบังคับโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ฝ่ายเด็กมักมีความน้อยอกน้อยใจ ถึงแม้จะยอมก็ยอมด้วยความไม่เต็มใจ หรือหนีออกจากบ้าน

ช่องว่างระหว่างวัยอาจเกิดจากต่างฝ่ายต่างเห็นห่างกันได้อีกทางหนึ่ง ถ้าบิดามารดากับบุตรไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดกันพอสมควร บุตรมักมีความคิดว่าบิดามารดาไม่รักตน เด็กพวกนี้ย่อมออกไปแสวงหาความสุขและความอบอุ่นใจนอกบ้าน ความเห็นห่างซึ่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็เพิ่มสูงขึ้น ถ้าบิดามารดาไม่รีบแก้ไข

4) บ้านซึ่งขาดระเบียบแบบแผนอันดีงาม การขาดระเบียบแบบแผนอันดีงาม ประกอบกับไม่มีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ย่อมทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปอย่างหละหลวม เด็กที่เติบโตจากบ้านประเภทนี้มักควบคุมตนเองไม่ได้ และความสัมพันธ์ในบ้านก็มักไม่ราบรื่นเท่าที่ควร

กมลตา แสงสีทอง และปาริชาติ สุขุม (2529: 122-124) ได้กล่าวถึงการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไว้ ดังนี้

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในครอบครัว ย่อมจะทำให้สมาชิกของครอบครัว เกิดความมั่นคง รู้สึกอบอุ่นใจ มีกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคและปัญหาที่อยู่รอบข้างได้โดยไม่ ท้อถอย

ในสภาวะแวดล้อมแบบเมือง ครอบครัวค่อนข้างจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว แยกตัว กล่าวคือ มีลักษณะที่แยกอยู่เพียงลำพังขาดความสนใจในผู้อื่นมากขึ้น ดังนั้น ครอบครัวใน เมืองจึงเป็นกลุ่มสังคมเล็กๆ ซึ่งคบหาสมาคมใกล้ชิดกันเฉพาะกลุ่มภายในครอบครัวเสียเป็นส่วน ใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วอาจกล่าวได้ว่าถ้าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของสมาชิกไม่ราบรื่นแล้ว ชีวิตครอบครัวจะหาความสุขได้ยาก

ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นในครอบครัวอาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการอัน ได้แก่ ความขัดแย้งในเรื่องค่าใช้จ่าย ความคาดหวังในชีวิตสมรส ความขัดแย้งกันในด้านนิยามของ การดำรงชีวิตครอบครัว ฯลฯ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จะเริ่มมีความห่างเหินมากขึ้นจนถึง ขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดการหย่าร้างขึ้นได้

แนวทางที่จะพัฒนาครอบครัวให้หลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ได้นั้นขึ้นอยู่กับตัวสามีและ ภริยาเป็นสำคัญ ทั้งสามีและภริยาจะต้องมีการปรับตัวในด้านต่างๆ อัน ได้แก่

1) การปรับด้านเศรษฐกิจ เป็นส่วนสำคัญมากเพราะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะยึดเหนี่ยวคู่ สมรสไว้ด้วยกัน ก่อนแต่งงานภริยามักจะมีความหวังเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจไว้กับสามี สามีจึงควรคำนึงถึงความสำคัญของความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ และวางแผนสำหรับการครองชีพ การใช้จ่ายใช้สอยอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง

2) การปรับพฤติกรรม ในช่วงระยะเวลาแต่งงานกันใหม่ๆ ทั้งสามีและภริยา ย่อมจะ พยายามทำตัวให้สอดคล้อง หรือคล้อยตามกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และมองข้ามสิ่งที่เป็น ข้อเสียของแต่ละฝ่ายไปหมด เมื่อระยะเวลาล่วงเลยมานานเข้า พฤติกรรมต่างๆ อันเป็นธรรมชาติ จะ แสดงออกมาชัดเจนสิ่งที่แต่ละฝ่ายคาดหวังอาจไม่ได้รับการตอบสนองก็จะทำให้เสียกำลังใจและ เป็นปัญหาของความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น การแก้ไขนั้น แต่ละฝ่ายต้องพยายามเข้าใจถึงธรรมชาติ ของกันและกันว่าบุคคลแต่ละคนนั้นจะมีพฤติกรรมเรียนรู้มาจากครอบครัวดั้งเดิมของแต่ละฝ่าย จึง ต้องใช้เวลาในการปรับตัวให้เข้ากันโดยพยายามตกลงกันถึงบทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายควร ปฏิบัติ

3) การปรับความสัมพันธ์ทางเพศ เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตสมรสอย่างหนึ่งครอบครัว ไทยไทย หากละเลยมากเกินไป จะเป็นหนทางนำไปสู่ปัญหาครอบครัวสลาย หรือคู่สมรสหันเห ไปสู่บุคคลที่ให้ความเอาใจใส่แทนได้

4) การปรับให้เข้ากับญาติพี่น้องของแต่ละฝ่าย ในสังคมเมืองแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีลักษณะ

แยกกันอยู่ตามลำพังไม่อยู่ปะปนกับญาติพี่น้องของคู่สมรสก็ตาม แต่ความสำคัญของเครือญาติก็ยังคงมีอยู่เสมอ คู่สมรสจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวแต่ละฝ่าย ทั้งนี้การมีความสัมพันธ์กับญาติย่อมสร้างความรู้สึที่ดี เป็นสุขให้เกิดขึ้นในครอบครัว

5) การเข้าใจในบทบาทที่เปลี่ยนแปลง โดยเหตุที่ครอบครัวในเมืองเป็นครอบครัวเดี่ยวบิดามารดาจึงเป็นผู้สำคัญยิ่งต่อลูก เพราะบิดามารดาจะเป็นตัวแบบสำคัญของลูกบุคลิกภาพของบิดามารดาในครอบครัวเดี่ยวนั้นสำคัญ เนื่องจากในครอบครัวไม่มีผู้ใหญ่อื่นที่จะมาช่วยในกระบวนการอบรมบ่มนิสัยลูกให้ดำเนินตามแบบที่สังคมต้องการได้บิดามารดาจึงจำเป็นต้องเข้าใจบทบาทที่ควรปฏิบัติ เพราะหากบิดามารดาละเลยหรือมองข้ามบทบาทที่สำคัญนี้แล้ว ลูกจะเกิดความหวาดหวั่นที่ไม่มีแบบที่จะทำตามได้ถูกต้อง ฉะนั้นการจะพัฒนาครอบครัวให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ลูกต้อง บิดามารดาจำเป็นต้องเข้าใจบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของตนด้วย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 23) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นแห่งพลังการสร้างสรรค์ และจรรโลงสิ่งที่ดีงาม อันเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวต่างได้รับการอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ ได้เรียนรู้และมีพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมรอบด้าน สมดุลและเหมาะสมกับวัย ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและลึกซึ้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่มีความห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน และมีความผูกพันกันด้วยความรัก และความเข้าใจตามวิถีธรรมชาติ ทุกคนในครอบครัวเรียนรู้ที่จะไม่เป็นภัยต่อกัน การหล่อหลอมของครอบครัว ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวนั้นเจริญเติบโตขึ้นเป็นประชากรที่ดีมีคุณภาพของสังคมต่อไป รวมทั้งจะเป็นผู้ที่สามารถสร้างครอบครัวใหม่ของตนเอง ที่มีคุณภาพในอนาคตได้อีกด้วย

ในทางตรงกันข้าม หากความผูกพันสนิทสนมด้วยความรักความห่วงใยของครอบครัวเริ่มเหือดหายและค่อยๆ เจือจางลงไป สมาชิกในครอบครัวไม่ได้ดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็น ครอบครัวไม่ได้เป็นแหล่งรวมความรักความอบอุ่น ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และหากครอบครัวเต็มไปด้วยความแตกร้าง ความขมขื่น ความรุนแรงและความเกลียดชังระหว่างครอบครัว เช่นนี้ย่อมไม่สามารถสร้างสรรค์สมาชิกที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ ประการสำคัญ แม้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดก็จริง แต่จุดกำเนิดของปัญหาสังคมจำนวนมาก ล้วนมีสาเหตุอันเนื่องมาจากครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะครอบครัวที่อยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความรัก ความเข้าใจ ความผูกพัน และความสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบของพ่อแม่อย่างที่ควรจะเป็น

ปัจจุบันปัญหาครอบครัวในสังคม นับเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันครอบครัวดำรงอยู่ในลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสภาพแวดล้อมต่างๆ จึงมีผลกระทบต่อมนุษย์ และความสัมพันธ์ของครอบครัวด้วย ปัจจุบันมีปัจจัยหลายประการที่เป็นสาเหตุให้ความผูกพันและความรัก ความห่วงใยของครอบครัวค่อยๆ เริ่มเหือดหายไป โดยเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 24) ได้สรุปไว้ดังนี้

ประการที่ 1 ปัจจัยความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้สภาพของครอบครัวแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งพบว่า หลายครอบครัวในชนบทนั้น พ่อแม่ต่างต้องไปทำงานในเมือง และเป็นต้นเหตุให้ถึงลูกไว้กับตายายในชนบท ทำให้เด็กเกิดความเหงา ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดที่พึ่ง และหลายครอบครัวทั้งสามีและภรรยาต้องทำงานอย่างเต็มที่ ทำให้มีเวลาอยู่ร่วมกันน้อยลง การที่ทุกคนมุ่งการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินมากที่สุดและเพื่อความอยู่รอดนั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง หรือเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง หรือเลี้ยงดูผ่านทรัพย์สินของราคาแพง มากกว่าการเลี้ยงผ่านความรัก และความอบอุ่นทางใจ ล้วนเป็นสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

ประการที่ 2 ปัจจัยด้านค่านิยมทางสังคม สังคมปัจจุบันเป็นสังคมวัตถุนิยม ซึ่งให้คุณค่าแก่ทรัพย์สินสมบัติและความมั่งคั่งสูง ทำให้คนในเมืองต่างดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งงานที่มีเงินมากๆ สังคมมองว่าใครทำงานและร่ำรวยมากก็จะได้รับการยกย่อง การดำเนินชีวิตมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้สังคมไทยให้ความสำคัญกับคนเป็นเพียงผู้ทำให้เกิดผลผลิตเท่านั้น อันเป็นที่มาของการจะต้องสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หรือคุณค่าของความเป็นคน (อำพล จินดาวัฒนะ, 2536: 5) การแสวงหาการยอมรับจากสังคมผ่านทางวัตถุ เป็นเหตุให้ทุกคนต่างมุ่งหาช่องทางเพื่อที่จะเอาชนะผู้อื่น จนมีแนวโน้มให้คนในสังคมประเมินคุณค่าของเงินสูงกว่าความผิชอบชีวิต โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวมักจะทิ้งครอบครัวในชนบทเพื่อหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

นอกจากนั้นการเริ่มต้นครอบครัว นับเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตครอบครัว หากการเริ่มต้นของครอบครัวที่ดี ย่อมส่งผลให้การดำเนินชีวิตครอบครัวราบรื่นมากกว่าการเริ่มต้นครอบครัวอย่างไม่มั่นคง ปัจจุบันชายหญิงไม่น้อยคบกันอย่างฉาบฉวย บางรายตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันในขณะที่ยังไม่รู้จักกันลึกซึ้งดีพอ แต่ใช้การตัดสินใจจากคุณลักษณะชีวิต และบุคลิกภาพของสองคนที่จะไปกันได้ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ จึงเป็นที่มาของความขัดแย้งในครอบครัว ความริ้วร้าวที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูสมาชิก รวมทั้งส่งผลต่อปัญหาอื่นๆ ตามมาได้โดยง่าย

โดยสรุป การดำเนินชีวิตครอบครัวจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยตรง คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นภาวะเศรษฐกิจครอบครัว ค่านิยม

ของครอบครัว ค่านิยมทางสังคม การเริ่มต้นของครอบครัว รูปแบบการตัดสินใจปัญหาในครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นที่สำคัญที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตของครอบครัวทั้งสิ้น

2.2.1.3 แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว (2539: 2-11) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1) สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการพุดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์

2) สมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันและรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

3) พ่อ แม่ และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัด และการออม ร่วมกันสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง

4) พ่อ แม่ หรือหัวหน้าครอบครัว ทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของศาสนา ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน ครอบครัวจึงควรมีลูกเมื่อพร้อม และเว้นช่วงห่าง 2-3 ปี จะได้อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและประโยชน์ต่อสังคม

5) พ่อ แม่ หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในครอบครัวถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก และส่งเสริมให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และรู้จักใช้เหตุผล

6) สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลการกินอาหาร และความ เป็นอยู่อย่างมีสุขภาพอนามัย ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ช่วยกันทำที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และเป็นระเบียบ

7) สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการบำรุง รักษา สิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

8) สมาชิกปฏิบัติตามคตรรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิ และการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี มีความเชื่อมั่น และปฏิบัติตามส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นอกจากนี้ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ยังได้กำหนดวิธีการเสริมสร้างให้ครอบครัวมีความสุข ตามเป้าหมายการพัฒนาครอบครัวแบบองค์รวม ทั้งนี้ วิธีการสร้าง

ความสุขในครอบครัว มีดังต่อไปนี้

- 1) การเสริมสร้างความรักความเข้าใจและความผูกพัน สามารถทำได้โดย
  - (1) เอาใจใส่ดูแลไต่ถามทุกข์สุข รับฟัง และร่วมแก้ปัญหา ไม่นิ่งเฉยหรือซ้ำเติมกัน
  - (2) ดูแลเอื้อเฟื้อกันในเรื่องอาหารการกิน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในกิจวัตรประจำวัน การเรียนและการงาน
  - (3) มีน้ำใจ และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้และรับความช่วยเหลือทั้งในเวลาปกติและเจ็บป่วย
  - (4) สร้างบรรยากาศที่ดีในครอบครัวด้วยการทักทาย ยิ้มแย้มแจ่มใส ฟังดนตรี เล่นกีฬา และมีอารมณ์ขัน
  - (5) เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักปรับตัวเพื่อความปกติสุขของครอบครัว ให้โอกาสและมุมสงบแก่สมาชิกแต่ละคนเพื่อความเป็นอิสระและการพัฒนาตนเอง
- 2) การสื่อความหมายหรือการสื่อสารในทางสร้างสรรค์ การสื่อสารที่ดีจะช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก การปรึกษาหารือ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความรัก ความผูกพันต่อกัน
- 3) ใช้เวลาและทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีการใช้เวลาอย่างรู้คุณค่า อย่าปล่อยให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ การจัดเวลาให้กับครอบครัว ทำกิจกรรมร่วมกัน การดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัว และที่อยู่อาศัย การพักผ่อนร่วมกัน เป็นต้น
- 4) คุณภาพของสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวดีมีสุขได้จะต้องมีสุขภาพดี ซึ่งหมายถึงการดูแลด้านร่างกายและด้านจิตใจ ได้แก่ อาหารและโภชนาการตามวัยให้ร่างกาย รวมถึงการสร้างให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขสมหวังในชีวิต สามารถปรับตัวได้ดีในขั้นตอนต่างๆ ของชีวิต และภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลง
- 5) การให้การศึกษาเพื่อชีวิต พ่อแม่และผู้ใหญ่ในครอบครัวจะต้องทำหน้าที่เป็น “ครู” หรือแบบอย่างแก่ลูกหลาน
- 6) การประกอบอาชีพและรู้จักใช้เงิน มีการประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้เพียงพอกับการเป็นอยู่ในครอบครัวจะทำให้มีความมั่นคง และมีความสุข มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง มีอาหารและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต รู้จักใช้เงินอย่างรอบคอบ มีการรู้จักการเก็บออมเงินไว้ใช้ในเวลาที่จำเป็น เช่น คราวเจ็บป่วย ทุนการศึกษาของลูกหลาน การลงทุนในอาชีพ เป็นต้น

7) การปฏิบัติตามหลักธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทุกเพศ ทุกวันให้มีความสุข รู้รับผิดชอบชั่วดี ฝึกการควบคุมตนเอง และตระหนักในคุณค่าของคุณ ความดีของบุคคลมากกว่าทรัพย์สินเงินทอง นอกจากนี้ การประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับ ถือ ร่วมกันในครอบครัวและในชุมชนจะช่วยในการพัฒนาจิตใจ มีความสามัคคี และรักชุมชนของ ตนทั้งยังเป็นการสืบสานศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

8) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการร่วมกิจกรรม ทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดำรงในชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครอบครัวที่ร่วมทำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำให้มีเพื่อน ไม่รู้สึกแปลกแยก โดดเดี่ยว นอกจากนั้นการมีความกตัญญูรู้คุณ การทำคุณประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและมนุษยชาติ จะ ก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และท้องถิ่นของตน

9) การปฏิบัติตามกฎหมายและเคารพสิทธิผู้อื่น การใช้ประชาธิปไตยใน ครอบครัว มีการปกครองดูแลกันอย่างประชาธิปไตย คือยอมรับในสิทธิและหน้าที่ของแต่ละคน รับ ฟังความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวทุกเพศ ทุกวัย ใช้เหตุผล ร่วมกันปรึกษาหารือในการ ตัดสินใจเรื่องของครอบครัว แทนการใช้อำนาจ บังคับขู่เข็ญ หรือการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2546: 60-70) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่มีคุณภาพส่งผลต่อความ สัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ซึ่งการพิจารณาว่าครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง หรือครอบครัวของเราเองเป็น ครอบครัวที่มีคุณภาพหรือไม่ นั้น มีเกณฑ์ที่จะพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1) ทุกคนมีความสำคัญ สมาชิกทุกคนในครอบครัวพึงระลึกอยู่เสมอว่า “เราคือคนที่ สำคัญคนหนึ่งของครอบครัว” “ทุกคนสำคัญเท่ากันหมด” หากคิดได้เช่นนี้ ย่อมทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในความเป็นเจ้าของบ้าน เจ้าของครอบครัว และร่วมกันช่วยสร้างครอบครัวให้ดีมีคุณภาพยิ่งขึ้น ต่อไป สิ่งนี้คือพื้นฐานที่สำคัญอันหนึ่งที่จะทำให้ครอบครัวมีคุณภาพ

2) ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน สมาชิกทุกคนภายในครอบครัวจะต้องมีความเป็นเนื้อ เดียวกัน (Homogeneous Group) ไม่แตกแยก ทุกคนจะต้องร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน

3) มีการปรับความเข้าใจกัน เป็นเรื่องธรรมดาเสียเหลือเกินที่บรรดาสมาชิกของ ครอบครัวจะต้องมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน มีปากมีเสียง มีความขัดแย้งต่อกันบ้าง ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเกิด ขึ้นกับใครก็ตาม ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าจะต้องมีคนมาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยให้คู่ที่ขัดแย้งกัน อภัยให้กันและกันให้หันกลับมาทำความเข้าใจกัน รักใคร่ปรองดองกันปรับความเข้าใจต่อกัน

4) พ่อแม่ต้องเป็นแบบที่ดีให้แก่ลูก ครอบครัวที่ดีมีคุณภาพก็สืบเนื่องมาจากการที่มี พ่อแม่เป็นแม่แบบที่ดีให้แก่ลูกๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระเบียบวินัย การใช้เหตุผล การรู้จักประหยัด

มัชยัสถ์ การเป็นคนดีมีศีลธรรม ฯลฯ เมื่อลูกได้เห็น ได้สัมผัสกับพ่อแม่แบบที่ดีมีคุณภาพเช่นนี้ ก็เท่ากับว่าเป็นการขัดเกลาโดยอ้อมให้แก่ลูกนั่นเอง (Indirect Socialization)

5) พ่อแม่ต้องพร้อมที่จะรับฟังลูก ครอบครัวที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะพร้อมที่จะรับฟังลูกเสมอ ควรให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของลูกอย่ามองข้ามว่าไร้สาระ หากพ่อแม่ไม่รับฟังลูก ลูกอาจหาที่ระบายที่อื่นหรือกับคนอื่น ซึ่งจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี การที่พ่อแม่พร้อมที่จะรับฟังทุกเรื่องทุกสิ่งทุกอย่างจากลูกนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะนอกจากจะเป็นการฝึกลูกให้เป็นคนกล้าพูด กล้าแสดงออก และมีความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว ยังเป็นวิธีการอันหนึ่งที่พ่อแม่สามารถรับรู้ความในใจของลูกได้เป็นอย่างดีด้วย ซึ่งจุดนี้สำคัญมากทีเดียว

6) พ่อแม่ควรสื่อสารภาษาเดียวกับลูก การสื่อสารภาษาเดียวกันกับลูกทำให้พ่อแม่เกิดความเข้าใจตรงกัน เข้าใจถึงอารมณ์ ความรู้สึกของลูก พ่อแม่ควรเป็นฝ่ายเข้าใจลูกมากกว่า เพราะถึงอย่างไรพ่อแม่ก็คือผู้ที่อาบนำร้อนมาก่อนลูก

7) พ่อแม่ต้องมีเวลาให้ลูกเสมอ ในฐานะที่คุณเป็นพ่อเป็นแม่ จะต้องตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อลูกๆ ด้วยการแบ่งเวลาให้เหมาะสม เวลาที่ให้ลูกนั้นมีความสำคัญมาก เพราะมันเป็นสื่อที่บอกให้ลูกรู้ว่า พ่อแม่นั้นได้ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก

8) พ่อแม่ต้องรู้จักขอโทษลูกเป็น การขอโทษลูกนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่เด็กต้องกระทำต่อผู้ใหญ่เท่านั้น เพราะผู้ใหญ่ก็มีการทำผิดพลาดได้บ้างเหมือนกัน การขอโทษลูกไม่ใช่สิ่งที่น่าอายหรือทำให้เสียหน้าแต่อย่างใด แต่อย่างน้อยก็ทำให้ลูกรู้ว่าลูกเขาทำถูก เป็นต้น การขอโทษเป็นการช่วยลดความตึงเครียด ช่วยแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้บ้างเหมือนกัน ช่วยทำให้เรื่องใหญ่กลายเป็นเรื่องเล็ก

9) พ่อแม่ไม่ควรเห็นลูกเป็นกระโถนท้องพระโรง หากคุณพ่อคุณแม่ท่านใดที่มีความเครียด ไม่ควรนำความทุกข์ความเครียด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องงาน เรื่องเศรษฐกิจ ไปใส่อารมณ์กับลูกเพราะลูกไม่ใช่กระโถนท้องพระโรงที่สามารถจะรองรับอารมณ์ ความทุกข์ของพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง

10) ทุกคนสุขภาพจิตแจ่มใส ครอบครัวจะอยู่กันอย่างมีความสุขหรือเป็นครอบครัวที่มีคุณภาพได้นั้น ก็ต่อเมื่อสมาชิกภายในครอบครัวทุกคนมีสุขภาพจิตแจ่มใส สุขภาพจิตดีสุขภาพกายก็มักจะดีตามไปด้วย สิ่งหนึ่งที่ทำให้บรรยากาศภายในครอบครัวดีก็คือ การมีอารมณ์ขัน การมีอารมณ์ขันทำให้ทุกคนไม่เครียด ทำให้ทุกคนมีความสุข และยังเป็นการคลายสมอง คลายความเครียดได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ทั้ง 10 ข้อนี้ นับว่าเป็นเรื่องที่เราสามารถนำไปปฏิบัติได้เลยโดยไม่ยากนัก ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างครอบครัวของเราให้เป็นครอบครัวหนึ่งที่ได้ชื่อว่าเป็นครอบครัวที่มีคุณภาพ

ครอบครัวที่มีคุณภาพย่อมมีผลกระทบต่อสังคม กล่าวคือ หากสมาชิกของสังคมมาจากครอบครัวที่มีคุณภาพ ย่อมส่งผลทำให้ปัญหาสังคมลดน้อยลงไปได้บ้างเหมือนกัน

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แล้วว่า การที่ครอบครัวจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี จำเป็นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายองค์ประกอบ เพื่อเสริมสร้างให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี อันได้แก่ สภาพที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ การเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพัน การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน การแก้ไขปัญหาครอบครัว การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ผลกระทบในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่มีต่อครอบครัว โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวไปสร้างเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว เพื่อนำไปใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษาต่อไป

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตการทำงาน

กวนยี่ น้อยวงศ์ (2541) ได้ให้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตในการทำงานว่า หมายถึง ปฏิกริยาของบุคคลต่อการทำงานหรือผลที่เกิดขึ้นกับบุคคล อันเนื่องมาจากประสบการณ์ในการทำงาน นั่นคือคุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกทั้งหลายของบุคคลเกี่ยวกับทุกมิติของการทำงาน เช่น ความรู้สึกเกี่ยวกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคุณค่าที่แฝงอยู่ภายในการทำงานในชีวิตของบุคคล

สรวงสรรค์ ตะปินตา (2541) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตการทำงานว่าเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีการทำงานที่ทำให้ชีวิตมีคุณค่าหรือมีงานทำจะทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างงานและชีวิต โดยบุคคลจะมีความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน และการดำเนินชีวิตที่มีความสุขอันนำไปสู่การมีคุณค่าของชีวิต

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2530: 155) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตในการทำงานว่า หมายถึง ชีวิตการทำงานที่มีศักดิ์ศรีเหมาะสมกับเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ของบุคลากรซึ่งเป็นชีวิตการทำงานที่ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และสามารถสนองความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย

ผจญ เฉลิมสาร (2540) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตในการทำงานว่า หมายถึง เป็นความหมายที่กว้าง ครอบคลุมไปในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในการทำงาน ของปัจเจกบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในองค์กรทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในสถานที่ทำงานและสภาพของการทำงานที่ปัจเจกบุคคลมีความรู้สึกทั้งหลายเกี่ยวกับสภาพการทำงาน และผลกระทบต่อสุขภาพ รวมทั้งความคาดหวังในการทำงาน

จากความหมายต่างๆ จะเห็นว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจที่แตกต่างกันออกไปตามมิติของการรับรู้ของแต่ละคน ในด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความมั่นคง การบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ประยูรศักดิ์ จันทร์ทอง (2529: 2) กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร เพื่อเป็นปัจจัยในการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และหาวิธีการในการกระจายสินค้าและบริการอย่างเป็นธรรมที่สุด ซึ่งการทำให้เกิดความสอดคล้องระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่ และความต้องการในการใช้ของมนุษย์อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนี้ ประยูรศักดิ์ จันทร์ทอง ได้กล่าวถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของความต้องการของมนุษย์และทรัพยากร 2 ประการ คือ

1) ความต้องการ (Wants) ไม่มีสิ้นสุด ตอนแรกมนุษย์เราต้องการเพียงปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น มนุษย์เราก็มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งฟุ่มเฟือยต่างๆ เพิ่มขึ้น ยิ่งประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการในสินค้าและบริการยิ่งนับวันจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2) ปัจจัยการผลิตจำนวนจำกัด (Scarcity) ปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดิน แรงงานทุน และผู้ประกอบการ ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตโดยกระทำให้เปลี่ยนรูปในลักษณะที่จะบริโภค หรือบริการได้ในแต่ละแห่ง และในระยะเวลาที่ผู้บริโภคต้องการ ปัจจัยในการผลิตเหล่านี้มีอยู่จำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ วิชาเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จึงเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการกระจายผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่างๆ

บุญยืน ชัยสุโรจน์ (2533: 12-14) กล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศบรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ ได้แก่

1) การมีกำลังการผลิตสูง หมายถึงการมีความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ได้จำนวนมาก ประชาชนมีโอกาสเลือกบริโภคสินค้าและบริการได้ตามความสามารถ

2) การมีรายได้ประชาชาติสูง หมายถึง รายได้ที่เกิดแก่เจ้าของปัจจัยการผลิตในการผลิตสินค้าและบริการ เป็นรายได้รวมของประเทศ

3) การมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม หมายถึง การที่ประชาชนในประเทศไม่มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ รายได้ของประชาชนอาจแตกต่างกันบ้างตามความสามารถของแต่ละคน แต่จะต้องไม่มากจนกระทั่งเกิดช่องว่างทั้งแนวตั้งและแนวนอน

4) การมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง เศรษฐกิจของประเทศมีความมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

แตงอ่อน มั่นใจตน (2533: 179) กล่าวถึง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจว่าหมายถึง การเพิ่มสูงขึ้น หรือขยายตัวมากขึ้นของรายได้ประชากรต่อหัว ซึ่งสามารถวัดออกมาเป็นปริมาณ หรือตัวเลขที่ชัดเจนได้ นอกจากนี้ แตงอ่อน มั่นใจตน ได้กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจว่าหมายถึง ความพยายามที่จะให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการวางแผนพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีรายได้ต่อหัวสูงขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจยังอาจรวมถึงการแบ่งปันความสุข และความทุกข์ที่เกิดจากผลพวงของการพัฒนาให้เท่าเทียมกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการตัดสินใจกำหนดชะตากรรมของประเทศชาติ พร้อมกับส่งเสริม ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน และคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการลด หรือจัดความยากจน ความไม่รู้ ความเจ็บไข้ได้ป่วย และความหิวโหยให้น้อยลง หรือหมดไป มองในแง่นี้ การพัฒนาเศรษฐกิจนอกจากจะพยายามเพิ่มความเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจแล้วยังต้องดำเนินการในเรื่องอื่นๆ ด้วย

โดยสรุปแล้ว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ของประชาชนจะต้องกระจายรายได้ตามกลุ่มและแหล่งของรายได้มีเพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต และการออมจะต้องได้สัดส่วนของค่าใช้จ่ายความจำเป็นพื้นฐาน รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งมีความมั่นคงของรายได้สำหรับเลี้ยงชีพด้วย

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัย

คณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (คปรส.) (2545: 9) ได้กล่าวว่า สุขภาพ คือ สุขภาวะที่ดีทั้งทางกาย ทางใจ ทางสังคมและทางจิตวิญญาณ อยู่ในสังคมที่มีสันติสุข ไม่เฉพาะการไม่พิการหรือไม่มีโรคเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพดีเป็นสิทธิของทุกคน ทุกคนควรมีโอกาสที่จะเข้าถึงการมีสุขภาพดีได้อย่างแท้จริง โดยทุกคน ทุกส่วนจะต้องมีส่วนร่วมสร้างสุขภาพดี นอกจากนี้ คปรส. ได้กล่าวถึงแผนยุทธศาสตร์และแผนงานการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ สรุปได้ว่า สุขภาพมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ อย่างกว้างขวาง และเป็นพลวัต ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบอาหาร ระบบสิ่งแวดล้อม ระบบยา ระบบวัฒนธรรม และอื่นๆ อีกมาก มิใช่มีความหมายแคบๆ อยู่กับระบบบริการสุขภาพ โรงพยาบาล แพทย์ พยาบาล ยา เทคโนโลยีและวิทยาการทางการแพทย์เพียงเท่านั้น ดังนั้น จะต้องมีการจัดทำระบบสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม เป็นระบบ

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) (2545) ได้กล่าวถึงนิยาม สุขภาพ ใน ธรรมนูญสุขภาพคนไทย ว่าหมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงเป็นองค์รวม อย่างสมดุล ทั้ง กาย จิต สังคม และทางวิญญาณ โดยต้องเข้าใจว่า สุขภาพ เป็นคุณค่าภายในของปัจเจกบุคคล เป็น สิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงมีในอันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ สปรส. ยังได้กล่าวถึง ปัจจัยหรือ ตัวกำหนดของสุขภาพ ว่านอกจากจะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์หรือมีผลต่อสถานะสุขภาพ (Health State) ของมนุษย์แล้ว อาทิ สภาพที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำสะอาด อาหาร เชื้อโรค ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกแล้ว ปัจจัยหรือตัวกำหนดจำนวนหนึ่งยังเป็นสภาวะของมนุษย์เองอีกด้วย ทั้งที่เป็นสภาวะภายใน (Intrinsic Factors/Determinants) เช่น พันธุกรรม ความผิดปกติที่มีมาแต่กำเนิด และที่เป็นผลจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับระบบภายนอก เช่น พฤติกรรม วิถีชีวิต ระดับการศึกษา เป็นต้น

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) (2546: 25) ได้เสนอประเภทการวัดสำหรับการประเมินการดำเนินการของระบบสุขภาพของประเทศไทย ในด้านสถานะสุขภาพ ประกอบด้วย สมรรถภาพร่างกาย ความสามารถในการปฏิบัติ ปัญญา บุคลิกภาพและความสามารถทางอารมณ์ เครือข่ายทางสังคมที่สนับสนุนการดูแลด้านสุขภาพ และภาวะโภชนาการ

ประเวศ วะสี (2542) ได้กล่าวถึงสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพหรือสุขภาพ ภาวะ และมองสุขภาพเป็นมงคลชีวิต เป็นสุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย จิตใจและสังคม ซึ่งรวมถึง สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางปัญญาด้วย

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543: 218) ได้สรุปไว้ว่า สุขภาพอนามัย หมายถึง สภาพทางร่างกายและจิตใจ ของบุคคลที่สามารถดำรงอยู่และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมได้ ใน ขณะเดียวกัน เมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพ จึงหมายถึง ปัญหาที่ทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายกาย หรือไม่สบายใจ เนื่องจากกายและใจของบุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น ความไม่ สบายทางใจของบุคคลจะนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางกายในโอกาสต่อไปได้ ในทำนองเดียวกัน ความ เจ็บป่วยไม่สบายทางกายก็จะนำไปสู่ความไม่สบายทางใจด้วย เช่น ความเครียด อารมณ์หงุดหงิด เป็นต้น ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วยทางกาย ความไม่สบายกายและความไม่สบายใจ สาเหตุมักเกิดจากพฤติกรรมของบุคคลเป็นหลัก ซึ่งสามารถสรุปพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นสาเหตุ ของปัญหาสุขภาพได้ 3 ประเด็น คือ ความไม่รู้ รู้แต่ไม่ปฏิบัติ และปฏิบัติแต่ไม่สม่ำเสมอ (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญปัจ, 2525: 125 อ้างถึงใน ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543: 218)

บุญคง หันจางสิทธิ์ (2549: 323) ได้กล่าวถึงการที่มีสุขภาพดีอนามัยที่ดีสามารถเอื้อประโยชน์ ได้หลายอย่าง ดังนี้

- 1) ในวัยทารกจะทำให้เซลล์สมองเจริญเติบโตเต็มที่ ร่างกายและจิตใจจะสมบูรณ์
- 2) ทำให้ศึกษาเล่าเรียนได้ดี

3) ผู้มีการศึกษาและมีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ ย่อมมีชีวิตยืนยาว จะทำงานหรือประกอบกิจการอะไรก็มีประสิทธิภาพ ย่อมมีรายได้ตลอดชีวิตมากกว่าคนที่มีสุขภาพไม่ดี

4) ผู้มีสุขภาพอนามัยที่ดี ร่างกายแข็งแรงย่อมไม่ค่อยจะเจ็บป่วย จึงไม่เป็นพาหะนำเชื้อโรคกระจายให้แก่สังคม

5) สุขภาพอนามัยของประชาชนในประเทศมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาก กล่าวคือ

(1) ถ้าสุขภาพอนามัยของประชาชนดีจะลดการสูญเสียอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยของแรงงาน สามารถทำการผลิตได้อย่างเต็มที่

(2) สุขภาพอนามัยของประชาชนดี ทำให้เด็กๆ สามารถเข้าศึกษาเล่าเรียนได้ในอัตราที่สูงขึ้น และทำให้เขาสามารถเล่าเรียนได้ดี

(3) ทรัพยากรหรือเงินทองถ้าหากไม่ต้องใช้รักษาคนเจ็บป่วยสามารถจะนำไปใช้หรือพัฒนาในด้านอื่นๆ ได้มาก

6) การลงทุนในสุขภาพอนามัยเป็นรูปหนึ่งของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในอนาคตมีความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

7) สุขภาพอนามัยที่ดี มีผลต่ออนุชนรุ่นหลัง หรือกล่าวได้ว่า สุขภาพอนามัยของคนรุ่นหนึ่งจะมีผลกระทบต่อคนอีกรุ่นหนึ่ง

8) สุขภาพอนามัยและโภชนาการที่ดีมีความจำเป็นสำหรับเด็ก จำเป็นจะต้องได้รับอาหารแร่ธาตุ หรือสารที่จำเป็นสำหรับชีวิต ถ้าบกพร่องจะสร้างปัญหาอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กที่ขาดธาตุเหล็กจะลดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ขาดสารไอโอดีนจะทำให้เป็นโรคปัญญาอ่อนได้ เป็นต้น ซึ่งจะสร้างปัญหาที่ตามมาให้แก่สังคม

วิชัย วนดุรงค์วรรณ (2549 อ้างถึงใน บุญคง หันจางสิทธิ์, 2549: 354) ได้กล่าวถึงบัญญัติ 10 ประการ คือ “10 อ” เพื่อสุขภาพอนามัยที่ดี สรุปได้ดังนี้

1) อาหาร คือ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ถูกสุขภาพอนามัยให้ครบทั้ง 5 หมู่ และรับประทานให้เป็นเวลาด้วย

2) ออกกำลังกาย คือ ออกกำลังกายเป็นประจำและสม่ำเสมอ จะทำให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพอนามัยดี

3) อากาศ คือ อยู่ในอากาศบริสุทธิ์ ไม่ว่าจะที่บ้าน หรือที่ทำงาน จะต้องมียุทธศาสตร์ถ่ายเทและสิ่งแวดล้อมที่ดีเสมอ

4) อุจจาระ คือ อุจจาระให้เป็นเวลาอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง เป็นการขจัดของเน่าเสียออกจากร่างกาย

- 5) อาบน้ำ คือ การชำระร่างกาย ขจัดสิ่งสกปรกออกจากร่างกายเป็นประจำและสม่ำเสมอ
- 6) อาการ คือ อาการบ้านเรือน จะต้องรักษาความสะอาดอยู่เสมอ อย่าให้มีหนู แมลงสาบ ยุง แผลงเพาะยุง หรือยยะสะสม และบ้านควรจะมีอากาศถ่ายเทที่ดีด้วย
- 7) อาภรณ์ คือ เสื้อผ้าที่สวมใส่จะต้องมีขนาดที่เหมาะสม ไม่คับหรือหลวมจนเกินไป ใส่แล้วสบาย
- 8) อารมณ์ คือ พยายามรักษาสุขภาพจิต มีอารมณ์แจ่มใส ทำสมาธิและบริหารจิตบ้าง อย่าให้มีความโกรธ ดีใจ หรือเสียใจจนเกินไป พยายามให้จิตมีความสงบ เยือกเย็นเสมอ
- 9) อบายมุข คือ สิ่งที่ชั่ว สิ่งที่ปราศจากความเจริญ ควรจะลด ละ และเลิกให้ได้ ไม่ว่าจะ เป็นคัมสุราน้ำเมา ยาเสพติด เทียวกลางคืน คบคนชั่วเป็นมิตร เป็นต้น
- 10) อุบัติเหตุ คือ สิ่งที่เป็นสาเหตุการตาย และบาดเจ็บจำนวนมากสำหรับประเทศไทย การ ขับขี่ยานพาหนะต่างๆ จะต้องขับขี่ด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาทอย่างเด็ดขาด

Beenstock (1980: 2) กล่าวว่า การลงทุนด้านสุขภาพนั้นในแง่หนึ่งแล้ว ไม่ต่างไปจากการลงทุนในรูปตัวเงินอื่นๆ อย่างน้อยก็ในหลักการ ดังนั้น สุขภาพที่ดีขึ้นของประชาชนน่าจะส่งผลในทางบวกต่อการผลิตของประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จะครอบคลุมทั้งสภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม นั่นคือ คนที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง คนมีความเจริญเติบโตตามเกณฑ์ปกติมาตรฐาน ไม่เจ็บป่วย ไม่มีโรคภัย มีอารมณ์และความคิดแจ่มใส ไม่มี ความเครียดหรือวิตกกังวล และที่สำคัญ สามารถอยู่ร่วมในสังคมกับผู้อื่นอย่างเป็นประโยชน์ได้

2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตในชุมชน

ประเวศ วะสี (2540: 6) ได้นิยามคำว่า “ชุมชน” หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย มีความรัก มี มิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง จะเรื่องใดก็ได้แล้วแต่ และมีการจัดการ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย 3 ประการ คือ

- 1) เกิดความสุข เป็นความสุขของคนที่มาอยู่ร่วมกัน
- 2) มีประสิทธิภาพที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ เพราะจะทำให้เกิดปัญญาอันเป็นพลังที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ
- 3) มีการจัดการ เพื่อให้เกิดมีการเรียนรู้ร่วมกันที่จะนำไปสู่ปัญญาที่ทรงพลัง ที่จะมีการจัดการทำให้สิ่งที่เป็นไปได้ให้เป็นไปได้ ซึ่ง ประเวศ วะสี ได้อ้างถึงงานเขียนของ นอร์แมน ที

อัฟฮอฟฟ์ (Norman T. Uphoff) ซึ่งวิจัยในละตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ไว้ว่า หัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืนอยู่ที่ความเป็นชุมชน ซึ่งจะต้องประกอบด้วย (1) Community Organization มีการรวมตัวกันเป็นชุมชน (2) Learning ต้องเป็น Active Learning ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้เอง (3) Knowledge คือตัวความรู้ ซึ่งต้องมาจากการเรียนรู้กันในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2540: 54) ให้ความหมายคำว่า “ชุมชน” ไว้ว่า คือที่ซึ่งเราต้องมีความสัมพันธ์กันโดยตรง มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2540: 160) ให้ความหมายคำว่า “ชุมชน” ไว้ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือการมีอาชีพร่วมกัน หรือการประกอบกิจกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรมความเชื่อ หรือความมั่นใจร่วมกัน

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2539: 241) ให้ข้อคิดเห็นว่าคำว่า “ชุมชน” มีความหมายในเชิงกระบวนการที่มีพลวัต กล่าวคือ ความเป็นชุมชนจะวัดหรือดูได้จากกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวของกลุ่มคน ที่รวมตัวกันว่ามีลักษณะอย่างไร นั่นคือ ถ้าเพียงการรวมตัวกันของคนในหมู่บ้านหรือพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดไม่เพียงพอที่จะกล่าวได้ว่าที่นั่นมีความเป็นชุมชน หรือมีองค์กรชุมชน แต่การรวมตัวนั้นจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์กิจกรรม การมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มและการจัดการกลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ ด้วย องค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชน นับเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนากระบวนการของการพัฒนา

จากความสำคัญของชุมชนต่อการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ความยั่งยืน ซึ่งให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดเครื่องชี้วัดเกี่ยวกับชุมชน เพื่อเป็นจุดบ่งชี้ถึงสภาพความเข้มแข็งของชุมชน ศักยภาพของชุมชนอันหมายถึงคุณภาพชีวิตด้านชุมชนนั่นเอง อเนก นาคะบุตร (อ้างถึงใน สีลาภรณ์ นาคทรพรพ, 2539: 243) ได้สรุปบทเรียนของชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสามารถจัดการกับทรัพยากรดิน น้ำ ป่าของชุมชนได้ว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสวน และประยุกต์ได้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก
- 2) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา
- 3) เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการจากภายนอก

นอกจากนี้ จากการประชุมระดมความคิดและประสบการณ์ของนักพัฒนาชนบทของไทยเกี่ยวกับตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท (สีลาภรณ์ นาคทรพรพ, 2539: 243) มีข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนว่า มีลักษณะดังนี้

- 1) มีการนำมิติด้านวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานการรวมตัวทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพได้
- 2) มีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อปัญหา
- 3) มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 4) มีการจัดกลุ่ม
- 5) มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน
- 6) มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม
- 7) ได้รับการยอมรับนับถือจากองค์กรภายนอก
- 8) มีการขยายผล หรือ ขยายกิจกรรม หรือ ขยายเครือข่าย

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2539: 244) ได้เสนอกรอบสำหรับเครื่องชี้วัดองค์กรชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบคิดของชุมชน

ภูมิปัญญา ถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องด้วยปัญญาตลอดจนระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบคิดของชุมชนนั้น คือ เครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงคนในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน หรือมักเรียกกันว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น หมายถึง องค์ความรู้ต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ การทำมาหากิน การกินอยู่หลับนอนในชีวิตประจำวัน การจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดมาเป็นระบบความเชื่อ ระบบคุณค่าและระบบคิดของสมาชิกในชุมชน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน สีลาภรณ์ นาคทรพรพ, 2539: 246) ได้ชี้ว่าการเชื่อมโยงกับระบบคุณค่าอันสูงส่ง ซึ่งอาจเป็นศาสนา มนุษยชาติ สิ่งแวดล้อมหรืออุดมการณ์จะเป็นเครื่องสร้างให้เกิดพลังของความร่วมมือของสมาชิกในองค์กรหรือชุมชน และเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาทุกด้านของชุมชน เป็นการเริ่มจากจิตสำนึกของคน และนำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบนิเวศ การชี้วัดว่าชุมชนใดมีภูมิปัญญาหรือไม่อย่างไรนั้น น่าจะสามารถได้จาก การสืบทอดองค์ความรู้หรือการสร้างสรรค์ ปรับและพัฒนาองค์ความรู้นั้นให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเงื่อนไขสภาพของชุมชน ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่จะมีพลังต่อเมื่อมีการเคลื่อนไหว หมายถึง การสังเกตเห็นได้ต่อเมื่อได้มีการนำมาใช้ ซึ่งอาจจะต้องสังเกตได้จากผู้นำทางความคิด ซึ่งมีได้หมายถึงผู้นำที่เป็นทางการที่มีอำนาจด้านการบริหารจัดการหมู่บ้าน แต่หมายถึงผู้นำด้านความคิดของสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ที่เชื่อมโยง สืบทอดภูมิปัญญามาสู่พิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ

ที่ควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของสมาชิกในชุมชน การมีผู้นำที่หลากหลายทั้งหลายคนและหลายด้านเพื่อเป็นเครื่องประกันความมั่นคงและการพึ่งตนเองได้ของชุมชน เพราะการที่ชุมชนไม่ต้องพึ่งผู้นำคนหนึ่งคนใด ย่อมทำให้มีโอกาสมากขึ้นในการตรวจสอบผู้นำ และการหาตัวตายตัวแทนผู้นำในกรณีที่ทำเป็นได้ นอกจากนั้นยังสามารถวัดภูมิปัญญาได้จากความคิดและพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนเป็นที่จะสะท้อนได้ดีว่ามีการสืบทอดภูมิปัญญาหรือไม่เพียงไร โดยอาจดูได้จาก ทักษะคิด หรือความคิดเป็นของสมาชิกเกี่ยวกับความเชื่อ คุณค่า พิธีกรรมต่างๆ และพฤติกรรมของสมาชิกในการถือปฏิบัติตามพิธีกรรมความเชื่อเหล่านั้น

2) การจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

กลุ่มหรือองค์กรชุมชน ถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ซึ่ง ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน สีลาภรณ์ นาคทรพร, 2539: 249) ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่าองค์กรชุมชนหรือองค์กรชาวบ้านในระดับหมู่บ้าน หรือเล็กกว่าหมู่บ้าน คือกุญแจสำคัญของความยั่งยืนของสังคมทั้งหมด เพราะองค์กรดังกล่าว คือรูปแบบของการรวมตัวทางสังคมที่ทำให้เกิดอำนาจทางสังคมที่จะต้องถ่วงดุลกับอำนาจรัฐและอำนาจเงิน การรวมกลุ่มอาจมีได้หลายระดับหรือตามลักษณะพัฒนาการ ซึ่งบัณฑิต อ่อนคำ (อ้างถึงใน สีลาภรณ์ นาคทรพร, 2539: 250) ได้ชี้ว่าพัฒนาการของการรวมกลุ่มในวัฒนธรรมไทย มักจะเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มทางสังคม วัฒนธรรมมากกว่า การรวมกลุ่มด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ คือ รวมกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อนแล้วค่อยคิดเรื่องการเพิ่มรายได้ เช่น กรณีการตั้งธนาคารข้าว ธนาคารควาย เป็นต้น ซึ่งเริ่มจากการค้นหาแนวทางช่วยเหลือคนในกลุ่มด้วยกัน ก่อนจะคิดหารายได้เข้ากลุ่ม การรวมกลุ่มอาจเริ่มจากกลุ่มสนใจและพัฒนาไปเป็นกลุ่มศึกษา และกลุ่มกิจกรรมตามลำดับ เครื่องชี้วัดการจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน จึงน่าจะมี 6 ประการหลักๆ คือ วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม กฎกติกาของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่ม กรรมการกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม และกองทุนของกลุ่ม

3) กระบวนการเรียนรู้และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน นับเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้ เนื่องจากการยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ หาทางเลือกของการแก้ปัญหา การตัดสินใจ ทางเลือกในการแก้ปัญหาและการสรุปบทเรียนเพื่อยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้น กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการปลูกจิตสำนึกของคน ในการมุ่งมั่นแก้ปัญหาและพึ่งตนเองและของการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการกับปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง จากประสบการณ์ของนักพัฒนาชนบทได้ให้ข้อสรุปถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยยกระดับสติปัญญาของปัจเจกบุคคลและชุมชนว่ามี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การแสวงหาคคุณค่าใหม่ของปัจเจกบุคคลหรือผู้นำชุมชนโดยผ่านกระบวนการเสวนาศึกษาดูงานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลใหม่ แล้วนำมาทดลองปฏิบัติจนเห็นผลและได้รับบทเรียนที่เป็นรูปธรรม จนสรุปเป็นระบบคุณค่าใหม่ที่สอดคล้องกับตนเองและสมาชิก และเป็นแบบอย่างให้คนอื่นได้

ขั้นที่ 2 การเชื่อมโยงผู้นำชุมชนที่มี “ระบบคุณค่าใหม่” โดยการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนให้เกิดการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ในชุมชนและเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ในชุมชน และกรทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในเชิงพัฒนา การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกันที่เป็นจริงนี้ จะส่งผลให้เกิดความเป็นองค์กรของชุมชนนั้นเกิดการตั้งกฎระเบียบ กติกา และการจัดการของชุมชน

ขั้นที่ 3 การเชื่อมโยงองค์กรชุมชนและผู้นำแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่นที่มีปัญหา ร่วมกัน โดยการเปิดเวทีชาวบ้านให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน พัฒนาขีดความสามารถในการจัดการตนเองของชุมชน และพัฒนามาเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีความสนใจหรือปัญหาร่วมกัน

4) ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในด้านต่างๆ

ผลการดำเนินงานขององค์กรชุมชน คือเครื่องสะท้อนที่ดีประการหนึ่งถึงระดับความเข้มแข็งของชุมชน อาจวัดจากระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับครัวเรือน รวมทั้งระดับชุมชน ทั้งนี้ การรวมตัวของคนเป็นองค์กร หรือกลุ่มในชุมชนขึ้นมาเป็นการสร้างกลไกและกระบวนการที่ทำให้คนเหล่านั้นสามารถร่วมกันคิด และร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาที่เผชิญอยู่ หากขาดกลไกและกระบวนการดังกล่าว การหาทางแก้ปัญหาของแต่ละคนก็จะขาดพลังความคิด และพลังของการระดมทรัพยากรใช้ร่วมกัน การวัดการมองผลกระทบไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม ควรมองอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพื่อสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็ง หรือประสิทธิภาพของกลุ่มองค์กรชุมชน ซึ่งตัวชี้วัดผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชน อาจแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ (2) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ (3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตในชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน มีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกัน มีกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนคนในชุมชนสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน

ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์แปรเปลี่ยนไปตามระบบสังคม เวลาและสถานที่ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม ความจำเป็นและการตอบสนองจึงถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม และแสดงแบบแผนที่ต่างกันในแต่ละสังคม วัฒนธรรม และภูมิภาค ดังนั้น การประเมินความจำเป็นของมนุษย์ในเวลาและสถานที่หนึ่งเฉพาะ จึงไม่สามารถระบุให้เป็นความจำเป็นที่เป็นสากลได้

กฤษ เพิ่มทันจิตต์ (2528: 20) กล่าวว่า ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ หมายถึง สิ่งซึ่งมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยปราศจากการตอบสนองด้วยความจำเป็นพื้นฐาน ที่เกิดจากการวินิจฉัยของมนุษย์เอง การตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานนี้ จึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการสะท้อนถึงความเป็นอยู่ของมนุษย์

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ที่มีการยอมรับมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ของ Maslow (Maslow's Hierarchy of Need Theory) ซึ่งสรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์นั้น มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น มนุษย์ทุกคนจะพยายามหาทางสนองความต้องการตั้งแต่ระดับต่ำสุด เมื่อความต้องการระดับต่ำสุดได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ความต้องการขั้นที่สองจะเกิดขึ้น และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาทางสนองความต้องการนั้น เมื่อความต้องการขั้นที่สองได้รับการตอบสนองบรรลุเป้าหมายแล้ว ความต้องการขั้นที่สามก็จะถูกพัฒนา และกระตุ้นเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดความต้องการในระดับต่อไป

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของ Maslow (1954: 25) มี 5 ขั้น ดังต่อไปนี้

1) ความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และผลประโยชน์ รวมถึงความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3) ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และการได้รับการยกย่องในสังคม (Self-esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น

ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจตนเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ การได้แสดงให้เห็นบุคคลอื่นประจักษ์หรือยอมรับในความสามารถของตน เป็นความเข้าใจและยอมรับตัวเอง ต้องการทราบถึงจุดเด่น และข้อบกพร่องของตนเองเพื่อที่จะได้ปรับปรุงตนเอง และต้องการทำงานจนสุดความสามารถให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด และประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2525: 192-208) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งจำเป็นที่เพียงพอแก่การดำรงชีวิต หรือสิ่งจำเป็นของมนุษย์ มีปัจจัยดังนี้ คือ

1) ความต้องการขั้นต่ำของครอบครัวทางด้านบริโภคจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะเกี่ยวกับการมีสิ่งต่างๆ ที่พอเพียงที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ และสิ่งของเบ็ดเตล็ดในครัวเรือน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก

2) บริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับชุมชนที่รัฐบาลจัดให้กับประชาชนโดยส่วนรวม เช่น น้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า การสาธารณสุข การศึกษาภาคบังคับ การสื่อสาร การคมนาคม และการขนส่ง ตลอดจนความปลอดภัยในสังคม

3) สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สิทธิของการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเชื่อมั่นว่าตนเองย่อมช่วยตัวเองได้ของคนในชุมชน

Johan Galtung (อ้างถึงใน ชิดชัย สนั่นเสียง, 2529: 30) โดยจำแนกความคิดเป็นพื้นฐานออกเป็นองค์ประกอบหลัก 2 ประการด้วยกัน คือ

1) องค์ประกอบที่มุ่งเน้นตอบสนองความจำเป็นทางด้านวัตถุ (Material Components) ซึ่งแบ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อยๆ คือ

(1) ความจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย (Security Needs) ซึ่งหมายถึง ความจำเป็นที่จะอยู่รอดในสังคมอย่างปลอดภัย หรือหลีกเลี่ยงการคุกคามประทุษร้ายทุกรูปแบบ

(2) ความจำเป็นด้านสวัสดิการ (Welfare Needs) ซึ่งหมายถึง ความจำเป็นในด้านการดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัจจัยอย่างเพียงพอ หรือการหลีกเลี่ยงความทุกข์ร้อน องค์ประกอบนี้เป็นความจำเป็นด้านอาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคและบริการทางการแพทย์ การศึกษา การคมนาคม การสื่อสารและความสะดวกสบายขั้นต่ำ (เช่น เครื่องมือที่ช่วยประหยัดแรงงานทั้งหลาย เป็นต้น)

2) องค์ประกอบที่ตอบสนองความจำเป็นทางด้านจิตใจ (Non- Material Components) ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ความจำเป็นด้านเอกลักษณ์ (Identify Needs) ซึ่งหมายถึง ความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างใกล้ชิดและการหลีกเลี่ยงความแปลกแยก (Alienation)

(2) ความจำเป็นทางด้านเสรีภาพ (Freedom Needs) ซึ่งหมายถึง ความจำเป็นในการมีเสรีภาพในการเลือกกระทำหรือหลีกเลี่ยงการกดขี่ (Repression)

ILO หรือ International Labour Organization (1976 อ้างถึงใน กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ, 2535: 11-12) ได้ให้ความหมายของความจำเป็นพื้นฐานไว้ในปี ค.ศ. 1976 ว่าประกอบด้วย

1) ความจำเป็นขั้นต่ำในการบริโภคของครอบครัวหนึ่งๆ ในเรื่องของการมีอาหารเพียงพอที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือ เครื่องใช้ในบ้านและเฟอร์นิเจอร์

2) การบริโภคที่จำเป็นที่จัดให้แก่ชุมชนโดยส่วนรวม ในเรื่องของการคมนาคม การศึกษา และวัฒนธรรม สาธารณสุข น้ำสะอาดบริโภค เป็นต้น

3) ความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดขึ้น ยังคงเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการเพิ่มความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการบริการออกไปให้ทั่วถึง

4) นโยบายที่ใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นหลัก จะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านองค์กรประชาชน โดยการเลือกของเขเอง เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและการมีงานทำ

5) แนวความคิดของความจำเป็นพื้นฐาน มีบทบาทในการวางแผนพัฒนาชนบทและมีเป้าหมายจะลดการว่างงาน การเพิ่มผลผลิต การจัดหาสาธารณูปโภคให้เพียงพอตามมาตรฐาน

6) แนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน จะมีการเปลี่ยนแปลงระดับความจำเป็น เมื่อเวลาและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป ดังนั้น สังคมไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด ก็ยังมีความจำเป็นพื้นฐาน

7) พื้นฐานความคิดในการใช้ความจำเป็นพื้นฐาน ในการวางแผนพัฒนา คือ ใช้ในกรณีที่มีทรัพยากรจำกัดและต้องการที่จะมีการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างบังเกิดผล รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึง

8) แกนนำของดัชนีทางสังคมที่จะวัดความจำเป็นพื้นฐานนั้น อย่างน้อยต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ คือ สาธารณสุขในเรื่องของโภชนาการ สุขาภิบาล อันตรายที่มีสาเหตุจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ทางด้านการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ

คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ได้กำหนด เกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการในการดำรงชีวิตของคนไทย ที่รัฐบาลถือเป็นมาตรฐานชีวิตขั้นต่ำที่คนไทยจะต้องบรรลุภายใน 6 ปีข้างหน้า ดังนี้ (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2546: 9)

1) ทุกคนได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปี และมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะฝีมือ และวิชาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

- 2) ทุกคนได้รับการประกันสุขภาพที่ได้มาตรฐาน
- 3) ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และไม่มีรายได้เพียงพอในการยังชีพ ได้รับหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต
- 4) ทุกคนได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย
- 5) ทุกคนมีความมั่นคงในที่พักพิง
- 6) ทุกคนจะมีน้ำสะอาดเพื่อดื่มอย่างน้อย 5 ลิตร/คน/วัน และมีน้ำใช้อย่างน้อย 45 ลิตร/คน/วัน
- 7) ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้
- 8) ทุกคนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ
- 9) ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ
- 10) ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และปลอดภัยจาเสพติด

2.4 วิวัฒนาการและองค์ความรู้เกี่ยวกับยางพารา

2.4.1 ความเป็นมา

ชาวพื้นเมืองในอเมริกากลางและอเมริกาใต้เรียกต้นไม้ที่ให้ยางว่า คาอูท์ชุก (Caoutchouc) แปลว่าต้นไม้ร้องไห้ จนถึงปี พ.ศ. 2313 (1770) โจเซฟ ปริสตี จึงพบว่า ยางสามารถลบ รอยคำของดินสอได้โดยที่กระดาษไม่เสีย จึงเรียกยางว่า ยางลบหรือตัวลบ (Rubber) ซึ่งเป็น คำเรียกยางเฉพาะในอังกฤษและฮอลแลนด์เท่านั้น ส่วนในประเทศยุโรปอื่นๆ ในสมัยนั้น ล้วนเรียกยางว่า คาอูท์ชุก ทั้งสิ้น จนถึงสมัยที่โลกได้มีการปลูกยางกันมากในประเทศแถบอเมริกาใต้นั้น จึงได้ค้นพบว่า พันธุ์ยางที่มีคุณภาพดีที่สุดคือยางพันธุ์ Hevea Brasiliensis ซึ่งมีคุณภาพดีกว่าพันธุ์ Hevea ธรรมดา มาก จึงมีการปลูกและซื้อขายยางพันธุ์ดังกล่าวกันมาก และศูนย์กลางของการซื้อขายยางก็อยู่ที่เมืองท่าชื่อ พารา (Para) บนฝั่งแม่น้ำอเมซอน ประเทศบราซิล ด้วยเหตุดังกล่าว ยางพันธุ์ Hevea Brasiliensis จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ยางพารา และเป็นชื่อที่ใช้เรียกกันแพร่หลายจนถึงทุกวันนี้

ยางมีคุณสมบัติพิเศษหลายอย่างที่มีความสำคัญต่อมนุษย์คือ มีความยืดหยุ่น (Elastic) กันน้ำได้ เป็นฉนวนกันไฟได้ เก็บและพองลมได้ดี เป็นต้น ดังนั้นมนุษย์จึงยังจะต้องพึ่งยางต่อไปอีกนาน แม้ในปัจจุบัน มนุษย์สามารถผลิตยางเทียมได้แล้วก็ตาม แต่คุณสมบัติบางอย่าง ของยางเทียมก็สู้ยางธรรมชาติไม่ได้ ในโลกนี้ยังมีพืชอีกมากมายหลายชนิดที่ให้น้ำยาง (Rubber Bearing Plant) ซึ่งอาจจะมีเป็นพันธุ์ใดในทวีปต่างๆ ทั่วโลก แต่น้ำยางที่ได้จากต้นยางแต่ละชนิดก็จะมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันไป บางชนิดก็ใช้ทำอะไรไม่ได้เลย แต่ยางบางชนิดเช่น ยางกัตตาเปอร์ชาที่ได้อาจใช้ทำ

ตา (Guttar Tree) ใช้ทำยางสำเร็จรูป เช่น ยางรถยนต์ หรือรองเท้าไม่ได้ แต่ใช้ทำสายไฟได้ หรือยางเขลูตง และยางบาลาตา ที่ได้จากต้นยางชื่อเดียวกัน ถึงแม้จะมีความเหนียวของยาง (Natural Isomer of Rubber) อยู่บ้าง แต่ก็ยังมีเพียงสูตรอนุ (Molecular Formula) เท่านั้นที่เหมือนกัน แต่โดยที่มี High Rasin Content จึงเหมาะที่จะใช้ทำหมากฝรั่งมากกว่า ยางที่ได้จากต้น Achas Sapota ในอเมริกากลาง ซึ่งมีความเหนียวกว่ายางกัตตาเปอร์ชาและยางบาลาตามาก คนพื้นเมืองเรียกยางนี้ว่า ชิเคิล (Chicle) ดังนั้น บริษัทผู้ผลิตหมากฝรั่งที่ทำมาจากยางชนิดนี้จึงตั้งชื่อหมากฝรั่งนี้ว่า Chiclets

2.4.2 วิวัฒนาการของยาง

โลกมีโอกาสรู้จักและใช้ประโยชน์จากยางเมื่อประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในขณะที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ผู้ค้นพบโลกใหม่เดินทางไปอเมริกาในครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2036 (1493) ก็ได้พบว่า มีชาวพื้นเมืองบางเผ่าทั้งในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ได้รู้จักและใช้ประโยชน์จากยางกันบ้างแล้ว เช่น ชาวพื้นเมืองในอเมริกากลางที่ทำรองเท้าจากยางโดยการใช้น้ำยางดิบมาทำรองเท้า แล้วรองน้ำยางใส่ภาชนะ หลังจากนั้นจึงเอาเท้าจุ่มลงไปใต้น้ำยางนั้น หรือเอาเท้าวางไว้บนภาชนะแล้วเทน้ำยางราดลงบนเท้า ก็จะได้อาบน้ำยางที่เข้ากับเท้าพอดี หรือบางเผ่าในอเมริกาใต้ทำเสื้อกันฝนและผ้ากันน้ำจากยาง หรือเผ่ามายันในอเมริกาใต้ ที่ทำลูกบอลด้วยยาง แล้วนำมาเล่นโดยการให้กระเด็นขึ้นลงเพื่อเป็นการสักการะเทพเจ้า จึงทำให้โคลัมบัสและคณะมีความแปลกใจเป็นอันมาก และคิดกันไปว่าในลูกกลมๆ ที่เด็นได้นั้น ต้องมีตัวอะไรอยู่ข้างในเป็นแน่ หลังจากนั้นเมื่อโคลัมบัสเดินทางกลับยุโรป ก็ได้นำวัตถุประหลาดนั้นกลับไปด้วย โคลัมบัสจึงเป็นชาวยุโรปคนแรกที่ได้มีโอกาสสัมผัสยาง และนำยางเข้าไปเผยแพร่ในยุโรป

การส่งยางเข้ามาในยุโรปในระยะแรกนั้นต้องใช้เวลาานมาก ดังนั้น ยางที่เข้ามาในยุโรปสมัยแรกๆ นั้น จึงเป็นยางที่ผลิตเป็นสินค้าแล้วเนื่องจากมนุษย์ยังไม่รู้จักวิธีที่จะทำให้ยางที่จับตัวกันเป็นก้อน ให้ละลายและทำเป็นรูปทรงที่ต้องการได้อย่างไร การผลิตยางจึงต้องทำทันทีหลังจากได้น้ำยางมาก่อนที่ยางจะจับตัวกันเป็นก้อน

การค้นพบกรรมวิธีในการทำให้ยางคงรูปได้นั้น นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งในช่วงเวลานั้นมีการค้นพบและมีสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ทางวิทยาศาสตร์เกิดขึ้นมากมาย เช่น การสร้างเครื่องจักรไอน้ำ การสร้างเครื่องจักรเรือไอน้ำ การสร้างหัวรถจักรไอน้ำ การสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การสร้างเครื่องส่งโทรเลข เป็นต้น ซึ่งความสำเร็จต่างๆ เหล่านี้ คงจะขาดความสมบูรณ์ไป หากขาดความรู้เรื่องการทำให้ยางคงรูป เพราะยางที่คงรูปแล้ว (Vulcanized Rubber) จะช่วยเพิ่มความไม่สมบูรณ์เหล่านั้นให้เต็มเช่น เป็นตัวห้ามล้อรถไฟ หรือทำสายไฟ และสายเคเบิลใต้น้ำ เป็นต้น

2.4.3 การสร้างสวนยางในเอเชีย

การผลิตยางในโลกล่มยุคก่อนปี พ.ศ. 2443 (1900) นั้น ส่วนมากจะเป็นยางที่ปลูกในประเทศแถบอเมริกาใต้ คือ บราซิล โคลัมเบีย และปานามาเป็นส่วนใหญ่ และมีบ้างที่ได้จากรัสเซียและแอฟริกา ในช่วงเวลาก่อนหน้านั้น ยางเริ่มมีความสำคัญ ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้นแล้ว โลกจึงมีความต้องการใช้ยางเป็นจำนวนมาก โรมัส แชนคอก จึงมีความคิดว่าถ้าโลก (หมายถึงยุโรป) ยังคงต้องพึ่งยางที่มาจากแหล่งต่างๆ เหล่านั้นเพียงอย่างเดียว ในอนาคตอาจจะเกิดความขาดแคลนยางขึ้นได้ ต่อมา เซอร์คลีเมนส์ มาร์คแฮม ผู้ช่วยเลขาธิการประจำทำเนียบ ผู้ว่าการประจำอินเดีย จึงมีความพยายามที่จะนำยางมาปลูกในเอเชียจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น สถานการณ์ยางในประเทศแถบอเมริกาใต้ไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากในสภาวะที่โลกมีความต้องการยางสูงมาก ชาวสวนยางในโคลัมเบียและปานามาจึงโหมกรีดยางกันอย่างหนัก จนในที่สุดต้นยางในประเทศนั้นจึงได้รับความบอบช้ำมาก และตายหมดจนไม่มีต้นยางเหลืออยู่ในแถบนั้น

เซอร์คลีเมนส์ จึงนำพันธุ์ยางมาทดลองปลูกในอินเดียเป็นครั้งแรก แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงได้ทดลองปลูกยางในดินแดนต่างๆ ที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ในที่สุดจึงพบว่าในดินแดนแหลมมลายูเป็นที่ที่ยางจะเจริญเติบโตได้ดีที่สุด และยังพบว่า พันธุ์ยางที่ดีที่สุดคือยางพันธุ์ *Hevea Brasiliensis* หรือยางพารา ดังนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2425 (1882) ยางพาราจึงเป็นที่นิยมปลูกกันอย่างแพร่หลายในแหลมมลายูในระยะแรกเริ่ม ยางพาราจะปลูกกันมากในดินแดนอาณานิคมของอังกฤษและฮอลแลนด์เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้น เยอรมันก็ปลูกยางไว้ที่แอฟริกาบ้าง และบางส่วนเป็นยางในรัสเซีย เหตุที่ยางพาราเป็นที่นิยมปลูกกันมากในเอเชีย อาจเนื่องมาจาก ในเอเชียมีองค์ประกอบต่างๆ ที่เหมาะสมในการปลูก ทั้งสภาพดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ สภาพดิน และปริมาณฝน รวมทั้งแรงงานที่หาได้ง่าย ประกอบกับคุณสมบัติทางการเกษตรและการพาณิชย์ของยางเอง เช่น

- 1) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นควนเขา ไม่สามารถปลูกพืชอื่นได้แต่ปลูกยางได้
- 2) ยางเป็นพืชที่ปลูกง่าย ไม่ต้องดูแลรักษามากนัก โรคและศัตรูพืชน้อย
- 3) ไม่ต้องมีการเฝ้ารักษา เพราะผลผลิตของยางไม่สามารถขโมยกันได้
- 4) ผลผลิตยางสามารถขายได้ทุกคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็ยางคุณภาพเลวเพียงใดก็ขายได้ เป็นยางปนกรวด ปนดิน ปนทราย ก็ขายได้ แม้แต่ขี้ของขี้ของขี้ของยาง ก็ขายได้
- 5) ไม่ต้องง้อคนซื้อ เพราะผลผลิตไม่เน่าเสีย (ในอดีต)
- 6) เป็นสินค้าที่ขายได้คล่อง และขายได้จนหมดไม่มีเหลือ (ในอดีต)
- 7) ให้ผลผลิตที่ยาวนาน และแน่นอน

2.4.4 ยางพาราในประเทศไทย

ต้นยางพาราเข้ามาปลูกในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยที่ยังใช้ชื่อว่า “สยาม” ประมาณหลัง พ.ศ. 2425 ซึ่งช่วงนั้น ได้มีการขยายเมล็ดกล้ายางพาราจากพันธุ์ 22 ต้น นำไปปลูกในประเทศต่างๆ ของทวีปเอเชีย และมีหลักฐานเด่นชัดว่าเมื่อ ปี พ.ศ. 2442 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นผู้เหมือนหนึ่ง “บิดาแห่งยาง” เป็นผู้ที่ได้นำต้นยางพารามาปลูกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นครั้งแรก

จากนั้น พระยารัษฎานุประดิษฐ์ ได้ส่งคนไปเรียนวิธีปลูกยางเพื่อมาสอนประชาชน นักเรียนของท่านที่ส่งไปก็ล้วนแต่เป็นเจ้าเมือง นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านทั้งสิ้น พร้อมกันนั้นท่านก็สั่งให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำพันธุ์ยางไปแจกจ่าย และส่งเสริมให้ราษฎรปลูกทั่วไป ต่อมาราษฎรได้นำเข้ามาปลูกเป็นสวนยางมากขึ้นและได้มีการขยายพื้นที่ปลูกยางไปในจังหวัดภาคใต้รวม 14 จังหวัด

กล่าวได้ว่า การปลูกยางในประเทศไทย มีการขยายวงกว้างขึ้น ตามลำดับ กล่าวคือ

ในปี พ.ศ. 2451 หลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) ได้นำยางไปปลูกที่จังหวัดจันทบุรี จึงได้มีการขยายการปลูกยางพาราในภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีการปลูกกันทั่วไปใน 3 จังหวัด ภาคตะวันออก คือ จันทบุรี ระยอง และตราด และกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออก ต่อมาก็มีผู้พยายามที่จะนำพันธุ์ยางไปปลูกทั้งในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เป็นระยะๆ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเหมือนกับที่ปลูกของภาคใต้ และภาคตะวันออก

ในปีพ.ศ. 2503 มีการออก พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และในปี พ.ศ. 2504 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จนกระทั่งในปี พ.ศ.2508 มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยการยางขึ้นที่ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ขึ้น

ในปี 2508 ดร.เสริมลาภ วสุวัต ผู้อำนวยการการวิจัยและพัฒนายาง ได้ร่วมพัฒนาการวิจัยทางด้านต่างๆ เช่น ด้านพันธุ์ยาง โรคและศัตรูยางด้านดินและปุ๋ย การดูแลรักษาสวนยาง การกำจัดวัชพืช การปลูกพืชคลุม การปลูกพืชแซมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ชาวสวนยาง มีการเน้นการพัฒนาสวนยางขนาดเล็ก เช่น การกรีดยางหน้าสูง การใช้ยาเร่งน้ำยาง การส่งเสริมการแปลงเพาะและขยายพันธุ์ยางของภาคเอกชน การรวมกลุ่มขายยางและการปรับปรุงคุณภาพยางและการใช้ประโยชน์ไม้ยางพารา มีการออกวารสารยางพาราเพื่อเผยแพร่ความรู้ไปสู่ชาวสวนยางและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดหลักสูตรการฝึกอบรมและการจัดสัมมนาอย่างต่อเนื่องเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2521 กรมวิชาการเกษตร และกรมประชาสัมพันธ์ ได้เริ่มงานทดลองปลูกสร้างสวนยางพาราตามหลักวิชาการปลูกสร้างสวนยางแผนใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยทดลองปลูกในจังหวัดหนองคาย บุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งก็ประสบความสำเร็จ ผลผลิตยางในขณะนั้นเริ่มเปิดกรีดได้และอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่แตกต่างจากผลผลิตในภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยเหตุนี้จึงเริ่มมีการวิจัยและพัฒนาการปลูกยางในเขตแห้งแล้ง และถือเป็นการเริ่มขยายเขตปลูกยางพาราสู่เขตใหม่ในประเทศไทยอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศในการวิจัยและพัฒนาอย่างกว้างขวาง ในระยะต่อมาศูนย์วิจัยการยางได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์วิจัยยางสงขลาในปี พ.ศ. 2527 และมีการก่อตั้งศูนย์วิจัยขึ้นใหม่อีก 3 ศูนย์ คือที่สุราษฎร์ธานี ฉะเชิงเทรา หนองคาย และนราธิวาสเพื่อขยายงานวิจัย และพัฒนายางให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกยางของประเทศ การวิจัยและพัฒนายางเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญทำให้การปลูกแทนในพื้นที่ปลูกยางเดิมและการปลูกใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบความสำเร็จมากขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางทั้งประเทศประมาณ 12 ล้านไร่ กระจายกันอยู่ในภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นแหล่งปลูกยางใหม่ การพัฒนาอุตสาหกรรมยางของประเทศได้เจริญรุดหน้าเรื่อยมาจนทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตและส่งออกยางได้มากที่สุดในโลก

2.4.5 สรุปสถานการณ์ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยสามารถผลิตเป็นอันดับหนึ่งของโลกตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2550 ประเทศไทยสามารถผลิตยางได้จำนวน 3.1 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 31 ของผลผลิตยางทั่วโลก แต่นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเพียง 373,659 ตัน คิดเป็นร้อยละ 12 ของผลผลิต และคิดเป็นมูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์ 126,211 ล้านบาท ส่วนที่เหลือ 2.7 ล้านตัน ส่งออกในรูปของยางดิบ สามารถนำเงินเข้าประเทศ รวม 194,357 ล้านบาท ซึ่งยางพาราเป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่ทำรายได้เข้าประเทศสูงเป็นอันดับที่ 3 (ผู้จัดการ, 2552)

แต่เมื่อมองในภาพย่อลงมาจะพบว่า ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551 เกษตรกรชาวสวนยางต้องประสบกับปัญหาราคายางพาราตกต่ำเรื่อยมา โดยเฉพาะเดือนธันวาคม 2551 ราคายางอยู่ที่ระดับ 30 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ดัชนีปี 2550 จำนวนต้นทุนการผลิตยางพารา อยู่ที่กิโลกรัมละ 56 บาทบวกกับกำไรที่เกษตรกรควรได้อีก 15% ดังนั้น ราคาที่เกษตรกรควรได้รับคือ ไม่ต่ำกว่า 56 บาทบวก 15% (ประชากรธรรม สถาบันข่าวประชาชน, 2551) ดังตาราง

ตารางที่ 2.1 สรุปราคาขายแผ่นดิบเฉลี่ยรายเดือน ปี 2548-2552

หน่วย : บาท

เดือน/ปี	2548		2549		2550		2551		2552	
	ท้อง	ตลาด	ท้อง	ตลาด	ท้อง	ตลาด	ท้อง	ตลาด	ท้อง	ตลาด
	ถื่น	กลาง	ถื่น	กลาง	ถื่น	กลาง	ถื่น	กลาง	ถื่น	กลาง
ม.ค.	39.20	40.32	67.06	68.90	65.43	67.50	78.35	80.15	44.69	46.32
ก.พ.	42.68	43.90	71.59	73.47	73.10	74.84	81.93	83.61	44.93	46.37
มี.ค.	44.90	46.25	73.68	75.20	70.19	72.24	79.84	81.83	44.49	46.46
เม.ย.	46.14	47.64	75.43	67.98	73.35	75.33	81.88	83.83	49.56	51.64
พ.ค.	48.59	50.24	85.85	88.89	74.67	76.87	90.31	92.30	52.74	54.46
มิ.ย.	54.37	56.13	95.36	97.58	70.56	72.43	98.45	100.56	52.60	54.14
ก.ค.	62.89	64.85	82.28	84.92	61.87	63.67	99.43	100.98	-	-
ส.ค.	58.71	60.66	70.82	73.17	64.90	66.60	90.37	92.40	-	-
ก.ย.	62.61	64.23	56.58	59.50	66.46	67.92	90.09	91.93	-	-
ต.ค.	63.05	64.46	58.90	60.54	71.72	73.27	58.13	61.20	-	-
พ.ย.	58.14	59.97	49.30	51.02	76.22	78.46	50.97	53.29	-	-
ธ.ค.	62.00	64.07	52.73	54.99	74.58	76.54	34.51	36.75	-	-

ตารางที่ 2.2 สรุปราคาน้ำยางสดเฉลี่ยรายเดือน ปี 2548-2552

หน่วย : บาท

เดือน/ปี	2548	2549	2550	2551	2552
ม.ค.	36.40	65.28	64.59	77.05	41.11
ก.พ.	43.08	71.21	72.45	82.14	47.21
มี.ค.	47.69	76.48	74.23	77.98	52.70
เม.ย.	47.96	76.65	73.24	77.50	52.70
พ.ค.	48.02	82.36	73.05	86.81	52.18
มิ.ย.	52.79	90.50	64.65	97.16	50.14
ก.ค.	57.38	77.42	58.22	98.23	49.34
ส.ค.	57.31	67.35	62.62	84.47	-
ก.ย.	59.48	50.10	65.18	84.98	-
ต.ค.	62.32	57.93	67.43	57.90	-
พ.ย.	57.43	48.47	72.05	52.24	-
ธ.ค.	60.33	50.85	68.39	32.56	-

ตารางที่ 2.3 สรุปราคาขายแผ่นนมวันชั้น 3 เฉลี่ยรายเดือน ปี 2548-2552

หน่วย : บาท

เดือน/ปี	2548	2549	2550	2551	2552
ม.ค.	41.46	71.13	69.89	82.99	48.50
ก.พ.	45.46	76.07	77.01	86.16	48.63
มี.ค.	47.91	77.80	74.75	84.09	48.80
เม.ย.	49.28	75.38	77.42	86.62	53.42
พ.ค.	52.13	92.30	79.31	95.30	56.86
มิ.ย.	58.17	99.19	74.41	103.34	56.51
ก.ค.	66.74	87.20	65.94	103.94	52.12
ส.ค.	62.91	75.61	68.56	95.23	-
ก.ย.	66.09	61.95	70.18	94.46	-
ต.ค.	66.22	62.77	75.68	64.29	-
พ.ย.	61.84	53.90	80.68	56.04	-
ธ.ค.	66.36	57.20	79.10	38.83	-

แหล่งที่มา: สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2552

นอกจากนี้ ที่ผ่านมามีเครือข่ายและองค์กรต่างๆ มากมาย อาทิ เครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด เครือข่ายภาคประชาชนใน จังหวัดตรัง เครือข่ายหมอพื้นบ้าน เครือข่ายลุ่มน้ำ กลุ่มปฏิรูปการเมือง กลุ่มรักษาดินทุ่งค่าย สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ เครือข่ายพิทักษ์สิทธิอุทยานหาดเจ้าไหม ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกนิเวศวิทยาโครงการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ในนามเครือข่ายเกษตรกรชาวสวนยางชุมชนท้องถิ่นและคนจนเมือง (ประชากรธรรม สถานีข่าวประชาชน, 2551) การรวมตัวของชาวสวนยางใน 14 จังหวัดภาคใต้ ทีมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (ผู้จัดการ, 2552) เป็นต้น ที่ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลใหม่เร่งแก้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำ เพราะทำให้ชาวสวนยางได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก ดังนั้น เมื่อราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ประกอบกับสินค้า ค่าครองชีพ เครื่องอุปโภคบริโภค และบริการสาธารณะมีราคาแพงจากการฉกฉวยโอกาสของกลุ่มบริษัทผู้ประกอบการ รวมทั้งปัญหาหนี้สินของเกษตรกรชาวสวนยางชุมชนท้องถิ่นที่พอกพูนขึ้นอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ย่อมทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรลดลงด้วย

2.4.6 ยุทธศาสตร์ยาวพาราปี 2552-2556

ยุทธศาสตร์ยาวพาราปี 2552-2556 มีกรอบการดำเนินงาน 6 แนวทางหลัก คือ

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางและคุณภาพยาง
- 2) พัฒนาระบบตลาดยางในประเทศและต่างประเทศ
- 3) พัฒนาด้านอุตสาหกรรมแปรรูปยางผลิตภัณฑ์ยางและไม้ยาง
- 4) ปรับปรุงระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยตั้งเป้าจัดตั้งคณะกรรมการยางแห่งชาติขึ้น
- 5) พัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนทั้งด้านการผลิต การแปรรูปและการตลาดเพื่อรองรับ

การขยายตัวของอุตสาหกรรมยางในระยะสั้นและระยะยาว

6) สนับสนุนการวิจัยของประเทศเพื่อพัฒนาการผลิต การตลาด และอุตสาหกรรมยางให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจ และภาคอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ปัจจุบันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มุ่งยกระดับการผลิตยางธรรมชาติให้มีคุณภาพสูงขึ้น เน้นให้เกษตรกรลดต้นทุนต่ำลงเพื่อจะมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศรีฟอง จิตกรรมกิจศิลป์ (2526: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง โดยทำการศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิต และสิ่งที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยแบ่งมิติสุขภาวะ 14 มิติ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและสุขภาพ ที่อยู่อาศัย รายได้ สวัสดิการสังคม การมีงานทำ ชื่อเสียงเกียรติยศ สิทธิเสรีภาพ การศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา และขนบธรรมเนียม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง จำนวน 336 คน จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตนั้น ขึ้นอยู่กับการรับประทานอาหารที่ปรุงสะอาด ถูกหลักอนามัย การมีเครื่องนุ่งห่มเพียงพอ การที่เจ็บป่วยและมีโรงพยาบาลและสถานีนอนามัยอย่างเพียงพอ การมีที่อยู่อาศัยที่พอหลับนอนได้เป็นที่เป็นที่ทาง การมีรายได้เพียงพอสำหรับใช้จ่ายที่จำเป็น การมีรถโดยสารบริการให้ความสะดวก การมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเป็นผู้บำเพ็ญคุณงามความดีจนได้รับการยกย่องชมเชยโดยทั่วไป การมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาประจำชาติ และการมีความภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเป็นอันดับแรกของแต่ละปัจจัย และอยู่ในเกณฑ์มากเกือบทั้งหมด ผลการเปรียบเทียบการรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิต ของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง มีการรับรู้ในเรื่องนี้ไม่แตกต่างกันตามตัวแปรข้างต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งกรณีพิจารณาแยก

แต่ละปัจจัยและพิจารณารวมทั้งหมด สำหรับเรื่องที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตนั้น พบว่า ผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์มีการรับรู้ในเรื่องนี้โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันตามตัวแปรข้างต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาแยกรายข้อ พบว่า ผู้ที่อยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ ในเขตห้วยขวางมีการรับรู้แตกต่างกัน ตามตัวแปรเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุทุมพร จามรมาน (2528: บทคัดย่อ อ้างถึงใน วาสินี พงศ์ชินฤทธิ์, 2540: 36) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาคำว่า “คุณภาพชีวิต” ให้ชัดเจน ว่ามีความหมายครอบคลุมปัจจัยอะไรบ้าง การวัดคุณภาพชีวิตทำอย่างไร และคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ มีค่าต่ำสุดเท่าไร นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบค่าคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ที่อยู่ในเขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอกว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ คนกรุงเทพฯ โดยทั่วไปส่วนมากมีความเป็นอยู่แบบครอบครัวเดี่ยว ขนาดของครอบครัว 4-6 คน ย้ายมาอยู่ในกรุงเทพฯ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ครอบครัวของคนกรุงเทพฯ เป็นครอบครัวที่มีสุขภาพแข็งแรงพอควร มีความสะดวกจากไฟฟ้า น้ำใช้และน้ำดื่ม ตลอดจนถนนและทางเท้า คนกรุงเทพฯ มีความรักบ้านและรักงานที่ทำ คนกรุงเทพฯ มองกรุงเทพฯ ในทางค่อนข้างดี เช่น มองว่าคนกรุงเทพฯ เป็นคนรวย หาเงินคล่อง แต่เปลี่ยนงานยาก คนกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่มีวิทยุ โทรทัศน์ แต่ขาดโทรศัพท์ บริการจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดอยู่ในสภาพดีพอสมควร

องค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ทั้ง 10 ตัว คือ ทัศนคติต่อการมีชีวิตรในกรุงเทพฯ ลักษณะความเป็นอยู่ การเป็นเจ้าของ อาชีพหลัก นันทนาการ บริการจากรัฐ การถือครองบ้านและที่ดิน อาชีพรอง การใช้เวลาว่างที่บ้าน สุขอนามัย ซึ่งคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ มีค่า 13.13 หน่วย เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ที่อาศัยอยู่ในเขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ปรากฏว่า คนกรุงเทพฯ ในเขตชั้นนอก มีคุณภาพชีวิตสูงสุด รองลงมาคือชั้นใน สุดท้าย ได้แก่ ในเขตชั้นกลาง ค่าต่ำสุดของคุณภาพชีวิต มีค่า 3.512 หน่วย ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรที่สำคัญๆ 9 ตัว คือ การออกกำลังกาย ช่วงเวลาที่ใช้ในการออกกำลังกาย การพักผ่อน ช่วงเวลาที่ใช้ในการพักผ่อน จำนวนวันทำงานในหนึ่งสัปดาห์ เวลาที่ใช้เดินทางไปทำงานในช่วงปกติ เวลาที่ใช้ไปทำงานในช่วงจราจรติดขัด การถือครองบ้าน/ที่อยู่อาศัย

เสาวนีย์ ตนะคุลย์ (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้ศึกษา ระดับความพึงพอใจในชีวิตของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ความพึงพอใจในงานอาชีพ ครอบครัวหรือชีวิตสมรส ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจในสุขภาพ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาการให้ความสำคัญที่สุดแก่มิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต และวิเคราะห์ปัจจัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคม ความเครียด

ความศรัทธาในศาสนา ความเชื่อในไสยศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรในหมู่บ้านปัญญา เสนา นิเวศน์ แพลตดินแดงและชุมชน ส.พัทธา จำนวน 288 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตดี กล่าวคือ มีความรู้สึกพอใจในชีวิต นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความพึงพอใจ ในมิติต่างๆ พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วประชาชนมีความพึงพอใจในงานอาชีพ และสุขภาพในระดับปาน กลาง ในมิติครอบครัวหรือชีวิตสมรส และมิติที่อยู่อาศัยในระดับสูง และมีความพึงพอใจใน สภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานครในระดับต่ำ สำหรับการให้ความสำคัญแก่มิติต่างๆ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับครอบครัว หรือชีวิตสมรสมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สุขภาพ งานอาชีพ และที่อยู่อาศัย ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม และความพึงพอใจในมิติต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้น ความพึงพอใจในทุกมิติ สำหรับการ วิเคราะห์ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในทุกมิติเช่นกัน แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม นอกจากนี้ พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคม ความศรัทธาในศาสนา ความเครียด มีความสัมพันธ์กับความพึง พพอใจชีวิตโดยรวม แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางไสยศาสตร์กับความพึงพอใจใน ชีวิต

สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมักรการ (2534) ได้ศึกษาวิจัยคุณภาพชีวิตของคนไทย : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองและชาชนบท โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯ 200 ราย แยกออกเป็นนอกเขตชุมชนแออัด 100 ราย และเขตชุมชนแออัดอีก 100 ราย ตัวอย่างในจังหวัดภาค กลาง 400 ราย แยกออกเป็นผู้อยู่ในเขตเทศบาล 200 ราย และอยู่ในชุมชนชนบท คือ หมู่บ้านต่างๆ นอกเขตเทศบาลอีก 200 ราย โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับมิติที่เป็นตัวกำหนด คุณภาพชีวิต 13 มิติ คือ ครอบครัว การงานสังคม การพักผ่อน สุขภาพ สาธารณสุข สินค้าบริการ ความเชื่อ ศาสนา ทรัพย์สิน ตนเอง ท้องถิ่น รัฐบาล และประเทศ พบว่า คนไทยในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดภาคกลาง ส่วนมากมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมของตน และค่อนข้างสูงมากใน มิติที่เกี่ยวกับความเชื่อด้วยศาสนา ครอบครัว และตนเอง จึงน่าจะหมายความว่าคนไทยส่วนใหญ่ เหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่น ในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ถิ่นเดิม กับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาปัจจัยทางประชากร สังคม เศรษฐกิจและปัจจัยการทำงานที่มี อิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่น พบว่า จากองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 12 ด้าน ซึ่งมี ตัวชี้วัดทั้งหมด 98 ตัว เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติ วิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า เหลือตัวชี้วัดตามเกณฑ์

เพียง 54 ตัว ใน 12 องค์ประกอบเดิม ได้แก่ องค์ประกอบด้านสุขภาพร่างกาย (6 ตัวชีวิต) สุขภาพจิต (5 ตัวชีวิต) สิ่งแวดล้อม (4 ตัวชีวิต) ความปลอดภัย (6 ตัวชีวิต) ความมั่นคงในเศรษฐกิจ (2 ตัวชีวิต) ชีวิตครอบครัว (6 ตัวชีวิต) ชีวิตการทำงาน (5 ตัวชีวิต) สภาพสังคมของตนเอง (3 ตัวชีวิต) การมีกิจกรรมทางวัฒนธรรม (4 ตัวชีวิต) การรับรู้การเมือง (3 ตัวชีวิต) และความรู้สึกเสมอภาค (5 ตัวชีวิต)

คุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ในถิ่นเดิมต่ำกว่าขณะอยู่ในถิ่นปัจจุบันอยู่ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ความปลอดภัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชีวิตการทำงาน ชีวิตการศึกษา การรับรู้การเมืองและความเสมอภาค และคุณภาพชีวิตเมื่ออยู่ในถิ่นเดิมสูงกว่าขณะอยู่ในถิ่นปัจจุบัน มีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ชีวิตครอบครัว สภาพสังคมตนเองและการมีกิจกรรมทางวัฒนธรรม แต่คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมขณะที่อยู่เดิมและถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา พบว่ามีเพียง 9 ปัจจัย นั่นคือ แรงงานย้ายถิ่นเพศหญิงมีคุณภาพชีวิตดีกว่าเพศชาย และแรงงานย้ายถิ่นที่มีอายุน้อยมีการศึกษาสูง มีรายได้มากขึ้น มีลักษณะการจ้างงานแบบลูกจ้างประจำทำงานโดยไม่ต้องสัมผัสกับสารเคมี ไม่ต้องเข้าทำงานเป็นกะ มีสวัสดิการดี และทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ มีคุณภาพชีวิตดีกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีอายุมาก มีการศึกษาน้อย มีรายได้ต่ำ มีลักษณะการจ้างงานแบบลูกจ้างรายวัน ทำงานสัมผัสสารเคมี เข้าทำงานเป็นกะ ไม่พอใจในสวัสดิการ และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

วาสิณี พงศ์ชินฤทธิ์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแสนแสบ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนสองฝั่งคลองแสนแสบมีคุณภาพชีวิตด้านการใช้สติปัญญาอยู่ในระดับสูง ด้านชีวิตครอบครัวและชีวิตการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ และชีวิตในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแสนแสบ ได้แก่ อาชีพ พฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ อัตราการพึ่งพิง ขนาดครัวเรือน ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย และการอยู่ในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ส่วนลักษณะผู้นำในชุมชนไม่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต

ชนิกานต์ สมจारी (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการใช้สติปัญญาของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันด้านสุขภาพ ครัวเรือนมีการดูแลเอาใจใส่สุขภาพ หากมีการเจ็บป่วยก็จะได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม พบว่า ภายหลังรับการรักษารักษาการป่วยหายเป็นปกติ โดยใช้จ่ายเงินในการดูแลรักษาพยาบาลเพียงเล็กน้อย เนื่องจากทุกครัวเรือนมีหลักประกันสุขภาพในรูปแบบต่างๆ เช่น บัตรสวัสดิการประชาชนด้านการรักษาพยาบาล บัตรประกันสุขภาพ บัตรผู้พิการ บัตร

ผู้สูงอายุ และการดูแลเด็ก 0-12 ปี เป็นต้น จึงช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายได้ในระดับหนึ่ง มีสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม คือ ฝุ่นละอองบ้าง แต่ก็ได้รับการศึกษาที่ถูกต้องวิธีและเหมาะสม ครัวเรือนมีสมาชิกที่มีอาการทางจิตประสาท โดยแสดงออกออกในรูปของอาการป่วยทางกาย แต่ก็ได้รับการรักษาที่ถูกต้องวิธีเช่นกัน ครัวเรือนมีพฤติกรรมอนามัยที่แสดงออกถึงการส่งเสริมสุขภาพ และมีการติดตามข่าวสารทางสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

นางนุช เหมหิรัญพงศ์ (2541: 118-119) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการใช้สติปัญญาของชาวไทยมุสลิมในชุมชนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพมีตัวชี้วัด ได้แก่ การเจ็บป่วย การดูแลรักษา ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การส่งเสริมป้องกันโรค ผลการศึกษาสภาพทั่วไป พบว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย ถึงขั้นต้องไปหาหมอ จะไปรักษาในสถานบริการของรัฐทุกคน ในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ และมีหลักประกันด้านสุขภาพ ครอบคลุมร้อยละ 99.9 ศาสนาอิสลามมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยที่มีหลักการปฏิบัติทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น เกี่ยวข้องกับคนในครอบครัว ตลอดจนสังคมภายนอก โดยส่วนรวมครอบคลุมทั้งการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพร่างกาย เช่น การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล จะเน้นในเรื่องความสะอาดของร่างกายเป็นพื้นฐานตั้งแต่ศีรษะ ฝ่ามือ ความสะอาดมือ ตลอดจนอวัยวะเพศ การรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย การโภชนาการ และการพักผ่อน ตลอดจนการรักษา สุขภาพจิต ฝึกสมาธิในการทำละหมาด ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 5 ด้าน พบว่ามีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง 4 ด้าน ด้วยกัน คือ ด้านการเจ็บป่วย (ร้อยละ 91.9) การดูแลรักษา (ร้อยละ 90.5) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล (ร้อยละ 99.1) และด้านสุขภาพจิต (ร้อยละ 95.8) มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางเพียงด้านเดียว คือ การส่งเสริมป้องกันโรค (ค่าเฉลี่ย 2.88) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง และไม่มีมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพรับจ้างและกลุ่มอาชีพอื่นๆ

อารีย์ อ่องสว่าง (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท : กรณีศึกษา บ้านต้นหยง ตำบลบางตาง อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพทำสวนยาง และอาชีพอื่นๆ หน่วยในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับชุมชน ศึกษาสภาพของชุมชนทั่วไป และสภาพของชุมชนด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงาน ส่วนระดับครัวเรือน ศึกษาคุณภาพชีวิต โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน มีครัวเรือนที่ใช้ในการศึกษา 108 ครัวเรือน แยกเป็น อาชีพทำสวนยาง 66 ครัวเรือน และอาชีพอื่นๆ จำนวน 44 ครัวเรือน มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 7 คน ในการเก็บข้อมูลใช้การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ ผล

การศึกษาพบว่า สภาพการดำรงชีวิตของชุมชน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงาน เป็นชุมชนที่มีลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายในภาคการเกษตร อาชีพทำสวนยางพารา มีรูปแบบการดำรงชีวิตในเชิงเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกในการดำรงชีวิตเท่าที่จำเป็น มีลักษณะของความยืดหยุ่น และใช้ชีวิตในชุมชนแบบพอมีพอกิน ระบบการทำงานมีช่วงเวลาในการทำงานที่แตกต่างจากสังคมโดยทั่วไป คือ เริ่มการทำงานตั้งแต่หลังเที่ยงคืน ไปจนถึงก่อนเที่ยงวัน ส่วนปัจจัยภายนอกอื่นๆ ไม่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานมากนัก

ด้านคุณภาพชีวิตพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพทำสวนยาง มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอาชีพอื่นๆ มีระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ส่วนระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ปรากฏว่าทั้งอาชีพทำสวนยางและอาชีพอื่นๆ มีระดับคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับสูง ซึ่งผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม ระหว่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และชีวิตการทำงาน ปรากฏว่า อาชีพทำสวนยาง มีคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนกลุ่มอาชีพอื่นๆ อยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งหมด พบว่า มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง

ชัยวัฒน์ ปานบุญทอง (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาบ้านตันหยง ตำบลลาด อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวไทยมุสลิมเขตชนบท ในด้านชีวิตครอบครัว พบว่าครัวเรือนเป็นครอบครัวขนาดกลางมากที่สุด นิยมการแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลามและการแยกครอบครัวออกไปสร้างครอบครัวใหญ่ ครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นคนที่มียี่สิบฐานเดิมในหมู่บ้าน ปัญหาการหย่าร้างมีน้อย ในด้านชีวิตชุมชน พบว่าเป็นชุมชนที่มีความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นในบริเวณใกล้เคียง ได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐพอสมควร ปัญหาความขัดแย้งและปัญหาอาชญากรรมในชุมชนมีน้อย สำหรับคุณภาพชีวิตทั้งสองด้านที่ศึกษา พบว่าคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และคุณภาพชีวิตด้านชีวิตชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน ส่วนข้อเสนอแนะของการศึกษาคั้งนี้ คือ ภาครัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการเกษตรในอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ควรร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลลาด ในการจัดตั้งองค์กรหรือดำเนินการส่งเสริมในชุมชนชนบท ในด้านการศึกษา การเผยแพร่ข่าวสารสู่ประชาชน การเพิ่มและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป

ทัศนีย์ สุวาริ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท : ศึกษากรณี ตำบลลิคล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า เป็นชุมชนชนบทที่ยึดหลักศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ในหมู่ญาติพี่น้อง แบบครอบครัวขยาย มีบ้าน ที่ดินเป็นของตนเอง เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ หาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความมั่นคง ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ทำให้การรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ และศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ชีวิตพบว่า คุณภาพชีวิตทั้งด้านชีวิตครอบครัวและชีวิตชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มอาชีพต่างๆ ส่วนข้อเสนอแนะของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ (1) ผู้นำชุมชนควรเข้ามามีบทบาท โดยร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความรู้ทางด้านการศึกษา โดยเฉพาะความรู้ด้านภาษาไทยควบคู่กับการศึกษาทางด้านศาสนา ควรมีสวนุ่การศึกษานอกโรงเรียน มีหอกระจายข่าวที่รวดเร็วและทันสมัย มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จัดเอกสาร ความรู้ที่อ่านเข้าใจในภาษาได้ง่ายไว้ประจำหมู่บ้าน เพื่อช่วยให้การรับรู้ข่าวสารมีระดับคุณภาพชีวิตที่ดี (2) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ให้ประชาชนได้คิดเอง ทำเอง โดยรัฐเข้าไปสนับสนุนด้านความรู้ทางวิชาการ ให้คำแนะนำให้ประชาชนได้รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

ธนพร พุเกียรติสุทธิ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานชาวไทยมุสลิม: ศึกษาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม่ยางพารา ในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ อายุ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์การทำงาน และการติดต่อกับผู้ใช้แรงงานภายนอก สำหรับปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานและแนวทางแก้ไขในทัศนะของแรงงานไทยมุสลิมแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ปัญหาที่เกิดกับแรงงานชาวไทยมุสลิม ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการเงินอันเนื่องจากรายได้ไม่พอเพียง เพราะได้ค่าจ้างเป็นรายวัน วันไหนไม่ได้ทำงานอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยหรือมีกิจธุระส่วนตัวก็ขาดรายได้ในวันนั้นไป การแก้ไขส่วนใหญ่ใช้วิธีหยิบยืมจากญาติพี่น้อง ปัญหาประการสุดท้ายเป็นปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ ฝุ่นละอองและเสียงดังจากเครื่องจักร ซึ่งทางโรงงานไม่ได้จัดอุปกรณ์ป้องกันฝุ่นละอองไว้ให้กับแรงงาน

สุวัฒน์ มหันต์วันศรีกุล และคณะ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จำนวน 7,789 คน พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับที่ดี 20.5% ปานกลาง 78.3% และในระดับที่ไม่ดี 1.2% คุณภาพชีวิตด้านจิตใจดีอยู่ในระดับดีสูงที่สุด (33.5%) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพร่างกาย (23.9%) ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมจะอยู่ใน

ระดับที่ไม่ดีมากที่สุด (15.0%) รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม (6.4%) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ เพศชาย คนอายุมากกว่า สถานภาพสมรสที่เป็นคนโสดหรือแต่งงานแล้ว การศึกษาในระดับสูง จำนวนบุตรน้อย อาชีพธุรกิจส่วนตัว รายได้สูง การมีบ้านหรือที่ดินเป็นของตนเอง สถานะทางการเงินที่พอกินพอใช้ ครอบครัวที่รักใคร่กันดี และสมาชิกในครอบครัวไม่มีปัญหาทางจิต

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย (2541: 154-156) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามาตรวัดคุณภาพชีวิตเพื่อสำรวจคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมือง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภูมิหลังกับตัวแปรคุณภาพชีวิต และเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของคนในเมืองภาคใต้กับกรุงเทพฯ และภาคอื่นๆ กลุ่มตัวอย่าง 1,500 ตัวอย่าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัตตานี ระนอง สงขลา สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 77.9 อยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพชีวิต “ดี” ร้อยละ 1.7 มีคุณภาพชีวิต “ไม่ดี” และอีกร้อยละ 20.4 เป็นกลุ่มที่สรุปผลระดับคุณภาพชีวิตไม่ได้ เมื่อพิจารณาจากด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนในเขตเมืองภาคใต้มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของตนระดับปานกลาง มีความเครียดต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวในเกณฑ์ดี และคนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ยกเว้นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหา ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 20 ของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่กระทบความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในเขตเมืองภาคใต้ด้วย Linear Probability Model นั้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันจะถูกกำหนดด้วยคุณภาพชีวิตที่ตนได้รับในอดีตและการวางแผนว่าจะอยู่ต่อในอนาคต มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับตัวแปรภูมิหลัง คือ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว และรายได้ และตัวแปรคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ด้านความเครียด ด้านชีวิตในครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรภูมิหลังที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ได้แก่ เพศและสถานภาพสมรส โดยเพศหญิงจะมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้ที่มิใช่สถานภาพสมรสอื่น ส่วนตัวแปรคุณภาพชีวิต 4 มิติ ที่ศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน และความพึงพอใจในด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มีความพึงพอใจในด้านการทำงานจะมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตปัจจุบันด้วย ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมถึงแม้ว่าผู้ตอบจะรู้สึกว่ามีปัญหาน้อย แต่ก็ยังมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตด้วย

วรารณ รัตนเวสส์ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม : ศึกษากรณีโรงงานสิ่งทอในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาคุณภาพ

ชีวิต 7 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านสุขภาพ ด้านความเสมอภาค ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และด้านความเชื่อทางศาสนา พบว่า แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอมีคุณภาพชีวิตในด้านครอบครัวสูง ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ำ ส่วนชีวิตการทำงาน ด้านสุขภาพ ด้านความเสมอภาค ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และด้านความเชื่อทางศาสนา ในระดับปานกลาง และในภาพรวมของคุณภาพชีวิตทั้ง 7 ด้าน พบว่าแรงงานเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอแตกต่างกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส รายได้และความเครียด ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา

สุทนต์ มานะสุวรรณ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุขและการใช้สติปัญญาของประชาชนชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท: กรณีศึกษา ตำบลมะมาวี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ หัวหน้าครอบครัว จำนวน 160 ครอบครัว ผลการศึกษาด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านสาธารณสุข พบว่า มีระดับคุณภาพชีวิตค่อนข้างสูง โดยมีตัวชี้วัดทั้งหมด 6 ตัว คือ ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสุขภาพจิตมีระดับคุณภาพสูง การมีสุขภาพอนามัยดี การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพจิตมีระดับคุณภาพค่อนข้างสูง การรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลมีระดับคุณภาพชีวิตปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านการใช้สติปัญญา มีระดับคุณภาพชีวิตค่อนข้างสูง โดยมีตัวชี้วัด 8 ตัว คือ การศึกษาเรียนรู้มีระดับคุณภาพชีวิตสูง การใช้หลักศาสนา การใช้หลักวิทยาศาสตร์ ชีวทัศน์ ทัศนคติค่านิยม และความเชื่อ การอบรมจิตใจ มีระดับคุณภาพชีวิตค่อนข้างสูง ส่วนโลกทัศน์/วิสัยทัศน์ และการใช้ชีวิต มีระดับคุณภาพชีวิตปานกลาง

ทาคาฮาชิ ยาไซกิ (1979 อ้างถึงใน แสงรัตน์ เดชอุดม, 2543: 46-45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตในประเทศไทย วิเคราะห์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยได้เก็บข้อมูลรวบรวมสถิติ ข้อมูลจากจังหวัดต่างๆ 70 จังหวัดมาวิเคราะห์ตามปัจจัย 16 ปัจจัย ที่เขากำหนดขึ้น คือ 1) ปัจจัยด้านองค์ประกอบทั่วไป 2) การบริการของชุมชน 3) ศาสนา 4) เศรษฐกิจ 5) สิ่งแวดล้อม 6) อุบัติเหตุ การจราจร 7) ภาวะเจริญพันธุ์ 8) การใช้แรงงานเด็ก 9) ความเป็นอุตสาหกรรม 10) การคมนาคม 11) การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12) ภาวะการตาย 13) อาชญากรรม 14) การเคลื่อนย้ายทางประชากร 15) ผู้สูงอายุ และ 16) สุขภาพอนามัย เมื่อเขานำปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มาหาค่าและบ่งชี้ว่าจังหวัดใดมีค่าดัชนีสูงสุด ต่ำที่สุด ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดตราดและจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตสูงสุด ส่วนจังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตต่ำที่สุด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดพิจิตร และ

พบว่าจังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตสูงๆ นั้น มักจะมีรายได้ประชากรสูงเป็นเมืองที่เจริญหรือเป็นเมืองตากอากาศ เป็นต้น ส่วนจังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตต่ำมักจะเป็นจังหวัดที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดี มีภาวะการเจริญพันธุ์สูงและมีการศึกษาต่ำ เป็นต้น และเขาได้สรุปว่ากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่คนรู้จักดีกลับไม่ได้เป็นจังหวัดที่มีคุณภาพชีวิตสูงสุด

ประนอม พรหมสุ้ย (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษา คุณภาพชีวิตของชาวชนบท: ศึกษากรณีชุมชนฉือบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอนาคู จังหวัดนครพนม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพหัตถกรรม (ปั้นหม้อ ปั้นไห) สัดส่วนเท่ากัน สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาและอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ต่ำกว่า 40 ปี กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตสูงสุด คือ ด้านสาธารณสุข รองลงมา คือ ด้านสังคม ด้านครอบครัว และด้านสาธารณสุข ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ รายได้ อาชีพและสถานภาพสมรส ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน

สุทธิพร บุญมาก (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของพยาบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลสังกัดกรมการแพทย์ ส่วนกลาง กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของพยาบาล คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว (ร้อยละ 93.5, 86.5, 92.0 และ 72.5 ตามลำดับ) อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของพยาบาลจำแนกตามเวลาการทำงาน พบว่า คุณภาพชีวิตของพยาบาลกลุ่มที่ทำงานในเวลาราชการปกติมีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าคุณภาพชีวิตของพยาบาลกลุ่มที่ทำงานเป็นเวร ในด้านภาพรวม ด้านการทำงาน และด้านสุขภาพ ส่วนคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวทั้งสองกลุ่มใกล้เคียงกัน ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า สภาพแวดล้อมกายภาพที่บ้าน และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว อยู่ในระดับสูง ปัจจัยด้านที่ทำงาน พบว่า สภาพแวดล้อมกายภาพที่ทำงาน และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับปานกลาง

คุณภาพชีวิตโดยรวม และคุณภาพชีวิตด้านการทำงานขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านที่ทำงานเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยส่วนบุคคล ตามลำดับ ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและด้านครอบครัวขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านครอบครัวเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านที่ทำงาน และปัจจัยส่วนบุคคล ตามลำดับ

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพยาบาลกลุ่มที่ทำงานในเวลาราชการปกติและกลุ่มที่ทำงานเป็นเวร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมและทุกด้าน

เฉพาะพยาบาลกลุ่มที่ทำงานในเวลาราชการปกติเท่านั้น ปัจจัยด้านครอบครัวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ของพยาบาลกลุ่มที่ทำงานในเวลาราชการปกติสูงกว่าพยาบาลกลุ่มที่ทำงานเป็นเวร ปัจจัยด้านที่ทำงานส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน และด้านสุขภาพของพยาบาลกลุ่มที่ทำงานเป็นเวรสูงกว่าพยาบาลกลุ่มที่ทำงานในเวลาราชการปกติ ยกเว้นคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว

วันเพ็ญ วอกลาง, สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์ และมนตรี เกิดมีมูล (2545: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครในยุคเศรษฐกิจถดถอย เป็นการสำรวจคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ครั้งที่สอง ต่อเนื่องมาจากการสำรวจครั้งแรกเมื่อปี 2536 โดยคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ครั้งนี้เป็นการศึกษาจากมาตรวัดที่ได้จากการประเมินของบุคคลในด้านความพึงพอใจในองค์ประกอบต่างๆ ของการดำรงชีวิต ได้แก่ ด้านการงาน ครอบครัว สุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมและชีวิตในเมือง มาตรวัดดังกล่าวได้พัฒนามาจากการศึกษาเมื่อปี 2536 ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปี 2543 กับปี 2536 พบว่า ในปี 2543 คุณภาพชีวิตโดยรวมและคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของคนกรุงเทพฯ มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจสูงกว่าปี 2536 เล็กน้อย แต่ขณะเดียวกันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนกรุงเทพฯ กลับพบว่า ในปี 2543 คนกรุงเทพฯ มีรายได้คงที่ และรายได้ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ ในกรุงเทพฯ มีคนจนเพิ่มขึ้น คนรวยลดลง การเป็นเจ้าของรถยนต์ก็ลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2536 และเมื่อเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประมาณครึ่งหนึ่งของคนกรุงเทพฯ มีชีวิตที่ไม่เปลี่ยนแปลง และ 1 ใน 5 มีชีวิตที่ตกต่ำลง จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าคนกรุงเทพฯ จะได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจถดถอย ทำให้คนกรุงเทพฯ มีชีวิตความเป็นอยู่คงที่ และตกต่ำลง แต่คนกรุงเทพฯ สามารถปรับตัวได้และมีความพึงพอใจในการดำรงชีวิต โดยคนกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ยังต้องการอยู่ในกรุงเทพฯ ต่อไป ทั้งนี้เพราะกรุงเทพฯ เป็นแหล่งทำมาหากิน

ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ คุณภาพชีวิตด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และมีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบกับคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว สุขภาพจิต ชีวิตในเมือง และคุณภาพชีวิตโดยรวม กล่าวคือ ถ้าคุณภาพชีวิตด้านการทำงานดี จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ดีไปด้วย ขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ก็ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านการทำงานเช่นเดียวกัน ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชีวิตการทำงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการดำรงชีวิต ภาครัฐควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการดูแลเกี่ยวกับการทำงานภาคประชาชน ในด้านรายได้ สวัสดิการ การพัฒนาทักษะในการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น

ธาริณี ทัศนัณาร (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา พบว่า พนักงานมีคุณภาพชีวิตโดยรวมในระดับปานกลาง โดยมีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ด้านการทำงาน และด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ สวัสดิการในหน่วยงาน สภาพแวดล้อมในหน่วยงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ส่วนอายุ การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบระยะเวลาปฏิบัติงานในบริษัท และรายได้ ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ปัญหาอุปสรรคต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงาน ได้แก่ การมีรายได้ไม่เพียงพอ มีภาระด้านค่าใช้จ่ายมาก ร่างกายไม่แข็งแรง ครอบครัวไม่อบอุ่น ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมในการทำงาน หัวหน้างานไม่มีเหตุผลและไม่รับความคิดเห็น ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

- 1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับบุคลากรและองค์กร บริษัทควรมีนโยบายและการบริหารจัดการที่ดีในทิศทางที่จะเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากร เช่น นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในองค์กร เป็นต้น
- 2) บริษัทควรเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมคนงานให้มีคุณภาพดีขึ้น เช่น จัดสถานที่ออกกำลังกายในโรงงาน จัดให้มีการออกกำลังกายก่อนหรือหลังเลิกงาน ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต โดยทั่วไปให้กับคนงาน
- 3) จากผลการศึกษาพบว่า คนงานเพศหญิงมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนงานเพศชาย เพื่อช่วยให้คนงานเพศชายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บริษัทอาจปรับเปลี่ยนงานและเพิ่มค่าจ้างให้เหมาะสมกับคนงานเพศชายมากขึ้น ให้สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ คาดว่าจะทำให้คนงานเพศชายซึ่งส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัวได้ เพื่อช่วยให้คนงานเพศชายมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
- 4) ปรับปรุงสวัสดิการในหน่วยงานให้ดีขึ้น ได้แก่ การมีสถานที่รับประทานอาหารที่เหมาะสม การให้บริการน้ำดื่ม ห้องน้ำที่สะอาด มียาและอุปกรณ์ในตู้ยาเพียงพอ
- 5) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในหน่วยงานให้ดีขึ้น ให้มีแสงสว่างเพียงพอ สถานที่ที่เหมาะสม มีอุปกรณ์ช่วยป้องกันอันตรายในการทำงาน เครื่องจักรอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยต่อการใช้งาน
- 6) เพิ่มความสัมพันธ์ในหน่วยงานให้สูงขึ้น เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความเข้าใจที่ดีต่อกันในองค์กร

7) รัฐควรถบถนวนนโยบายเรื่องราคากระแสไฟฟ้าที่จำหน่ายให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมในราคาถูกในช่วงเวลากลางคืนและวันหยุด หลายโรงงานเริ่มทำงานในวันเสาร์อาทิตย์และกลางคืนเพิ่มลดต้นทุน สร้างปัญหาอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตของคณงาน คณงานจำนวนหนึ่งมีปัญหากการที่มีวันหยุดไม่ตรงกับคนอื่นในครอบครัว ซึ่งไม่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น คณงานขาดโอกาสที่จะใกล้ชิดและอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ทำลายสุขภาพและคุณภาพชีวิตของคณงาน

ชัชวาลย์ ผ่องพัทตร์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 255 คน ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.31 มีอายุระหว่าง 27.37 ปี เกินครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1-6 หรือคิดเป็นร้อยละ 51.76 ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.24 เป็นคนต่างจังหวัด และร้อยละ 68.24 มีญาติพี่น้องอยู่ในกรุงเทพฯ สำหรับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 35.29 มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4-5 คน และเกินครึ่งจะไปขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการเมื่อจำเป็นเท่านั้น คือ คิดเป็นร้อยละ 57.65 ด้านการรับรู้ข่าวสารทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง พบว่า กลุ่มที่ติดตามเป็นประจำ และกลุ่มที่ติดตามบ้างมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 50.59 และ 49.41 ตามลำดับ ด้านพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงสุด คือ มีการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่ำที่สุด คือ ขณะขับขีรถจักรยานยนต์จะสวมหมวกนิรภัย และเปิดไฟหน้ารถเสมอ

2) เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูงสุด คือ รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96 รองลงมา คือ การมีหนี้สิน

3) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ การมีญาติพี่น้องในเขตกรุงเทพฯ ขนาดครัวเรือน การเข้าถึงความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ และการรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

พลศักดิ์ อินทรโยธา (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกำหนดกรอบแนวความคิดการศึกษาใน 8 มิติ ได้แก่ มิติด้านครอบครัว มิติด้านการงาน มิติด้านสังคม มิติด้านสุขภาพ มิติด้านทรัพย์สิน มิติด้านชีวิตตนเอง มิติด้านชีวิตในท้องถิ่น และมิติด้านชีวิตในเมืองไทย ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางที่เข้าร่วมโครงการสงเคราะห์ปลูกยางพารา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50

ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลัก คือทำสวนยางและทำนา มีสมาชิกในครอบครัวอยู่รวมกันประมาณ 4-6 คน มีรายได้และรายจ่ายในแต่ละเดือนพอกัน ประมาณ 4,000-6,000 บาท โดยสรุปแล้ว เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่มีความพอใจในมิติด้านต่างๆ อยู่ในเกณฑ์ปานกลางเกือบทุกมิติ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าในช่วงเวลา (ปี พ.ศ.2547) ที่ทำการสำรวจข้อมูลคุณภาพชีวิตอยู่นั้น เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศกำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น โดยเฉพาะราคายางแผ่นดิบอยู่ในระดับสูงมาก (กิโลกรัมละประมาณ 48-50 บาท) ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้สูง ส่งผลให้มีฐานะอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อทุกคนมีเงินเพียงพอก็มีความพึงพอใจที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ก็มีบ้างในบางประเด็นย่อยๆ ที่เกษตรกรมีความพึงพอใจค่อนข้างต่ำ เช่น มิติชีวิตของตนเอง ชีวิตในทรัพย์สิน ชีวิตในสังคม และชีวิตสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งประเด็นย่อยๆ เหล่านี้ในอนาคตอาจจะมีผลต่อชีวิตในสังคม และชีวิตสุขภาพที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยางที่เข้าร่วมโครงการสงเคราะห์ปลูกแทนกับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

ข้อเสนอแนะ

1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ควรจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือ หรือให้ทุนการศึกษาแก่ลูกหลานของเกษตรกรชาวสวนยาง ซึ่งเป็นเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน ให้ได้มีโอกาสในการศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัย ให้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับลักษณะงานของ สกย. เช่น งานพัฒนาสถาบันเกษตรกร หรือ กลุ่มเกษตรกร ที่จะก่อให้เกิดจิตสำนึกรักในอาชีพการทำสวนยางที่คงอยู่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยด้วย และยังคงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสังคมญาติพี่น้องในชุมชนชนบทอีกด้วย อันจะก่อให้เกิดทุนทางสังคมที่จะสร้างความแข็งแกร่งแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร รวมถึงส่งผลประโยชน์แก่ชุมชนที่จะส่งผลที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง

2) ควรให้ความสำคัญต่อโครงการที่เน้นการรวมกลุ่ม และเน้นการมีส่วนร่วมในชุมชน ที่จะส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการคบหาสมาคมที่จะสร้างความพึงพอใจในชีวิต ด้านชีวิตตนเอง และทรัพย์สิน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในมิติด้านชีวิตทำงาน ด้านชีวิตสุขภาพ ด้านชีวิตในท้องถิ่น และ ด้านชีวิตในเมืองไทย เป็นต้น

3) ควรเร่งการประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลข่าวสารในกิจกรรมของ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์สวนยาง (สกย.) ที่จะประสานเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งผู้ให้บริการ (พนักงาน สกย.) และผู้รับบริการ (เกษตรกรชาวสวนยาง) ทั้งในผลสำเร็จของงานตามโครงการต่างๆ และผลที่มีต่อการประกอบอาชีพหลักการทำสวนยางพาราที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลในการให้บริการของ สกย. อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยางในอนาคต

ศูนย์วิจัยยางสงขลา (อ้างถึงใน อภินันท์ วัฒนรัตน์, 2534: 15) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจรายได้รายจ่ายของชาวสวนยางขนาดย่อม จำนวน 199 ราย ในจังหวัดสงขลา และจังหวัด ยะลา ศึกษาตามขนาดเนื้อที่สวนยาง เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเนื้อที่น้อยกว่า 11 ไร่ กลุ่มเนื้อที่ 11-25 ไร่ และกลุ่มเนื้อที่ 26-50 ไร่ ตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ อายุ ระดับการศึกษา ขนาด ครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัว ขนาดของประเภทที่ดินที่ถือครองเพื่อการเกษตร การใช้ แรงงานกรีดยางและทำยางแผ่น ลักษณะการขายผลผลิต รายได้รายจ่ายของครัวเรือน ภาวะหนี้สิน สภาพความเป็นอยู่ของเจ้าของสวน ศึกษาในปี 2529 สรุปได้ดังนี้ ลักษณะทางสังคมของเจ้าของ สวนทั้ง 3 กลุ่ม มีอายุเฉลี่ย 45 ปี ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ขนาดครอบครัวมีสมาชิกใน ครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน และสมาชิกอยู่ในวัยทำงานมากกว่าสมาชิกที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน ลักษณะทาง เศรษฐกิจ การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร คือทำสวนยาง สวนผลไม้ และทำนา ตามลำดับ การใช้ แรงงานในการกรีดยางและทำยางแผ่น ชาวสวนขนาดเล็กจะใช้แรงงานครอบครัวเพียงอย่างเดียว จะมีการจ้างแรงงานกรีดยางและทำยางแผ่นสำหรับสวนขนาดใหญ่ การขายผลผลิตชาวสวนขนาดเล็กจะ นิยมขายยางแผ่นผ่านพ่อค้าคนกลางระดับหมู่บ้านมากกว่าขายผ่านพ่อค้าระดับอำเภอ ภาวะหนี้สิน โดยเฉลี่ยทุกกลุ่มเนื้อที่ ชาวสวนยางจะมีหนี้สินไม่เกินร้อยละ 50 ของชาวสวนยางทั้งหมด แหล่ง เงินกู้ส่วนใหญ่คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์การเกษตร รายได้เฉลี่ยชาวสวนกลุ่มขนาดเนื้อที่ 11-25 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยปีละ 35,599 บาท รายจ่ายเฉลี่ยปีละ 29,280 บาท สภาพความเป็นอยู่ของชาวสวนยางโดยทั่วไปมีรายได้จากการประกอบอาชีพทำสวน ยางเป็นอาชีพหลัก รองลงมามีการทำงานประจำและการรับจ้าง ส่วนรายจ่ายของชาวสวนยาง จะ ใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งตัว ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร

ศูนย์วิจัยยางฉะเชิงเทรา (อ้างถึงใน อภินันท์ วัฒนรัตน์, 2534: 15) ศึกษาต้นทุนการทำ ยางแผ่น และค่าเสียอุปกรณ์ในเนื้อที่ 14 ไร่ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ อุปกรณ์ในการกรีดยาง ต้นทุน/ปี/ไร่ = 14.08 บาท อุปกรณ์เก็บน้ำยาง ต้นทุน/ปี/ไร่ = 24.06 บาท อุปกรณ์ในการทำยางแผ่น ต้นทุน/ปี/ไร่ = 71.51 บาท ดังนั้น การที่เกษตรกรรายน้ำยางดิบไม่ต้องทำเป็นยางแผ่น เกษตรกรจะ ลงทุนหรือใช้ต้นทุนในการผลิตน้ำยางสดเพียง 38.14 บาท/ปี/ไร่ แต่ถ้าเกษตรกรทำยางแผ่นจะลงทุน ในการผลิตยางแผ่นถึง 109.65 บาท/ปี/ไร่ ซึ่งต้นทุนในการผลิตน้ำยางสดน้อยกว่าต้นทุนในการ ผลิตยางแผ่นถึง 71.15 บาท/ปี/ไร่ เวลาที่เหมาะสมสำหรับกรีดยาง คือ โดยปกติชาวสวนนิยมกรีดยางตอนกลางคืน (เวลา 01.00-04.00 นาฬิกา) เพราะเข้าใจว่าการกรีดยางตอนเช้าจะให้น้ำยางน้อย กว่าตอนกลางคืน โดยเฉลี่ย 4-5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แต่ในเขตภูมิอากาศที่ 3 อาจมีอุปสรรคเกี่ยวกับ ความกดดันของบรรยากาศที่กระทบต่อการไหลของน้ำยาง จึงไม่ควรกรีดยางหลังจาก 08.00 น.

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปร	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
1. เพศ	คุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัท ขางไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา	พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ	ธาริณี ทศน์นารา, 2547
2. อายุ	คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตความพึงพอใจในครอบครัวหรือชีวิตคู่ และความพึงพอใจในสุขภาพ กล่าวคือ คนในวัยกลางคนให้ความสำคัญแก่ครอบครัวมากที่สุด ขณะที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับสุขภาพตนเองมากที่สุด)	เสาวนีย์ ตนะคุณ, 2533
	คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานชาวไทยมุสลิม: ศึกษาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพาราในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา	พบว่า อายุมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน	ธนพร พู่เกียรติสุทธิ, 2541
	คุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ	พบว่า คนอายุมากกว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีอายุน้อยกว่า	สุวัฒน์ มหันต์นรินทร์กุล และคณะ, 2541
3. ระดับการศึกษา	คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	ได้ข้อสรุปว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในมิตงานอาชีพ ความพึงพอใจในครอบครัว และความพึงพอใจในสุขภาพในทางบวก	เสาวนีย์ ตนะคุณ, 2533

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ตัวแปร	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
	คุณภาพชีวิตของแรงงาน ย้ายถิ่นในอุตสาหกรรม ยางพารา จังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิต ของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ ถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่น ปัจจุบัน	ได้ข้อสรุปคือ แรงงานย้ายถิ่นยังมี การศึกษาสูงยิ่งมีคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น	เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, 2539
	คุณภาพชีวิตของคนไทย ในภาวะวิกฤตทาง เศรษฐกิจ	พบว่า คนที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าจะมี คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีระดับ การศึกษาน้อยกว่า	สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2541
	คุณภาพชีวิตของคนเมือง ในเขตภาคใต้	พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับ คุณภาพชีวิตความพึงพอใจในการทำงาน โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความพึงพอใจ ในการทำงานมากกว่ากลุ่มผู้ที่มี การศึกษาน้อยกว่า	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, สำนักวิจัย, 2541
	คุณภาพชีวิตด้านความ มั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ จบปริญญาตรี รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร	พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อคุณภาพ ชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยผู้ ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมี คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทาง เศรษฐกิจสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา	ชัชวาลย์ ผ่องพักตร์, 2548
4. ลักษณะ ครอบครัว	คุณภาพชีวิตของ ประชาชนสองฝั่งคลอง แสนแสบ	พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดเล็ก มีระดับคุณภาพชีวิตสูง ทั้งด้านสุขภาพ อนามัย ด้านชีวิตครอบครัว ด้านความ มั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านการใช้สติปัญญา ด้าน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้าน ชีวิตในชุมชน	วาสิณี พงศ์ชินฤทธิ์, 2540

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ตัวแปร	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
5. ลักษณะ ที่อยู่อาศัย	การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิต ของผู้อาศัยอยู่ในอาคาร สงเคราะห์ของการเคหะ แห่งชาติ เขตห้วยขวาง คุณภาพชีวิตของคนไทย ในภาวะวิกฤตทาง เศรษฐกิจ	พบว่า การมีที่อยู่อาศัยที่พอกลับนอนได้ เป็นที่เพียงพอ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น	ศรีผ่อง จิตกรณ์กิจศิลป์, 2526
6. สภาพ แวดล้อม ในการ ทำงาน	คุณภาพชีวิตการทำงาน ของแรงงานชาวไทย มุสลิม: ศึกษาจากโรงงาน อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา คุณภาพชีวิตของคนงาน บริษัท ยางไทยปิคนิคได้ จำกัด สาขายะลา	พบว่า การมีบ้านหรือที่ดินเป็นของ ตนเองมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี	สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2541
7. ความพึง พอใจใน ราคา ผลผลิต	เนื่องจากราคาผลผลิตที่ ขายได้ หมายถึงรายได้ที่ หามาได้ ซึ่งรายได้ ดังกล่าวจะเป็นส่วนที่ นำมาใช้จ่ายในด้านต่างๆ อันจะทำให้คุณภาพชีวิตดี ขึ้นนั่นเอง	พบว่า สภาพแวดล้อมในที่ทำงานมีผลต่อ คุณภาพชีวิต	ชนพร พุเกียรติสุทธิ, 2541 ธาริณี ทศน์นารา, 2547
8. อาชีพ เสริม	คุณภาพชีวิตของคน กรุงเทพมหานคร	พบว่า ผู้ที่มีอาชีพรอง ทำให้คุณภาพชีวิต ดีขึ้น	อุทุมพร จามรมาน, 2528 อ้างอิงใน วาสิณี พงศ์ชิน ฤทธิ์, 2539
9. รายได้	การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิต ของผู้อาศัยอยู่ในอาคาร สงเคราะห์ของการเคหะ แห่งชาติ เขตห้วยขวาง	พบว่า การมีรายได้เพียงพอสำหรับใช้จ่าย ที่จำเป็น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น	ศรีผ่อง จิตกรณ์กิจศิลป์, 2526

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ตัวแปร	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
	คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม โดยผู้ที่มีรายได้สูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง นอกจากนี้รายได้ยังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในมิตินงานอาชีพ ครอบครัวชีวิตสมรสด้วย	เสาวนีย์ ตนะคุณ, 2533
	คุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน	พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น	เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, 2539
	คุณภาพชีวิตของคนเมืองในเขตภาคใต้	ได้ข้อสรุปว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในครอบครัว โดยผู้ที่ที่รายได้สูงมีคุณภาพชีวิตในครอบครัวดีกว่าผู้ที่มีรายได้ปานกลางและต่ำ และมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานซึ่งมีรายได้มากมีความพึงพอใจในงานมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สำนักวิจัย, 2541
	คุณภาพชีวิตของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีโรงงานสิ่งทอในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	พบว่า คนที่มีรายได้ดีกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนงานที่มีรายได้น้อยกว่า	วารกรณ์ รัตนเวสส์, 2542
	คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	พบว่า เมื่อทุกคนมีเงิน (รายได้) เพียงพอ ก็มีความพึงพอใจที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	พูลศักดิ์ อินทรโยธา, 2548

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ตัวแปร	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อค้นพบ	ผู้วิจัย
	คุณภาพชีวิตของชาวชนบท: ศึกษากรณี ชุมชนแอ่งบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม	พบว่า ชาวชนบทที่มีรายได้แตกต่างกัน จะมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดยชาวชนบทที่มีรายได้สูงจะมีระดับคุณภาพชีวิตดีกว่าชาวชนบทที่มีรายได้ต่ำ	ประนอม พรหมสุ้ย, 2544
10. ฐานะทางเศรษฐกิจ	เนื่องจากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ	มีรายได้ที่เพียงพอ หรือมีหนี้สินน้อย หรือไม่มีเลย	
11. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	เนื่องจากเพื่อนบ้านเป็นคนที่อยู่ใกล้เคียงเรา หรือมีความสนิทชิดใกล้	รองลงมาจากญาติ ย่อมเป็นที่ปรึกษาหารือให้เราได้ ทั้งเรื่องอาชีพและเรื่องทั่วไป	
12. การรับรู้ข่าวสาร	คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร	พบว่า การรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	ชัชวาลย์ ผ่องพัทตร์, 2548

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช มีระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีวิจัยที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน ซึ่งใช้วิธีการสำรวจ โดยการสุ่มตัวอย่าง (Survey Research) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ทราบถึง ข้อมูลพื้นฐาน และ ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง เพื่อให้ได้ความชัดเจนของข้อมูลเพิ่มเติม

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่
  - (1) เพศ
  - (2) อายุ
  - (3) ระดับการศึกษา
  - (4) ลักษณะครอบครัว
  - (5) ลักษณะที่อยู่อาศัย
- 2) ปัจจัยด้านอาชีพ ได้แก่
  - (1) สภาพแวดล้อมในการทำงาน
  - (2) ความพึงพอใจในราคาผลผลิต

- (3) อาชีพเสริม
- (4) รายได้
- (5) ฐานะทางเศรษฐกิจ

3) ปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่

- (1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- (2) ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

3.2.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง
ในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ชีวิตครอบครัว ตัวชี้วัดย่อย คือ

- (1) สภาพที่อยู่อาศัย
- (2) ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว
- (3) ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ
- (4) ความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว
- (5) การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน
- (6) การแก้ไขปัญหาครอบครัว
- (7) การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา

2) ชีวิตการทำงาน ตัวชี้วัดย่อย คือ

- (1) ความสามารถในการทำงาน
- (2) การรับรู้ข่าวสารด้านอาชีพ
- (3) ความพึงพอใจในงานที่ทำ

3) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดย่อย คือ

- (1) ความเพียงพอของรายได้
- (2) ความมั่นคงของรายได้
- (3) ความสม่ำเสมอของราคาผลผลิตที่ขายได้
- (4) ฐานะทางการเงิน

4) สุขภาพอนามัย ตัวชี้วัดย่อย คือ

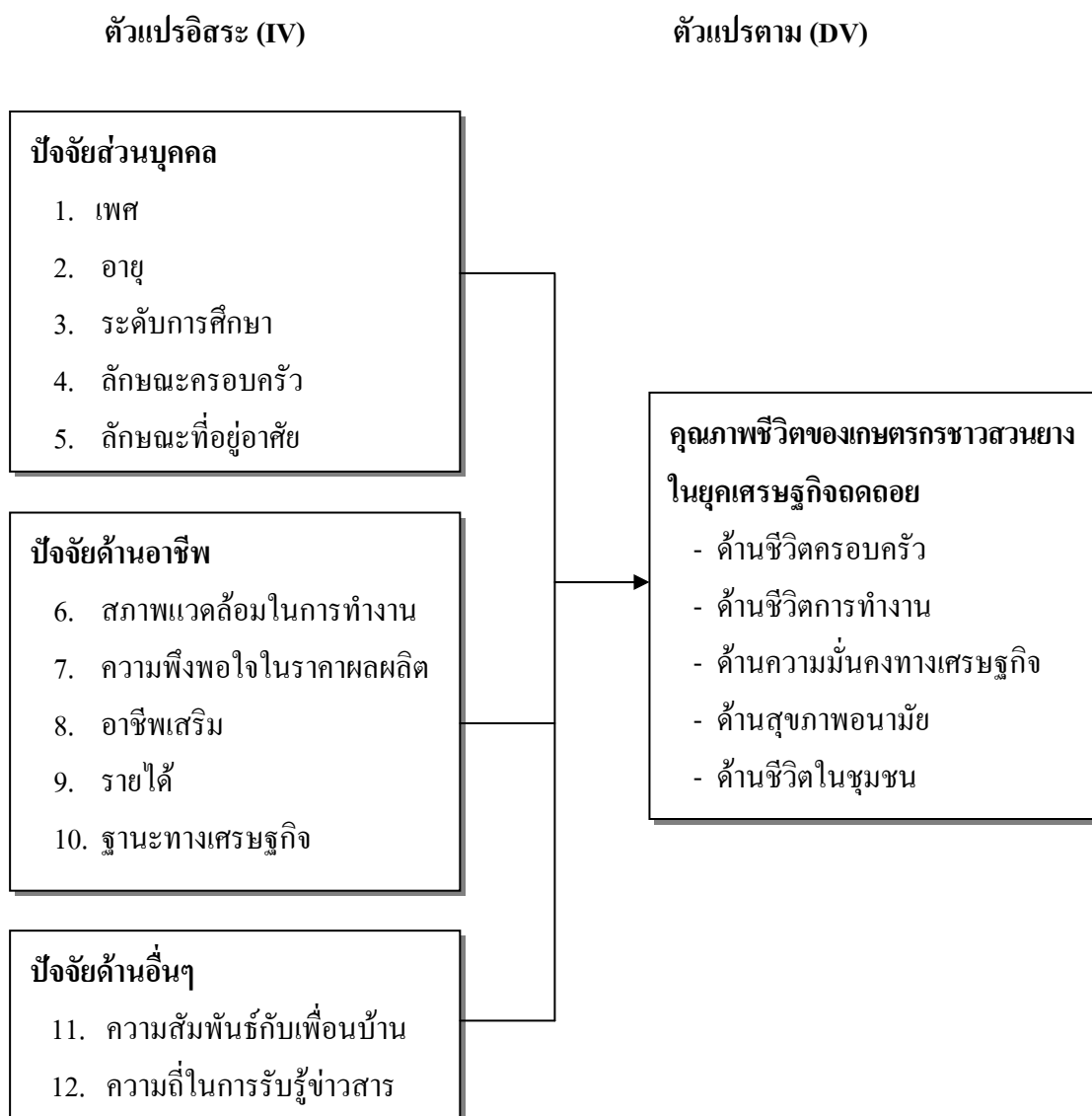
- (1) ความเครียด
- (2) การป้องกันดูแลสุขภาพ
- (3) ความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน

5) ชีวิตในชุมชน ตัวชี้วัดย่อย คือ

- (1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- (2) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- (3) การมีส่วนร่วมในชุมชน
- (4) ความสะดวกในการติดต่อราชการสำคัญ
- (5) การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2.3 สมมติฐาน

1) สมมติฐานที่ 1 ชาชน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าหญิง

ผู้วิจัยเห็นว่าเพศจะเป็นตัวแปรในการกำหนดลักษณะของงาน หากเป็นงานที่ต้องใช้กำลัง น่าจะทำให้คนงานที่เป็นเพศชายซึ่งมีกำลังกายมากกว่า สามารถทำงานได้ดีกว่าคนงานเพศหญิงที่มีกำลังกายน้อยกว่า ส่วนงานที่ต้องการความประณีต คนงานที่เป็นเพศหญิงน่าจะทำได้ดีกว่า

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ ชาริณี ทศน์นารา (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ โดยคนงานที่เป็นเพศหญิง มีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าคนงานเพศชายในทุกด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการทำงาน และด้านสังคม

2) สมมติฐานที่ 2 ผู้ที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

ผู้วิจัยเห็นว่าการมีอายุมากกว่าทำให้มีประสบการณ์ด้านต่างๆ มากพอ มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างมั่นคง มีการตัดสินใจและมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าคนที่มีอายุน้อยกว่า

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของเสาวนีย์ ตนะคุลย์ (2533: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตความพึงพอใจในครอบครัวหรือชีวิตคู่ และความพึงพอใจในสุขภาพ กล่าวคือ คนในวัยกลางคนให้ความสำคัญแก่ครอบครัวมากที่สุด ขณะที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับสุขภาพตนเองมากที่สุด งานวิจัยของธนพร พุเกียรติสุทธิ (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานชาวไทยมุสลิม: ศึกษาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา ในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา พบว่า อายุมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยคนงานที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จะมีคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างจากคนที่มีอายุน้อย (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี) เนื่องจากอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างในเรื่องความคิดและพฤติกรรม ทั้งนี้โดยทั่วไปคนที่มีอายุมากกว่ามักมีความคิด และต้องรับผิดชอบครอบครัว จึงทุ่มเทให้กับงาน ประกอบกับการทำงานมานานจึงมีประสบการณ์ทำงานได้ไม่ยาก และงานวิจัยของสุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า คนอายุมากกว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีอายุน้อยกว่า

3) สมมติฐานที่ 3 ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

ผู้วิจัยเห็นว่าคนที่มีการศึกษาดีย่อมมีความรู้ความเข้าใจในชีวิตทำงานได้เฉลียวฉลาด และได้ผลดีกว่า มีเหตุผล สามารถแก้ปัญหา ติดตามข่าวสารมาใช้วิเคราะห์ในการทำงานได้ดีกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำกว่า

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ เสาวนีย์ ตนะคุลย์ (2533: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้ข้อสรุปว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในมิตงานอาชีพ ความพึงพอใจในครอบครัว และความพึงพอใจในสุขภาพในทางบวก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2539: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพ

ชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน ที่ได้ข้อสรุปเหมือนกันคือ แรงงานย้ายถิ่นยังมีการศึกษาสูงยิ่งมีคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น งานวิจัยของสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า คนที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า งานวิจัยของสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย (2541: 156-160) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนเมืองในเขตภาคใต้ พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตความพึงพอใจในการทำงาน โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาค่ำ และงานวิจัยของชัชวาลย์ ผ่องพักตร์ (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

4) สมมติฐานที่ 4 ผู้ที่อาศัยในครอบครัวเดี่ยวน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน)

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ วาสิณี พงศ์ชินฤทธิ์ (2540: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแสนแสบ พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดเล็กมีระดับคุณภาพชีวิตสูง ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านชีวิตครอบครัว ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านการใช้สติปัญญา ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านชีวิตในชุมชน

5) สมมติฐานที่ 5 ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ ศรีพ้อง จิตกรณ์กิจศิลป์ (2526: บทคัดย่อ) ที่ศึกษา การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง พบว่า การมีที่อยู่อาศัยที่พอหลับนอนได้เป็นที่เป็นที่ เป็นทาง ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า การมีบ้านหรือที่ดินเป็นของตนเองมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

6) สมมติฐานที่ 6 ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ ธนพร พุเกียรติสุทธิ (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานชาวไทมูสลิม: ศึกษาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา ในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน งานวิจัยของ ธาริณี ทัศนารา (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนงานบริษัท ยาง

ไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา พบว่า สภาพแวดล้อมในหน่วยงานมีผลต่อคุณภาพชีวิต โดยที่คณงานที่มีสภาพแวดล้อมในหน่วยงานระดับสูงจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยและด้านการทำงานดีกว่าคณงานที่มีสภาพแวดล้อมในหน่วยงานระดับต่ำถึงปานกลาง

7) สมมติฐานที่ 7 ผู้ที่มีความพึงพอใจในราคาผลผลิตที่ขายได้น่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความพึงพอใจในราคาผลผลิตที่ขายได้

เนื่องจากราคาผลผลิตที่ขายได้ หมายถึงรายได้ที่หามาได้ ซึ่งรายได้ดังกล่าวจะเป็นส่วนที่นำมาใช้จ่ายในด้านต่างๆ อันจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นนั่นเอง

8) สมมติฐานที่ 8 ผู้ที่มีอาชีพเสริมน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ อุทุมพร จามรมาน (2528: บทคัดย่อ อ้างถึงใน วาสิณี พงศ์ชินฤทธิ์, 2540: 36) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ที่มีอาชีพรอง ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

9) สมมติฐานที่ 9 ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า ผู้วิจัยเห็นว่ารายได้เป็นตัวกำหนดสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวสวนยางได้ส่วนหนึ่งทำให้มีเงินใช้จ่ายในสิ่งที่ต้องการมากกว่าคนที่มียาได้น้อย ซึ่งสามารถซื้อความสะดวกสบาย เก็บออมได้ และทำให้มีภาระหนี้สินน้อยกว่าได้ กล่าวได้ว่า รายได้เป็นตัวกำหนดภาวะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ ศรีพอง จิตกรณ์กิจศิลป์ (2526: บทคัดย่อ) ที่ศึกษา การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง พบว่า การมีรายได้เพียงพอสำหรับใช้จ่ายที่จำเป็น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น งานวิจัยของ เสาวนีย์ ตนะคุลย์ (2533: บทคัดย่อ) ที่ศึกษา คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม โดยผู้ที่มีรายได้สูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง นอกจากนี้รายไดยังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในมิถิงานอาชีพ ครอบครัวชีวิตสมรสด้วย งานวิจัยของ เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2539: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น งานวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย (2541: 156-160) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนเมืองในเขตภาคใต้ ได้ข้อสรุปว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในครอบครัว โดยผู้ที่มียาได้สูงมีคุณภาพชีวิตในครอบครัวดีกว่าผู้ที่มีรายได้อานกลางและต่ำ และมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน ซึ่งมีรายได้มากมีความพึงพอใจในงานมากกว่าผู้ที่มีรายได้

น้อย งานวิจัยของ วราภรณ์ รัตนเวสส์ (2542: 75) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีโรงงานสิ่งทอในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คนที่มีรายได้ดีกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนงานที่มีรายได้น้อยกว่า และงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อินทรโยธา (2548) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เมื่อทุกคนมีเงิน (รายได้) เพียงพอก็มีความพึงพอใจที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

10) สมมติฐานที่ 10 ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินน่าจะจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยพอ

เนื่องจากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินย่อมถือว่ามียาได้ที่เพียงพอ หรือมีหนี้สินน้อย หรือไม่มีเลย

11) สมมติฐานที่ 11 ผู้ที่มีความสัมพันธ์ดีกับเพื่อนบ้านน่าจะจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ไม่ดีกับเพื่อนบ้าน

เนื่องจากเพื่อนบ้านเป็นคนที่อยู่ใกล้เคียงเรา หรือมีความสนิทชิดใกล้รองรับมาจากญาติ ย่อมเป็นที่ปรึกษาหารือให้เราได้ ทั้งเรื่องอาชีพและเรื่องทั่วไป

12) สมมติฐานที่ 12 ผู้ที่ได้รับรู้ข่าวสารมากกว่าน่าจะจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ได้รับรู้ข่าวสารน้อยกว่า

สมมติฐานดังกล่าวมาจากงานวิจัยของ ชัชวาลย์ ผ่องพัทธ์ (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นประจำ มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดีกว่าผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นบางครั้งบางคราว

3.2.4 วิธีการศึกษา

3.2.4.1 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ใช้หน่วยการวิเคราะห์ระดับบุคคล เนื่องจากการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง

3.2.4.2 แหล่งข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1) ข้อมูลเอกสาร (Documentary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากค้นคว้าจากหนังสือ รายงานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลจากหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อมูลสนาม (Field Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง (Survey Research)

3.2.5 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

3.2.5.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ หัวหน้าครอบครัวที่เป็นเกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช (ถ้าหากหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ขณะไปเก็บข้อมูล จะสอบถามคู่สมรส หรือบุตรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์แทน)

กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณของ Taro Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

e = 0.05 (คลาดเคลื่อนได้ 5%)

N = จำนวนประชากร

จำนวนประชากรของทั้งสองจังหวัดรวม 162,407 ครัวเรือน โดยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวนเกษตรกรชาวสวนยาง 73,916 ครัวเรือน และจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนเกษตรกรชาวสวนยาง 88,491 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552)

ดังนั้น จะได้

$$\begin{aligned} n &= \frac{162,407}{1+162,407 (0.05)^2} \\ &= \frac{162,407}{407.0175} \\ &= 399.02 \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เท่ากับ 400 คน

3.2.5.2 การสุ่มตัวอย่างของการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มตามกลุ่มหรือตามพื้นที่ (Cluster Sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

ขั้นที่ 2 ในแต่ละจังหวัดผู้วิจัย จะใช้วิธีสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Sampling) นั่นคือ การสุ่มอำเภอ โดยเรียงอำเภอตามข้อมูลของกรมการปกครอง (ยกเว้นอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอเกาะสมุย อำเภอเกาะพะงัน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช) ซึ่งจะทำการสุ่มจังหวัดละ 5 อำเภอ

ขั้นที่ 3 ในแต่ละอำเภอ จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) คือ ทำการสุ่มตำบลในเขตอำเภอนั้นๆ อำเภอละ 2 ตำบล

ขั้นที่ 4 ในแต่ละตำบล จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) คือ ทำการสุ่มหมู่บ้านในเขตตำบลนั้นๆ ตำบลละ 2 หมู่บ้าน

ขั้นที่ 5 ขั้นสุดท้าย จะใช้วิธีการสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งจะเลือกสุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางในหมู่บ้านนั้นๆ เป็นลำดับสุดท้าย โดยสุ่มหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือน

ดังนั้น จะได้ตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 400 ครัวเรือน โดยที่แบ่งเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานี 200 คน และจังหวัดนครศรีธรรมราช 200 คน ซึ่งในแต่ละครัวเรือนจะแจกแบบสอบถามครัวเรือนละ 1 คน โดยสอบถามหัวหน้าครัวเรือน และหากในกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่ จะสอบถามคู่สมรส หรือบุตรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์แทน

3.2.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) รายละเอียด ดังนี้

1) การสร้างแบบสอบถาม

(1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดกรอบแบบสอบถาม

(2) จัดสร้างแบบสอบถามตามกรอบที่กำหนด โดยพิจารณาเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

(3) นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบ พร้อมขอคำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง

(4) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดสอบกับเกษตรกรชาวสวนยางใน จ.ชุมพร

2) รายละเอียดของแบบสอบถาม แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ(เต็ม) ระดับการศึกษา(ชั้นสูงสุด) สถานภาพการสมรส ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สถานภาพในของครอบครัว และภูมิลำเนาเดิม ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ และเติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ ลักษณะสวนยางที่เปิดกรีด จำนวนแรงงานในบ้านที่ช่วยทำอาชีพสวนยาง จำนวนพื้นที่การทำสวนยาง การได้รับการสงเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ลักษณะการขายผลผลิต ราคาผลผลิตที่ขายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความพึงพอใจในราคาผลผลิต อาชีพเสริม รายได้ต่อ

เดือน ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร และความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ และเติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย และชีวิตในชุมชน ลักษณะคำถามจะเป็นทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยาง

3) การทดสอบแบบสอบถาม

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก่อนที่จะนำไปใช้สอบถามเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ทำการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ดังนี้

(1) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และเจ้าหน้าที่ส่วนวิจัยและพัฒนา ฝ่ายวิจัยและแผน สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้นตรงกับเนื้อหาที่ต้องการวัดหรือไป รวมทั้งตรวจสอบด้านภาษาที่ใช้ การวางรูปแบบข้อความต่างๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

(2) การทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบ (Pre-test) กับเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดชุมพร จำนวน 30 คน หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามดังกล่าวมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธี Item Total Correlation (r) วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfa Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค และวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผลการทดสอบปรากฏดังตารางที่ 3.1 ซึ่งในส่วนที่มีค่าความเชื่อมั่นต่ำ ผู้วิจัยได้ปรับปรุง และ/หรือ ตัดข้อคำถามออก สำหรับแบบสอบถามที่นำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

ตารางที่ 3.1 แสดงผลการทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

ตัวชี้วัด	Alpha
<u>ด้านชีวิตครอบครัว</u>	
สภาพที่อยู่อาศัย	.8181
ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว	.7531
ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ	.7849
การเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพัน	.6602
การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน	.5433
การแก้ไขปัญหาครอบครัว	.8054
การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา	.7707
<u>ด้านชีวิตการทำงาน</u>	
ความสามารถในการทำงาน	.7822
การรับรู้ข่าวสารอาชีพ	.8345
ความพึงพอใจในงานที่ทำ	.7355
<u>ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ</u>	
รายได้เพียงพอสำหรับครอบครัว	.6323
รายได้จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางมีความมั่นคง	.5606
สามารถขายผลผลิตยางได้ในราคาที่สม่าเสมอตลอดปี	.6768
ฐานะทางการเงินของครอบครัวมีรายได้มากกว่ารายจ่าย	.6663
<u>ด้านสุขภาพอนามัย</u>	
ความเครียด	.8172
การป้องกันดูแลสุขภาพ	.5996
ความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาล	.3424
<u>ด้านชีวิตในชุมชน</u>	
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	.7779
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	.6985
การมีส่วนร่วมในชุมชน	.9328
ความสะดวกในการติดต่อราชการสำคัญ	.8745
การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	-.1653

4) เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อที่เป็น Likert Scale มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

(1) ข้อคำถามแบบมาตรประเมินค่า โดยข้อความประกอบด้วยข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ วิธีการให้คะแนนแต่ละคำตอบ เป็นไป 2 ทาง คือ

ระดับความคิดเห็น	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

(2) นำคะแนนไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ สถิติที่ใช้ในกาวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของระดับที่ตั้งไว้ และแปลผลตามเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 101)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความเห็น
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

3.2.7 การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบกรอกคำตอบเอง หรือสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ตอบ) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน 2553 ทั้งนี้อัตราการตอบที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ได้ คือร้อยละ 80 จึงจะถือว่าใช้ได้ (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2550: 345) ปราบกฏว่าแบบสอบถามทั้งหมดมี 400 ชุด สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้ง 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยแบ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่ที่	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	
สุราษฎร์ธานี	ไชยา	ป่าเว	2 และ 5	20	
		โมถ่าย	2 และ 5	20	
	บ้านตาขุน	เขาวง	2 และ 6	20	
		พรุไทย	1 และ 4	20	
	บ้านนาสาร	พรุพี	1 และ 4	21	
		ลำพูน	1 และ 2	19	
	เวียงสระ	เวียงสระ	4 และ 8	20	
		บ้านส้อง	3 และ 13	20	
	ชัยบุรี	ชัยบุรี	1 และ 3	20	
		ไทรทอง	1 และ 2	20	
	นครศรีธรรมราช	พิปูน	พิปูน	1 และ 8	20
			กะทูน	5 และ 6	20
ทุ่งสง		ควนกรด	1 และ 11	20	
		เขาขาว	1 และ 5	20	
ร่อนพิบูลย์		เสาธง	2 และ 3	20	
		หินตก	4 และ 5	20	
บางขัน		บางขัน	6 และ 13	21	
		บ้านลำนาว	2 และ 3	19	
นบพิตำ		นบพิตำ	1 และ 3	20	
		นาทรง	2 และ 4	20	
รวมกลุ่มตัวอย่าง				400	

3.2.8 การประมวลผล

เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป ซึ่งทำการป้อนข้อมูลเพื่อให้โปรแกรมดังกล่าวทำการประมวลผล และผู้วิจัยจะดำเนินการแปรผลการคำนวณตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.2.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน สถิติที่ใช้ ได้แก่ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (T-Test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว Analysis of Variance (ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์จะต้องมีความแตกต่างในตัวเอง ดังนั้น แต่ละรายการของตัวแปร จะต้องมีส่วนไม่แตกต่างกันมากเกินไป เช่น 50:50 ดีที่สุด 30:70 พอใช้ได้ 20:80 สมเหตุสมผล/รับได้ (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2550: 423)

3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (In-Depth Interview) หลังจากเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบข้อมูลด้านต่างๆ ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมีความเชื่อมโยง/ตรงกัน/ขัดแย้งกัน จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มากน้อยเพียงใด

3.3.1 วิธีการศึกษา

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ ทั้งสองจังหวัด รวม 12 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชน ผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือในหมู่บ้านหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเกษตรกรชาวสวนยาง เนื่องจากผู้นำในท้องถิ่นหรือชุมชน คือบุคคลในพื้นที่ที่จะรู้ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ของชาวบ้านเป็นอย่างดี ส่วนผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน คือผู้ที่อยู่ในพื้นที่มานาน ย่อมสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงในผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และเกษตรกรชาวสวนยาง คือบุคคลที่มีความรู้ด้านการทำสวนยางเป็นอย่างดี

รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของผู้ที่ให้ข้อมูล เป็นดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ที่สัมภาษณ์

คนที่	บุคคลที่สัมภาษณ์	อายุ (ปี)	อาชีพ	พื้นที่
จังหวัดสุราษฎร์ธานี				
1	นามสมมติ 1 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโมถ่าย	35	รับราชการ, สวนยาง, สวนผลไม้	หมู่ 2 ต.โมถ่าย อ.ไชยา
2	นามสมมติ 2 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	58	สวนยาง, สวนผลไม้	หมู่ 2 ต.ป่าเว อ.ไชยา
3	นามสมมติ 3 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง	32	รับราชการ, ร้านขายของชำ, สวนยาง	หมู่ 2 ต.เขาวง อ.บ้านตาขุน
4	นามสมมติ 4 อดีตผู้ใหญ่บ้าน	62	สวนยาง (ซึ่ง ลูกๆ ดูแล)	หมู่ 4 ต.พรุพี อ.บ้านนาสาร
5	นามสมมติ 5 ชาวบ้าน (ชาย)	45	สวนยาง	หมู่ 3 ต.บ้านส้อง อ.เวียงสระ
6	นามสมมติ 6 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	50	รับราชการ, สวนยาง, สวนปาล์ม	หมู่ 1 ต.ชัยบุรี อ.ชัยบุรี
จังหวัดนครศรีธรรมราช				
7	นามสมมติ 7 ชาวบ้าน (หญิง)	37	สวนยาง	หมู่ 1 ต.พิปูน อ.พิปูน
8	นามสมมติ 8 อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	52	รับเหมาก่อสร้าง, สวนยาง	หมู่ 6 ต.กะทูน อ.พิปูน
9	นามสมมติ 9 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	69	สวนยาง (ซึ่งแบ่งให้ลูกๆ ดูแล), สวนปาล์ม (ซึ่งแบ่งให้ลูกๆ ดูแล)	หมู่ 1 ต.เขาขาว อ.ทุ่งสง
10	นามสมมติ 10 ชาวบ้าน (หญิง)	42	เปิดปั๊มน้ำมัน (แบบถังกิโล), สวนยาง	หมู่ 4 ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์
11	นามสมมติ 11 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางขัน	38	รับราชการ, เปิดร้านล้างอัดฉีด รถ, สวนยาง, สวนผลไม้	หมู่ 6 ต.บางขัน อ.บางขัน
12	นามสมมติ 12 ทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	45	สวนยาง	หมู่ 1 ต.นบพิตร อ.นบพิตร

3.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Description Analysis) เพื่อประกอบการอธิบาย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช มีผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ประกอบด้วย

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

4.1.2 ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ด้านต่างๆ

4.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

4.1.4 ข้อเสนอหรือแนวทางที่จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยาง

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

4.1.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน โดยแยกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย และภูมิภคณาเดิม ดังนี้
เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชายร้อยละ 71.0 (284 คน) เพศหญิง ร้อยละ 29.0 (116 คน)

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุด ร้อยละ 34.5 รองลงมา อายุ 51-60 ปี ร้อยละ 26.3 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 25.0 อายุ 21-30 ปี ร้อยละ 2.5 อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 1.3

และอายุไม่เกิน 20 ปี ร้อยละ 0.3

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จบการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าประถมศึกษา ปีที่ 6 ร้อยละ 43.0 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ร้อยละ 25.0 ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 21.0 อื่นๆ (ไม่ได้เรียน ประถมศึกษาปีที่ 7 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และปริญญาโท) ร้อยละ 4.5 ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ร้อยละ 3.8 และอนุปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ร้อยละ 2.8

สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพ สมรส ร้อยละ 85.5 รองลงมา คือ โสด ร้อยละ 8.3 อื่นๆ (หม้าย และสามีเสียชีวิต) ร้อยละ 2.8 หย่าร้าง ร้อยละ 2.3 และแยกกันอยู่ ร้อยละ 1.3

ลักษณะครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีลักษณะครอบครัวเป็น ครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 86.5 รองลงมา คือ ครอบครัวขยาย ร้อยละ 9.5 และครอบครัวซ้อน ร้อยละ 4.0

จำนวนสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-5 คน มากที่สุด ร้อยละ 53.5 รองลงมา จำนวนสมาชิก 2-3 คน ร้อยละ 28.8 จำนวนสมาชิก 6-7 คน ร้อยละ 16.0 และจำนวน 8 คนขึ้นไป ร้อยละ 1.8

ลักษณะที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ร้อยละ 88.8 รองลงมา คือ เป็นบ้านของพ่อแม่ ร้อยละ 10.5 และอื่นๆ ร้อยละ 0.8

ภูมิลำเนาเดิม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นคนในพื้นที่ ร้อยละ 90.3 รองลงมา คือ ย้ายมาจากจังหวัดอื่น (ซึ่งเป็นจังหวัดใกล้เคียง คือ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง) ร้อยละ 9.8

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ (จำนวน)
เพศ	
ชาย	71.0 (284)
หญิง	29.0 (116)
รวม	100.0 (400)
อายุ	
ต่ำกว่า 21 ปี	0.5 (2)
21-30 ปี	12.5 (50)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ (จำนวน)
31-40 ปี	25.0 (100)
41-50 ปี	34.5 (138)
51-60 ปี	26.3 (105)
60 ปี ขึ้นไป	1.3 (5)
รวม	100.0 (400)
ระดับการศึกษา	
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	43.0 (172)
ประถมศึกษาปีที่ 6	21.0 (84)
มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.	25.0 (100)
อนุปริญญา หรือ ปวส.	2.8 (11)
ปริญญาตรี	3.8 (15)
อื่นๆ	4.5 (18)
รวม	100.0 (400)
สถานภาพการสมรส	
โสด	8.3 (33)
สมรส	85.5 (342)
แยกกันอยู่	1.3 (5)
หย่าร้าง	2.3 (9)
อื่นๆ	2.8 (11)
รวม	100.0 (400)
ลักษณะครอบครัว	
ครอบครัวเดี่ยว	86.5 (346)
ครอบครัวขยาย	9.5 (38)
ครอบครัวซุ่ม	4.0 (16)
รวม	100.0 (400)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	ร้อยละ (จำนวน)
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	
2-3 คน	28.8 (115)
4-5 คน	53.5 (214)
6-7 คน	16.0 (64)
8 คนขึ้นไป	1.8 (7)
รวม	100.0 (400)
ลักษณะที่อยู่อาศัย	
บ้านของตัวเอง	88.8 (355)
บ้านของพ่อแม่	10.5 (42)
อื่นๆ	0.8 (3)
รวม	100.0 (400)
ภูมิลำเนาเดิม	
เป็นคนในพื้นที่	90.3 (361)
ย้ายมาจากจังหวัดอื่น	9.8 (39)
รวม	100.0 (400)

4.1.1.2 ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะสวนยางที่เปิดกรีด เป็นของตัวเอง ร้อยละ 84.5 รองลงมา คือ เป็นของพ่อแม่ ร้อยละ 11.5 และรับจ้างกรีด ร้อยละ 4.0

กลุ่มตัวอย่างมีแรงงานในบ้านที่ช่วยทำอาชีพสวนยาง จำนวน 1-2 คน ร้อยละ 80.0 รองลงมา คือ จำนวน 3-5 คน ร้อยละ 13.3 ประกอบอาชีพนี้คนเดียว ร้อยละ 5.3 และ จำนวนมากกว่า 5 คน ร้อยละ 1.5

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนพื้นที่การทำสวนยางที่เปิดกรีด จำนวน 11-20 ไร่ ร้อยละ 36.0 รองลงมา คือ น้อยกว่า 11 ไร่ ร้อยละ 23.3 จำนวน 21-30 ไร่ ร้อยละ 20.3 จำนวน 31-40 ไร่ ร้อยละ 11.5 จำนวน 50 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 4.8 และจำนวน 41-50 ไร่ ร้อยละ 4.3

กลุ่มตัวอย่างได้รับการสงเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ร้อยละ 53.4 และไม่ได้รับการสงเคราะห์จาก สกย. ร้อยละ 46.6

กลุ่มตัวอย่างขายผลผลิตในลักษณะของแผ่นยาง ร้อยละ 68.9 รองลงมา คือ เศษยาง ร้อยละ 29.1 และน้ำยาง ร้อยละ 16.3

กลุ่มตัวอย่างที่ขายผลผลิตในลักษณะของแผ่นยาง ขายได้โดยเฉลี่ยในราคา 80-89 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 29.5 รองลงมา คือ ราคา 70-79 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 29.1 ราคา 90-99 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 16.4 ราคา 100 บาทขึ้นไปต่อกิโลกรัม ร้อยละ 11.6 ราคาต่ำกว่า 60 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 8.0 และราคา 60-69 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 5.5 เศษยาง ขายได้โดยเฉลี่ยในราคา 40-49 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 43.1 รองลงมา คือ ราคา 30-39 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 41.4 ราคา 50-59 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 12.1 ราคาต่ำกว่า 30 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 2.6 และราคา 60 บาทขึ้นไปต่อกิโลกรัม ร้อยละ 0.9 น้ำยาง ขายได้ในราคา 90-99 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 32.3 รองลงมา ราคา 60-69 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 26.2 ราคาต่ำกว่า 60 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 24.6 ราคา 80-89 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 10.8 และราคา 100 บาทขึ้นไปต่อกิโลกรัม ร้อยละ 6.2

กลุ่มตัวอย่างอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ระดับมาก ร้อยละ 64.0 รองลงมา คือ ระดับมากที่สุด ร้อยละ 25.5 และระดับปานกลาง ร้อยละ 10.5

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในราคาผลผลิต ระดับปานกลาง ร้อยละ 49.4 รองลงมา คือ ระดับมาก ร้อยละ 40.6 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 8.0 ระดับน้อย ร้อยละ 1.8 และระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 0.3

กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น (ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว) ร้อยละ 69.5 และประกอบอาชีพอื่นด้วย (ค้าขาย สวนปาล์ม สวนผลไม้ รับจ้างทั่วไป ร้านขายของชำ ธุรกิจส่วนตัว เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ไร่เสริมสวย ช่างไม้ ช่างซ่อมรถ) ร้อยละ 30.5

กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือน จำนวน 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 24.5 รองลงมาคือ จำนวน 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 21.8 จำนวน 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 16.3 จำนวน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 11.3 จำนวน 30,001-40,000 บาท ร้อยละ 10.8 จำนวน ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 7.0 จำนวน 40,001-50,000 บาท ร้อยละ 5.5 และจำนวน 50,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 3.0

กลุ่มตัวอย่างมีฐานะทางเศรษฐกิจ พอกิน ร้อยละ 84.5 รองลงมา คือ ไม่ค่อยพอ ร้อยละ 9.0 และเหลือกิน ร้อยละ 6.5

กลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ระดับดีมากที่สุด ร้อยละ 58.5 รองลงมา คือ ระดับดีมาก ร้อยละ 39.8 ระดับเฉยๆ ร้อยละ 1.5 และมีความสัมพันธ์ไม่ดี ร้อยละ 0.3

กลุ่มตัวอย่างมีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร จากโทรทัศน์ มากที่สุด ร้อยละ 98.7 รองลงมา คือ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 0.8 วิทยุและอินเทอร์เน็ตเท่ากัน ร้อยละ 0.3

กลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร ทุกวัน ร้อยละ 57.0 รองลงมา คือ สัปดาห์ละ 1-2 วัน ร้อยละ 22.8 สัปดาห์ละ 3-4 วัน ร้อยละ 19.5 และไม่ได้ติดตามข่าวสารเลย ร้อยละ 0.8

ตารางที่ 4.2 ร้อยละของปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ	ร้อยละ (จำนวน)
ลักษณะสวนยางที่เปิดกรีด	
เป็นของตัวเอง	84.5 (338)
เป็นของพ่อแม่	11.5 (46)
รับจ้างกรีด	4.0 (16)
รวม	100.0 (400)
จำนวนแรงงานในบ้านที่ช่วยทำอาชีพสวนยาง	
ประกอบอาชีพนี้เพียงคนเดียวในบ้าน	5.3 (21)
1-2 คน	80.0 (320)
3-5 คน	13.3 (53)
มากกว่า 5 คน	1.5 (6)
รวม	100.0 (400)
จำนวนพื้นที่การทำสวนยางที่เปิดกรีด	
น้อยกว่า 11 ไร่	23.3 (93)
11-20 ไร่	36.0 (144)
21-30 ไร่	20.3 (81)
31-40 ไร่	11.5 (46)
41-50 ไร่	4.3 (17)
50 ไร่ขึ้นไป	4.8 (19)
รวม	100.0 (400)
การได้รับการสงเคราะห์จาก สกย.	
ไม่ได้รับ	53.4 (212)
ได้รับ	46.6 (185)
รวม	100.0 (397)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ	ร้อยละ (จำนวน)
ลักษณะการขายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
น้ำยาง	16.3 (65)
แผ่นยาง	68.9 (275)
เศษยาง	29.1 (116)
ราคาผลผลิตโดยเฉลี่ยที่ขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	
<u>น้ำยาง</u>	
ต่ำกว่า 60 บาท	24.6 (16)
60-69 บาท	26.2 (17)
70-79 บาท	0.0 (0)
80-89 บาท	10.8 (7)
90-99 บาท	32.3 (21)
100 บาทขึ้นไป	6.2 (4)
รวม	100.0 (65)
<u>แผ่นยาง</u>	
ต่ำกว่า 60 บาท	8.0 (22)
60-69 บาท	5.5 (15)
70-79 บาท	29.1 (80)
80-89 บาท	29.5 (81)
90-99 บาท	16.4 (45)
100 บาทขึ้นไป	11.6 (32)
รวม	100.0 (275)
<u>เศษยาง</u>	
ต่ำกว่า 30 บาท	2.6 (3)
30-39 บาท	41.4 (48)
40-49 บาท	43.1 (50)
50-59 บาท	12.1 (14)
60 บาทขึ้นไป	0.9 (1)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ	ร้อยละ (จำนวน)
รวม	100.0 (116)
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	
มากที่สุด	25.5 (102)
มาก	64.0 (256)
ปานกลาง	10.5 (42)
รวม	100.0 (400)
ความพึงพอใจในราคาผลผลิตยาง โดยเฉลี่ยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา	
มากที่สุด	8.0 (32)
มาก	40.6 (162)
ปานกลาง	49.4 (197)
น้อย	1.8 (7)
น้อยที่สุด	0.3 (1)
รวม	100.0 (399)
การประกอบอาชีพอื่น	
ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น	69.5 (278)
ประกอบอาชีพอื่น	30.5 (122)
รวม	100.0 (400)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (จำนวนเงินที่ได้รับจากการทำงานทั้งหมด)	
ต่ำกว่า 5,000 บาท	7.0 (28)
5,001 - 10,000 บาท	11.3 (45)
10,001 - 15,000 บาท	24.5 (98)
15,001 - 20,000 บาท	16.3 (65)
20,001 - 30,000 บาท	21.8 (87)
30,001 - 40,000 บาท	10.8 (43)
40,001 - 50,000 บาท	5.5 (22)
50,001 บาทขึ้นไป	3.0 (12)
รวม	100.0 (400)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ	ร้อยละ (จำนวน)
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	
เหลือกิน	6.5 (26)
พอกิน	84.5 (338)
ไม่ค่อยพอ	9.0 (36)
รวม	100.0 (400)
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	
ดีมาก	39.8 (159)
ดี	58.5 (234)
เฉยๆ	1.5 (6)
ไม่ดี	0.3 (1)
รวม	100.0 (400)
ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	
โทรทัศน์	98.7 (374)
วิทยุ	0.3 (1)
อินเทอร์เน็ต	0.3 (1)
เพื่อนบ้าน	0.8 (3)
รวม	100.0 (379)
ความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับเกี่ยวกับการเกษตร	
ทุกวัน	57.0 (228)
สัปดาห์ละ 3-4 วัน	19.5 (78)
สัปดาห์ละ 1-2 วัน	22.8 (91)
ไม่เลย	0.8 (3)
รวม	100.0 (400)

4.1.2 ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ นครศรีธรรมราช ด้านต่างๆ

4.1.2.1 ด้านชีวิตครอบครัว

ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 7 ด้าน คือ สภาพที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ ความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน การแก้ไขปัญหาครอบครัว และการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวโดยภาพรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวเฉลี่ยสูงสุดระดับมากในด้าน ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.18 รองลงมา ด้านความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.14 ด้านการแก้ไขปัญหาครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.06 ด้านสภาพที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ย 3.99 ด้านความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ มีค่าเฉลี่ย 3.89 ด้านการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มีค่าเฉลี่ย 3.79 และด้านการใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีค่าเฉลี่ย 3.67 (ตาราง 4.3)

ตารางที่ 4.3 ระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
1. สภาพที่อยู่อาศัย						
1.1 สภาพบ้านคงทนถาวร	17.5	68.0	13.5	0.8	0.3	100.0(400)
1.2 บ้านมีเครื่องอำนวยความสะดวก	33.0	54.0	12.8	-	0.3	100.0(400)
1.3 พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านมีกว้างขวาง เพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสมาชิก	20.0	59.5	18.0	2.3	0.3	100.0(400)
1.4 บริเวณบ้านมีต้นไม้ร่มรื่น	17.0	52.8	24.3	4.8	1.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.99	S.D	0.52		มาก
2. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว						
2.1 สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน	24.3	64.3	10.8	0.8	-	100.0(400)
2.2 สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ต่อกัน	21.0	69.3	9.5	-	0.3	100.0(400)
2.3 รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว	30.0	63.8	6.0	-	0.3	100.0(400)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
2.4 ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว	30.8	63.0	6.0	-	0.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	4.18	S.D	0.52		มาก
3. ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ						
3.1 คู่สมรสกับพ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	21.8	66.3	10.3	1.8	-	100.0(400)
3.2 ปู่ ย่า ตา ยาย มีโอกาสดูแลลูกๆ	14.3	48.3	31.5	4.8	1.3	100.0(400)
3.3 ญาติๆ มีโอกาสไปมาหาสู่กัน	15.0	56.0	27.5	1.5	-	100.0(400)
3.4 สามารถขอความช่วยเหลือจากญาติได้	15.0	66.8	16.0	2.3	-	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.89	S.D	0.53		มาก
4. ความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว						
4.1 ครอบครัวสอนให้รู้จักการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อกันอยู่เสมอ	22.0	67.5	10.5	-	-	100.0(400)
4.2 ครอบครัวสอนให้ไว้ใจซึ่งกันและกัน	22.5	67.5	9.8	0.3	-	100.0(400)
4.3 สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจกันดี	23.0	67.3	9.8	-	-	100.0(400)
4.4 สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันต่อกัน	25.5	68.0	6.5	-	-	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	4.14	S.D	0.48		มาก
5. การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน						
5.1 รับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวเป็นประจำ	11.0	41.8	41.0	5.5	0.8	100.0(400)
5.2 เมื่อมีเวลาว่าง ไปเที่ยวกับครอบครัวอยู่เสมอ	5.3	32.3	50.0	10.0	2.5	100.0(400)
5.3 ครอบครัวมีเวลาเอาใจใส่อบรมสมาชิกในครอบครัว	10.0	66.3	22.3	1.0	0.5	100.0(400)
5.4 ครอบครัวถือว่าการมีเวลาให้ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ	17.8	64.0	17.0	1.0	0.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.67	S.D	0.53		มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
6. การแก้ไขปัญหาครอบครัว						
6.1 เมื่อเกิดปัญหา ครอบครัวปรึกษาหารือ ปัญหาร่วมกัน	16.8	72.0	9.0	2.0	0.3	100.0(400)
6.2 สมาชิกในครอบครัวพร้อมช่วย แก้ปัญหาในครอบครัว	17.3	73.0	9.0	0.8	-	100.0(400)
6.3 เมื่อเกิดปัญหา สมาชิกในครอบครัวให้ กำลังใจซึ่งกันและกัน	16.3	73.8	9.0	0.8	0.3	100.0(400)
6.4 ทุกครั้งที่เกิดปัญหา ครอบครัว สามารถช่วยกันแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้	18.5	71.3	10.0	-	0.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	4.06	S.D	0.49		มาก
7. การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา						
7.1 ครอบครัวเข้าใจหลักการปฏิบัติตาม ศาสนาที่นับถือเป็นอย่างดี	16.8	56.5	26.0	0.8	-	100.0(400)
7.2 ครอบครัวได้ประกอบพิธีกรรมตาม หลักศาสนาอยู่บ่อยครั้ง	11.0	37.5	44.0	7.0	0.5	100.0(400)
7.3 ครอบครัวใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจและควบคุมตนเอง	13.5	58.0	27.0	1.3	0.3	100.0(400)
7.4 ครอบครัวเน้นการทำความดีมากกว่า การมีทรัพย์สินเงินทอง	18.3	57.8	23.5	0.5	-	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.79	S.D	0.56		มาก

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 (1.00-1.50 = น้อยที่สุด 1.51-2.50 = น้อย 2.51-3.50 = ปานกลาง
3.51-4.50 = มาก 4.51-5.00 = มากที่สุด)

4.1.2.2 ด้านชีวิตการทำงาน

ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 3 ด้าน คือ ความสามารถในการทำงาน การรับรู้ข่าวสารอาชีพ และความพึงพอใจในงานที่ทำ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.04 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ในด้าน ความพึงพอใจใน

งานที่ทำ มีค่าเฉลี่ย 4.27 ด้านความสามารถในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.10 และการรับรู้ข่าวสารอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 3.74 (ตาราง 4.4)

ตารางที่ 4.4 ระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
1. ความสามารถในการทำงาน						
1.1 มีความชำนาญในการประกอบอาชีพ ทำสวนยาง	29.3	60.8	9.0	0.8	0.3	100.0(400)
1.2 รู้หลักและวิธีการกรีดยางที่ถูกต้อง	28.3	60.0	10.5	0.8	0.5	100.0(400)
1.3 รู้วิธีการดูแล บำรุง รักษาสวนยางอย่าง ถูกต้อง	26.5	60.8	12.0	0.5	0.3	100.0(400)
1.4 สามารถแนะนำบุคคลอื่นในการกรีดยาง ยางที่ถูกต้องได้	20.5	55.8	21.5	2.0	0.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	4.10	S.D	0.59		มาก
2. การรับรู้ข่าวสารอาชีพ						
2.1 มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพสวนยางเป็นประจำ	16.5	52.0	26.0	5.3	0.3	100.0(400)
2.2 ใช้ประโยชน์จากการรับรู้ข่าวสาร เกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางอยู่ เสมอ	17.5	50.8	27.5	4.0	0.3	100.0(400)
2.3 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบ อาชีพการทำสวนยางจากเพื่อนบ้านของ ท่าน	15.0	45.0	33.8	5.8	0.5	100.0(400)
2.4 เมื่อรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบ อาชีพการทำสวนยาง จะถ่ายทอดข้อให้ เพื่อนบ้านของท่านเป็นประจำ	12.8	48.0	33.0	5.3	1.0	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.74	S.D	0.68		มาก
3. ความพึงพอใจในงานที่ทำ						
3.1 อาชีพการทำสวนยางทำให้มีชีวิตที่ดี ขึ้น	23.5	66.8	9.8	-	-	100.0(400)
3.2 รู้สึกสนุกกับงานและรู้สึกชีวิตมีคุณค่า	31.0	59.8	8.8	0.5	-	100.0(400)
3.3 ภูมิใจในอาชีพการทำสวนยางของท่าน	43.8	50.5	5.3	0.5	-	100.0(400)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
3.4 อยากทำอาชีพนี้ต่อไป	45.0	47.3	7.5	0.3	-	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	4.27	S.D	0.51		มาก

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 (1.00-1.50 = น้อยที่สุด 1.51-2.50 = น้อย 2.51-3.50 = ปานกลาง
3.51-4.50 = มาก 4.51-5.00 = มากที่สุด)

4.1.2.3 ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 4 ด้าน คือ ความเพียงพอของรายได้ที่หามาได้ ความมั่นคงของรายได้จากการประกอบอาชีพการทำงานสวนยาง การขายผลผลิตยางได้ในราคาที่สม่าเสมอตลอดปี และการมีรายได้มากกว่ารายจ่าย จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.47 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูงสุดในระดับมาก ในด้านความมั่นคงของรายได้จากการประกอบอาชีพการทำงานสวนยาง มีค่าเฉลี่ย 3.88 และด้านความเพียงพอของรายได้ที่หามาได้ มีค่าเฉลี่ย 3.54 และกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจเฉลี่ยในระดับปานกลาง ในด้านการขายผลผลิตยางได้ในราคาที่สม่าเสมอตลอดปี มีค่าเฉลี่ย 3.28 และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีค่าเฉลี่ย 3.19 (ตาราง 4.5)

ตารางที่ 4.5 ระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
1. ความเพียงพอของรายได้ที่หามาได้	4.8	48.5	43.5	2.8	0.5	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.54	S.D	0.66		มาก
2. ความมั่นคงของรายได้จากการประกอบอาชีพการทำงานสวนยาง	9.0	71.5	18.3	1.0	0.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.88	S.D	0.67		มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
3. การขายผลผลิตได้ในราคาที่สมำเสมอตลอดปี	8.3	23.	56.5	10.3	1.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.28	S.D	0.80		ปานกลาง
4. การมีรายได้มากกว่ารายจ่าย	6.3	25.3	50.5	16.8	1.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.19	S.D	0.83		ปานกลาง

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 (1.00-1.50 = น้อยที่สุด 1.51-2.50 = น้อย 2.51-3.50 = ปานกลาง
3.51-4.50 = มาก 4.51-5.00 = มากที่สุด)

4.1.2.4 ด้านสุขภาพอนามัย

ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 3 ด้าน คือ ความเครียด การป้องกันดูแลสุขภาพ และความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.37 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ในด้านการไม่มีความเครียด มีค่าเฉลี่ย 3.98 และกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ในด้านความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.29 และด้านการป้องกันดูแลสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 2.85 (ตาราง 4.6)

ตารางที่ 4.6 ระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
1. การไม่มีความเครียด						
1.1 ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการนอนไม่หลับ	24.8	46.8	21.0	6.3	1.3	100.0(400)
1.2 ไม่คิดมากหรือไม่กังวลใจ	29.0	42.8	20.8	6.3	1.3	100.0(400)
1.3 ไม่รู้สึกปวดศีรษะ โดยไม่ทราบสาเหตุ	36.5	42.8	16.0	3.8	1.0	100.0(400)
1.4 เมื่อมีปัญหาที่แก้ไม่ตก ไม่มีอาการเมื่้ออาหารหรือทานข้าวไม่ลง	28.5	51.3	15.0	4.3	1.0	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.98	S.D	0.75		มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
2. การป้องกันดูแลสุขภาพ						
2.1 รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกวัน	4.8	18.8	53.5	21.8	1.3	100.0(400)
2.2 รับประทานอาหารตรงเวลาอยู่เสมอ	3.5	25.0	47.3	21.8	2.5	100.0(400)
2.3 ออกกำลังกายสม่ำเสมอ	3.3	20.0	42.5	28.8	5.5	100.0(400)
2.4 ตรวจสอบสุขภาพประจำปีทุกปี	5.3	15.3	22.0	34.8	22.8	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	2.85	S.D	0.69		ปานกลาง
3. ความสะดวกในการเข้ารับบริการจาก สถานพยาบาลใกล้บ้าน						
3.1 เมื่อเจ็บป่วย ท่านสามารถเดินทางไป สถานพยาบาลใกล้บ้านได้ทันที	7.8	74.8	16.3	1.0	0.3	100.0(400)
3.2 สะดวกในการเดินทางไป สถานพยาบาลใกล้บ้านทั้งช่วงกลางวัน และกลางคืน	8.0	69.8	19.8	2.5	-	100.0(400)
3.3 ต้องไหว้วานบุคคลอื่น (ที่ไม่ใช่สมาชิก ในครอบครัว) เมื่อต้องเดินทางไป สถานพยาบาลใกล้บ้าน	2.3	28.3	20.5	32.5	16.5	100.0(400)
3.3 มีรถโดยสารประจำทางผ่านผ่าน สถานพยาบาลใกล้บ้าน	5.0	29.8	21.3	25.3	18.8	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.29	S.D	0.56		มาก

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 (1.00-1.50 = น้อยที่สุด 1.51-2.50 = น้อย 2.51-3.50 = ปานกลาง
3.51-4.50 = มาก 4.51-5.00 = มากที่สุด)

4.1.2.5 ด้านชีวิตในชุมชน

ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 5 ด้าน คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมในชุมชน ความสะดวกในการติดต่อราชการ และการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมเฉลี่ยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ในด้านความปลอดภัย

ในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ย 4.34 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.85 ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.64 ด้านความ สะดวกในการติดต่อราชการ มีค่าเฉลี่ย 3.63 และกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนในระดับปานกลาง ในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.24 (ตาราง 4.7)

ตารางที่ 4.7 ระดับคุณภาพด้านชีวิตในชุมชน

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
1. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน						
1.1 มีเพื่อนบ้านคอยปรึกษาหารือฯ	6.0	67.5	23.0	3.3	0.3	100.0(400)
1.2 เพื่อนบ้านมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อท่าน	11.0	73.3	14.8	0.8	0.3	100.0(400)
1.3 สามารถไหว้วานเพื่อนบ้านเมื่อจำเป็นได้ (เช่น การฝากบ้าน การเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าของบ้าน เป็นต้น)	11.0	67.0	17.0	3.8	1.3	100.0(400)
1.4 รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนบ้านของท่าน	12.3	68.0	16.0	2.8	1.0	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.85	S.D	0.51		มาก
2. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน						
2.1 ชุมชนมีเรื่องการลักทรัพย์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง	1.5	5.0	4.0	31.8	57.8	100.0(400)
2.2 ชุมชนมีเรื่องการฆาตกรรมเกิดขึ้นบ่อยครั้ง	0.5	1.8	2.5	25.0	70.3	100.0(400)
2.3 ชุมชนมีอุบัติเหตุบนท้องถนนเกิดขึ้นบ่อยครั้ง	1.8	3.8	9.8	60.8	24.0	100.0(400)
2.4 รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากปัญหาโจรผู้ร้าย	2.0	4.3	9.5	27.5	56.8	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	4.34	S.D	0.68		มาก
3. การมีส่วนร่วมในชุมชน						
3.1 มีการรวมกลุ่มกับคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอ	4.3	58.8	30.3	6.0	0.8	100.0(400)
3.2 มีส่วนร่วมในการประชุมตามที่ทางราชการเรียกประชุมอยู่บ่อยครั้ง	7.8	54.8	33.3	3.8	0.5	100.0(400)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ความเห็นฯ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	รวม
3.3 มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินสำหรับ กิจกรรมของชุมชนอยู่บ่อยครั้ง	7.0	48.0	37.8	5.5	1.8	100.0(400)
3.4 รู้สึกพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทาง สังคมกับผู้อื่น	8.5	64.0	24.5	2.5	0.5	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.64	S.D	0.57		มาก
4. ความสะดวกในการติดต่อราชการ						
4.1 สถานที่ราชการอยู่ไม่ไกลจากบ้าน	8.0	50.8	39.3	2.0	-	100.0(400)
4.2 เดินทางสะดวกในการไปติดต่อ ราชการใกล้บ้าน (เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน, บ้านกำนัน, อบต., ที่ว่าการอำเภอ/เทศบาล ฯลฯ)	13.0	63.7	22.3	1.0	-	100.0(400)
4.3 ได้รับความสะดวกในการติดต่อ ราชการ	12.3	61.5	25.5	0.8	-	100.0(400)
4.4 ในชุมชนมีรถโดยสารประจำทางแล่น ผ่านสถานที่ราชการ (เช่น อบต., ที่ว่าการ อำเภอ/เทศบาล ฯลฯ)	11.5	32.0	24.5	20.8	11.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.63	S.D	0.58		มาก
5. การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน						
5.1 ชุมชนไม่มีปัญหาน้ำเน่าเสีย	14.0	39.5	10.3	16.5	19.8	100.0(400)
5.2 ชุมชนไม่มีปัญหาเสียงดังรบกวน	14.0	36.5	15.0	17.0	17.5	100.0(400)
5.3 ชุมชนมีสถานที่ทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง	7.8	39.5	25.8	14.5	12.5	100.0(400)
5.4 คนในชุมชนอาศัยอยู่มีความตระหนัก เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างดี	16.8	38.3	30.3	12.5	2.3	100.0(400)
รวม	ค่าเฉลี่ย	3.24	S.D	0.99		ปานกลาง

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 (1.00-1.50 = น้อยที่สุด 1.51-2.50 = น้อย 2.51-3.50 = ปานกลาง
3.51-4.50 = มาก 4.51-5.00 = มากที่สุด)

4.1.2.6 สรุประดับคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน

โดยสรุป พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ด้านชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.04 รองลงมา คือด้านชีวิตครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.96 ด้านชีวิตในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.74 กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยในระดับปานกลาง ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.47 รองลงมา คือด้านสุขภาพอนามัย มีค่าเฉลี่ย 3.37 (ตาราง 4.8)

ตารางที่ 4.8 ระดับคุณภาพชีวิต 5 ด้าน

ความเห็นฯ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านชีวิตครอบครัว	3.96	0.37	มาก
ด้านชีวิตการทำงาน	4.04	0.51	มาก
ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	3.47	0.58	ปานกลาง
ด้านสุขภาพอนามัย	3.37	0.41	ปานกลาง
ด้านชีวิตในชุมชน	3.74	0.42	มาก

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 (1.00-1.50 = น้อยที่สุด 1.51-2.50 = น้อย 2.51-3.50 = ปานกลาง 3.51-4.50 = มาก 4.51-5.00 = มากที่สุด)

4.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและ นครศรีธรรมราช

เพื่อให้มีค่าจำแนกเป็นนัยสำคัญทางสถิติและการพิสูจน์สมมติฐาน ผู้ศึกษาได้จัดกลุ่มตัวแปรอิสระให้เหมาะสมในการนำไปทดสอบสมมติฐาน ซึ่งตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความพึงพอใจในราคาผลผลิต การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ร้อยละของตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ร้อยละ (จำนวน)	การ วิเคราะห์
1. เพศ		T-Test
ชาย	71.0 (284)	
หญิง	29.0 (116)	
รวม	100.0 (400)	
2. อายุ		ANOVA
ต่ำกว่า 30 ปี	13.0 (52)	
31-40 ปี	25.0 (100)	
41-50 ปี	34.5 (138)	
51 ปีขึ้นไป	27.5 (110)	
รวม	100.0 (400)	
3. ระดับการศึกษา		ANOVA
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	43.0 (172)	
ประถมศึกษาปีที่ 6	21.0 (84)	
มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.	25.0 (100)	
อนุปริญญา / ปริญญาตรี / อื่นๆ	11.0 (44)	
รวม	100.0 (400)	
4. ลักษณะครอบครัว		ANOVA
ครอบครัวเดี่ยว	86.5 (346)	
ครอบครัวขยาย	9.5 (38)	
ครอบครัวซ้อน	4.0 (16)	
รวม	100.0 (400)	
5. ลักษณะที่อยู่อาศัย		T-Test
บ้านของตัวเอง	89.4 (355)	
บ้านของพ่อแม่	10.6 (42)	
รวม	100.0 (397)	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ร้อยละ (จำนวน)	การ วิเคราะห์
6. สภาพแวดล้อมในการทำงาน		ANOVA
มากที่สุด	25.5 (102)	
มาก	64.0 (256)	
ปานกลาง	10.5 (42)	
รวม	100.0 (400)	
7. ความพึงพอใจในราคาผลผลิตยางโดยเฉลี่ยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา		-*
มากที่สุด	8.0 (32)	
มาก	40.6 (162)	
ปานกลาง	49.4 (197)	
น้อย	1.8 (7)	
น้อยที่สุด	0.3 (1)	
รวม	100.0 (399)	
8. การประกอบอาชีพอื่น		T-Test
ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น	69.5 (278)	
ประกอบอาชีพอื่น	30.5 (122)	
รวม	100.0 (400)	
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (จำนวนเงินที่ได้รับจากการทำงานทั้งหมด)		ANOVA
ต่ำกว่า 10,000 บาท	18.3 (73)	
10,001 - 15,000 บาท	24.5 (98)	
15,001 - 20,000 บาท	16.3 (65)	
20,001 - 30,000 บาท	21.8 (87)	
30,001 - 40,000 บาท	10.8 (43)	
40,001 บาทขึ้นไป	8.5 (34)	
รวม	100.0 (400)	
10. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว		ANOVA
เหลือกิน	6.5 (26)	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ร้อยละ (จำนวน)	การ วิเคราะห์
พอกิน	84.5 (338)	
ไม่ค่อยพอก	9.0 (36)	
รวม	100.0 (400)	
11. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน		-*
ดีมาก	39.8 (159)	
ดี	58.5 (234)	
เฉยๆ	1.5 (6)	
ไม่ดี	0.3 (1)	
รวม	100.0 (400)	
12. ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร		ANOVA
ทุกวัน	57.4 (228)	
สัปดาห์ละ 3-4 วัน	19.6 (78)	
สัปดาห์ละ 1-2 วัน	22.9 (91)	
รวม	92.8 (397)	

หมายเหตุ: ตัวแปรที่ 7 ความพึงพอใจในราคาผลผลิตยางโดยเฉลี่ยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา และตัวแปรที่ 11 ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ทั้งสองไม่นำมาวิเคราะห์ได้ เนื่องจากข้อมูลไม่กระจายตัว

ผลการทดสอบสมมติฐานเป็นดังนี้

1) สมมติฐาน 1 ชายน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าหญิง

เพศกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

จากตาราง 4.10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย มีค่าเฉลี่ย 3.97 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง มีค่าเฉลี่ย 3.93 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าหญิง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.34)

เพศกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

จากตาราง 4.10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย มีค่าเฉลี่ย 4.10 และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง มีค่าเฉลี่ย 3.89 เมื่อทดสอบด้วย ค่าสถิติ T-test พบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.00)

เพศกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

จากตาราง 4.10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย มีค่าเฉลี่ย 3.50 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง มีค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อทดสอบด้วย ค่าสถิติ T-test พบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าหญิง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.07)

เพศกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

จากตาราง 4.10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย มีค่าเฉลี่ย 3.40 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง มีค่าเฉลี่ย 3.32 เมื่อทดสอบด้วย ค่าสถิติ T-test พบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยดีกว่าหญิง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.09)

เพศกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

จากตาราง 4.10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย มีค่าเฉลี่ย 3.77 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง มีค่าเฉลี่ย 3.66 เมื่อทดสอบด้วย ค่าสถิติ T-test พบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.04)

ตารางที่ 4.10 คุณภาพชีวิต จำแนกตามเพศ

คุณภาพชีวิต	ชาย			หญิง			t	Two-tailed P Value
	N	$\bar{X}$	S.D.	N	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านชีวิตครอบครัว	284	3.97	0.33	116	3.93	0.44	0.96	0.34
ด้านชีวิตการทำงาน	284	4.10	0.48	116	3.89	0.56	3.71	0.00
ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	284	3.50	0.56	116	3.39	0.62	1.80	0.07
ด้านสุขภาพอนามัย	284	3.40	0.39	116	3.32	0.45	1.68	0.09
ด้านชีวิตในชุมชน	284	3.77	0.39	116	3.66	0.47	2.11	0.04

2) สมมติฐาน 2 ผู้ที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า
อายุกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามอายุ จากตารางที่ 4.11 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามอายุ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	.170	3	.057	.213	.888
	ภายในกลุ่ม	104.473	391	.267		
รวม		104.643	394			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อายุกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามอายุ จากตารางที่ 4.12 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามอายุ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.675	3	.558	1.871	.134
	ภายในกลุ่ม	118.165	396	.298		
รวม		119.840	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อายุกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ จากตารางที่ 4.13 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	.233	3	.078	.205	.893
	ภายในกลุ่ม	150.204	396	.379		
รวม		150.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อายุกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามอายุ จากตารางที่ 4.14 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามอายุ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
สุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	1.904	3	.635	2.194	.088
	ภายในกลุ่ม	114.534	396	.289		
รวม		116.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อายุกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามอายุ จากตารางที่ 4.15 พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .012) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามอายุ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.659	3	.553	3.679	.012*
	ภายในกลุ่ม	59.518	396	.150		
รวม		61.177	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามอายุเป็นรายคู่ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 31-40 ปี

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามอายุ

อายุ	Mean	ต่ำกว่า 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
		3.90	3.83	3.99	3.97
ต่ำกว่า 30 ปี	3.90				
31-40 ปี	3.83				
41-50 ปี	3.99		0.16*		
51 ปีขึ้นไป	3.97				

3) สมมติฐาน 3 ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

ระดับการศึกษากับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามระดับการศึกษา จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.17 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามระดับการศึกษา

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	1.146	3	.382	1.443	.230
	ภายในกลุ่ม	103.497	391	.265		
	รวม	104.643	394			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ระดับการศึกษากับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามระดับการศึกษา จากตารางที่ 4.18 พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .027) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ปรากฏผลไม่มีความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามระดับการศึกษา

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2.751	3	.917	3.101	.027*
	ภายในกลุ่ม	117.089	396	.296		
รวม		119.840	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ระดับการศึกษากับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	.233	3	.078	.204	.893
	ภายในกลุ่ม	150.205	396	.379		
รวม		150.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ระดับการศึกษากับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามระดับการศึกษา จากตารางที่ 4.20 พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามระดับการศึกษา

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
สุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	.714	3	.238	.815	.486
	ภายในกลุ่ม	115.723	396	.292		
รวม		116.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ระดับการศึกษากับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา จากตารางที่ 4.21 พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.726	3	.242	1.584	.193
	ภายในกลุ่ม	60.452	396	.153		
รวม		61.177	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4) สมมติฐานที่ 4 ผู้ที่อาศัยในครอบครัวเดี่ยวจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน)

ลักษณะครอบครัวกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามลักษณะครอบครัว จากตารางที่ 4.22 พบว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามลักษณะครอบครัว

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	1.325	2	.663	2.514	.082
	ภายในกลุ่ม	103.318	392	.264		
	รวม	104.643	394			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลักษณะครอบครัวกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามลักษณะครอบครัว จากตารางที่ 4.23 พบว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามลักษณะครอบครัว

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.098	2	.549	1.835	.161
	ภายในกลุ่ม	118.742	397	.299		
รวม		119.840	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลักษณะครอบครัวกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะครอบครัว จากตารางที่ 4.24 พบว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .004) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะครอบครัว

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	4.066	2	2.033	5.515	.004*
	ภายในกลุ่ม	146.371	397	.369		
รวม		150.438	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.25 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะครอบครัวเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย

ตารางที่ 4.25 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะครอบครัวเป็นรายคู่

ลักษณะครอบครัว	Mean	ครอบครัวเดี่ยว		
		ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวขยาย	ครอบครัวซ้อน
		3.87	3.53	3.88
ครอบครัวเดี่ยว	3.87	-	0.34*	0.01
ครอบครัวขยาย	3.53		-	0.35
ครอบครัวซ้อน	3.88			-

ลักษณะครอบครัวกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามลักษณะครอบครัว จากตารางที่ 4.26 พบว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามลักษณะครอบครัว

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน		Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม					
สุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม		.237	2	.119		
	ภายในกลุ่ม		116.200	397	.293	.406	.667
	รวม		116.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลักษณะครอบครัวกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามลักษณะครอบครัว จากตารางที่ 4.27 พบว่า ผู้ที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.27 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามลักษณะครอบครัว

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.172	2	.086	.561	.571
	ภายในกลุ่ม	61.005	397	.154		
	รวม	61.177	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5) สมมติฐานที่ 5 ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น ลักษณะที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

จากตาราง 4.28 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย 3.96 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.92 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น อย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.48)

ลักษณะที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

จากตาราง 4.28 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย 4.05 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น อย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.06)

ลักษณะที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

จากตาราง 4.28 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย 3.48 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.31)

ลักษณะที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

จากตาราง 4.28 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย 3.39 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.27 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.08)

ลักษณะที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

จากตาราง 4.28 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย 3.76 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบ้านของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.55 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.00)

ตารางที่ 4.28 คุณภาพชีวิต จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย

คุณภาพชีวิต	มีบ้านเป็นของตัวเอง			อาศัยบ้านของผู้อื่น			t	Two-tailed P Value
	N	$\bar{X}$	S.D.	N	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านชีวิตครอบครัว	355	3.96	0.36	45	3.92	0.45	0.71	0.48
ด้านชีวิตการทำงาน	355	4.05	0.50	45	3.90	0.55	1.90	0.06
ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	355	3.48	0.58	45	3.39	0.57	1.01	0.31
ด้านสุขภาพอนามัย	355	3.39	0.41	45	3.27	0.43	1.74	0.08
ด้านชีวิตในชุมชน	355	3.76	0.40	45	3.55	0.52	3.35	0.00

6) สมมติฐานที่ 6 ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยแตกต่างกันจะมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

สภาพแวดล้อมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากตารางที่ 4.29 พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .000) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.29 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	15.330	2	7.665	33.643	.000*
	ภายในกลุ่ม	89.313	392	.228		
รวม		104.643	394			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.30 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้ออำนวยแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมากที่สุด จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก และระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมใน	Mean	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การทำงาน		4.28	4.42	4.84
ปานกลาง	4.28	-	0.14	0.56*
มาก	4.42		-	0.42*
มากที่สุด	4.84			-

สภาพแวดล้อมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากตารางที่ 4.31 พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .000) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	14.869	2	7.434	28.117	.000*
	ภายในกลุ่ม	104.971	397	.264		
	รวม	119.840	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.32 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมากที่สุด จะมีคุณภาพชีวิตด้าน

ชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก และระดับปานกลาง และผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยปานกลาง

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมใน	Mean	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การทำงาน		4.14	4.47	4.80
ปานกลาง	4.14		0.33*	0.66*
มาก	4.47			0.34*
มากที่สุด	4.80			

สภาพแวดล้อมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากตารางที่ 4.33 พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .000) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.33 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	13.428	2	6.714	19.454	.000*
	ภายในกลุ่ม	137.010	397	.345		
	รวม	150.438	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.34 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมากที่สุด จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก และระดับปานกลาง และผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมใน	Mean	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การทำงาน		3.40	3.82	4.07
ปานกลาง	3.40		0.41*	0.66*
มาก	3.82			0.25*
มากที่สุด	4.07			

สภาพแวดล้อมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากตารางที่ 4.35 พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	3.449	2	1.725	6.060	.003*
	ภายในกลุ่ม	112.988	397	.285		
รวม		116.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.36 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมากที่สุด จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมใน	Mean	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การทำงาน		3.50	3.29	3.48
ปานกลาง	3.50		0.21	0.02
มาก	3.29			0.19*
มากที่สุด	3.48			

สภาพแวดล้อมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากตารางที่ 4.37 พบว่า ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่

แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .000) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	3.321	2	1.660	11.393	.000*
	ภายในกลุ่ม	57.857	397	.146		
	รวม	61.177	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.38 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นรายคู่ พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมากที่สุด จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยระดับมาก และระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมใน	Mean	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การทำงาน		3.88	3.88	4.09
ปานกลาง	3.88			0.21*
มาก	3.88			0.21*
มากที่สุด	4.09			

7) สมมติฐาน 7 ผู้ที่มีความพึงพอใจมากในราคาผลผลิตที่ขายได้น่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีความพึงพอใจน้อยในราคาผลผลิตที่ขายได้

ไม่นำมาวิเคราะห์ เนื่องจากข้อมูลไม่กระจายตัว

8) สมมติฐาน 8 ผู้ที่มีอาชีพเสริมน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว

การมีอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

จากตาราง 4.39 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.98 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.95 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.60)

การมีอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

จากตาราง 4.39 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.93 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 4.08 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.00)

การมีอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

จากตาราง 4.39 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.46 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.47 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.83)

การมีอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

จากตาราง 4.39 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.40 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.36 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.44)

การมีอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

จากตาราง 4.39 พบว่า ผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.69 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.73 เมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ T-test พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p Value = 0.06)

ตารางที่ 4.39 คุณภาพชีวิต จำแนกตามการมีอาชีพเสริม

คุณภาพชีวิต	มีอาชีพเสริม			ไม่มีอาชีพเสริม			t	Two-tailed P Value
	N	$\bar{X}$	S.D.	N	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านชีวิตครอบครัว	122	3.98	0.43	278	3.95	0.34	-0.53	0.60
ด้านชีวิตการทำงาน	122	3.93	0.53	278	4.08	0.49	2.74	0.00
ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	122	3.46	0.52	278	3.47	0.60	0.22	0.83
ด้านสุขภาพอนามัย	122	3.40	0.41	278	3.36	0.41	-7.77	0.44
ด้านชีวิตในชุมชน	122	3.68	0.46	278	3.76	0.39	1.86	0.06

9) สมมติฐาน 9 ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า รายได้กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามรายได้ จากตารางที่ 4.40 พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามระดับรายได้

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.215	5	.243	.914	.472
	ภายในกลุ่ม	103.428	389	.266		
รวม		104.643	394			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

รายได้กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามรายได้ จากตารางที่ 4.41 พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.41 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามระดับรายได้

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2.480	5	.496	1.665	.142
	ภายในกลุ่ม	117.360	394	.298		
รวม		119.840	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

รายได้กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้ จากตารางที่ 4.42 พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .002) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	7.001	5	1.400	3.846	.002*
	ภายในกลุ่ม	143.437	394	.364		
	รวม	150.438	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.43 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้เป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท

ตารางที่ 4.43 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้

รายได้	Mean	ต่ำกว่า 10,000 บ.	10,001 - 15,000 บ.	15,001 - 20,000 บ.	20,001 - 30,000 บ.	30,001 - 40,000 บ.	40,001 บ. ขึ้นไป
		3.64	3.91	4.00	3.75	3.79	4.03
ต่ำกว่า 10,000 บ.	3.64			0.36*			
10,001 - 15,000 บ.	3.91						
15,001 - 20,000 บ.	4.00						
20,001 - 30,000 บ.	3.75						
30,001 - 40,000 บ.	3.79						
40,001 บ. ขึ้นไป	4.03						

รายได้กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามรายได้ จากตารางที่ 4.44 พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .000) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามรายได้

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	6.588	5	1.318	4.726	.000*
	ภายในกลุ่ม	109.850	394	.279		
	รวม	116.438	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.45 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามรายได้เป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยดีกว่าผู้ที่มีรายได้ 15,001 - 20,000 บาท 20,001 - 30,000 บาท และ 30,001 - 40,000 บาท

ตารางที่ 4.45 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตาม รายได้

รายได้	Mean	ต่ำกว่า 10,000 บ.	10,001 - 15,000 บ.	15,001 - 20,000 บ.	20,001 - 30,000 บ.	30,001 - 40,000 บ.	40,001 บ. ขึ้นไป
		3.62	3.38	3.29	3.28	3.23	3.29
ต่ำกว่า 10,000 บ.	3.62						
10,001 - 15,000 บ.	3.38						
15,001 - 20,000 บ.	3.29	0.32*					
20,001 - 30,000 บ.	3.28	0.34*					
30,001 - 40,000 บ.	3.23	0.38*					
40,001 บ. ขึ้นไป	3.29						

รายได้กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามรายได้ จากตารางที่ 4.46 พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตาม รายได้

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.295	5	.259	1.704	.133
	ภายในกลุ่ม	59.883	394	.152		
	รวม	61.178	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

10) สมมติฐานที่ 10 ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน (และเหลือกิน) จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยพอ

ฐานะทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ จากตารางที่ 4.47 พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.47 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.012	2	.506	1.915	.149
	ภายในกลุ่ม	103.631	392	.264		
	รวม	104.643	394			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ฐานะทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ จากตารางที่ 4.48 พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .002) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	7.001	5	1.400	3.846	.002*
	ภายในกลุ่ม	143.437	394	.364		
รวม		150.438	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.49 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือกิน จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยพอ

ตารางที่ 4.49 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

รายได้	Mean	ไม่ค่อยพอ	พอกิน	เหลือกิน
		4.25	4.53	4.73
ไม่ค่อยพอ	4.25		0.28*	0.48*
พอกิน	4.53			
เหลือกิน	4.73			

ฐานะทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ จากตารางที่ 4.50 พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มี

คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .002) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	7.001	5	1.400	3.846	.002*
	ภายในกลุ่ม	143.437	394	.364		
	รวม	150.438	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.51 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือกิน จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานที่ดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน และไม่พอ และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่พอ

ตารางที่ 4.51 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

รายได้	Mean	ไม่พอ	พอ	เหลือกิน
		3.22	3.87	4.23
ไม่พอ	3.22		0.65*	1.01*
พอ	3.87			0.36*
เหลือกิน	4.23			

ฐานะทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ จากตารางที่ 4.52 พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.920	2	.460	1.582	.207
	ภายในกลุ่ม	115.517	397	.291		
รวม		116.437	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ฐานะทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ จากตารางที่ 4.53 พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.53 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.286	2	.143	.933	.394
	ภายในกลุ่ม	60.891	397	.153		
รวม		61.177	399			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

11) สมมติฐานที่ 11 ผู้ที่มีความสัมพันธ์ดีกับเพื่อนบ้านจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ไม่ดีกับเพื่อนบ้าน

ไม่นำมาวิเคราะห์ เนื่องจากข้อมูลไม่กระจายตัว

12) สมมติฐาน 12 ผู้ที่รับรู้ข่าวสารบ่อยครั้งน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่รับรู้ข่าวสารน้อยครั้ง

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร จากตารางที่ 4.54 พบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.242	2	.121	.454	.635
	ภายในกลุ่ม	103.633	389	.266		
รวม		103.875	391			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร จากตารางที่ 4.55 พบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .023) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ต่อไป

ตารางที่ 4.55 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2.247	2	1.123	3.788	.023*
	ภายในกลุ่ม	116.821	394	.297		
รวม		119.068	396			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.56 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารทุกวันจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่การรับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 1-2 วัน

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

รายได้	Mean	สัปดาห์ละ 1-2 วัน	สัปดาห์ละ 3-4 วัน	ทุกวัน
		4.41	4.47	4.58
สัปดาห์ละ 1-2 วัน	4.41		0.06	0.18*
สัปดาห์ละ 3-4 วัน	4.47			0.11
ทุกวัน	4.58			

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร จากตารางที่ 4.57 พบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 (p Value = .030) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ปรากฏผลไม่มีความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ 4.57 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	ระหว่างกลุ่ม	2.650	2	1.325	3.534	.030*
	ภายในกลุ่ม	147.708	394	.375		
	รวม	150.358	396			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร จากตารางที่ 4.58 พบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
สุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	1.579	2	.790	2.731	.066
	ภายในกลุ่ม	113.912	394	.289		
	รวม	115.491	396			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารกับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร จากตารางที่ 4.59 พบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p Value = .048) จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ปรากฏผลไม่มีความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ 4.59 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน จำแนกตามความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

คุณภาพชีวิต	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
ชีวิตในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.933	2	.467	3.053	.048*
	ภายในกลุ่ม	60.230	394	.153		
รวม		61.164	396			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4.1.4 ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือแนวทางที่จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยาง

ในข้อนี้เป็นคำถามแบบเปิด ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างตอบข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือแนวทางที่จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 31.3

ตารางที่ 4.60 แสดงค่าร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด

ผู้ตอบ/ไม่ตอบ แบบสอบถามปลายเปิด	จำนวน	ร้อยละ
ตอบแบบสอบถามปลายเปิด	125	31.3
ไม่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด	275	68.7
รวม	400	100.00

แบ่งข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือแนวทางออกเป็น 3 ด้าน สรุปดังนี้

1) ด้านราคาผลผลิต

(1) ต้องการให้ราคาผลผลิตสูง หรือไม่ลดต่ำลงมาก และที่สำคัญ คือมีความคงที่ โดยราคาผลผลิตที่เหมาะสมคือ แผ่นยาง ควรอยู่ที่กิโลกรัมละ 80-100 บาท น้ำยาง ไม่ควรต่ำกว่ากิโลกรัมละ 50-60 บาท และเศษยาง ไม่ควรต่ำกว่ากิโลกรัมละ 45-50 บาท (มีผู้ตอบ 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75)

(2) ต้องการให้รัฐบาลให้ความสำคัญในการควบคุมราคาขาย เช่น มีการประกันราคาขาย เป็นต้น (มีผู้ตอบ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5)

(3) ควรให้ราคาขายสูง เหมาะสมกับราคารับซื้อที่แพงขึ้น (มีผู้ตอบ 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5)

(4) ควรให้ราคารับซื้อถูกลงตามราคาขายผลผลิต เพราะในบางช่วงที่ราคาผลผลิตลดต่ำลง แต่ราคารับซื้อยังคงเดิม (มีผู้ตอบ 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5)

(5) ต้องการให้มีตลาดรับซื้อผลผลิตของหน่วยงานภาครัฐในชุมชน เพื่อจะได้ไม่ต้องขายผ่านพ่อค้าคนกลาง (มีผู้ตอบ 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10)

(6) คุณภาพของเกษตรกรชาวสวนยางจะดีขึ้นได้ขึ้นอยู่กับรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในด้านต่างๆ ของครอบครัว ซึ่งหากขายผลผลิตได้ราคาดี ก็จะทำให้มีรายได้ดี (มีผู้ตอบ 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5)

2) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

(1) ต้องการให้ภาครัฐจัดวิทยากรให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (มีผู้ตอบ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3)

(2) อยากให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนทางวิชาการและต้นทุนในการทำสวนยางมากขึ้น (มีผู้ตอบ 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75)

3) ด้านอื่นๆ

(1) เกษตรกรควรเอาใจใส่สวนยางตั้งแต่เริ่มการเพาะปลูก เช่น การเลือกต้นกล้ายาง การใส่ปุ๋ยให้สม่ำเสมอ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตมากและมีคุณภาพ ส่งผลให้มีรายได้สูงตามมาด้วย (มีผู้ตอบ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3)

(2) เกษตรกรควรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ผสมกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนในการผลิต (มีผู้ตอบ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25)

(3) เกษตรส่วนใหญ่ที่ทำอาชีพสวนยาง มักใช้พื้นที่ทั้งหมดที่มีเพื่อปลูกยาง ทำให้เมื่อราคาผลผลิตตกต่ำ รายได้ลดลง ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ไม่มีเงินผ่อนงวดรถ ไม่มีเงิน

ซื้ออาหาร เป็นต้น ดังนั้น จึงควรแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่ง ไว้สำหรับปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานภายในครัวเรือน ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง (มีผู้ตอบ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือแนวทางที่จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยาง จำแนกตามความถี่ของความคิดเห็น เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ต้องการให้ราคาผลผลิตสูง (ความถี่ = 75) ต้องการให้ราคาผลผลิตเหมาะสมกับราคารูบ (ความถี่ = 70) ต้องการให้ราคารูบถูกลงตามราคาดผลผลิต (ความถี่ = 66) คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ดีขึ้นกับการมีรายได้ดี (ความถี่ = 62) ต้องการให้มีตลาดรับซื้อผลผลิตของหน่วยงานภาครัฐในชุมชน (ความถี่ = 40) อยากให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนทางวิชาการและต้นทุน (ความถี่ = 35) เกษตรกรควรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ผสมกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนในการผลิต (ความถี่ = 33) เกษตรกรควรแบ่งพื้นที่ดินส่วนหนึ่ง ไว้สำหรับปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานภายในครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายอีกทางหนึ่ง (ความถี่ = 30) ต้องการให้รัฐบาลควบคุมราคายางเมื่อผลผลิตราคาตกต่ำ (ความถี่ = 20) ต้องการให้ภาครัฐจัดวิทยากรให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน (ความถี่ = 12) และเกษตรกรเองควรเอาใจใส่สวนยางตั้งแต่เริ่มการเพาะปลูก (ความถี่ = 12)

4.2 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ และเกษตรกรชาวสวนยางทั้งสองจังหวัด รวม 12 คน สรุปข้อมูลได้ ดังนี้

4.2.1 คำถามแบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย

- 1) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่
- 2) ระยะเวลาในการประกอบอาชีพการทำสวนยางของผู้ให้สัมภาษณ์ คนในครอบครัว หรือญาติพี่น้อง
- 3) ความเห็นต่อการประกอบอาชีพการทำสวนยางของคนในชุมชน
- 4) ความเห็นต่อรายได้ หรือเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพการทำสวนยาง และความเพียงพอต่อการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว
- 5) สุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง และการดูแลสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง

6) ความเห็นต่อการใช้ชีวิตในชุมชนของเกษตรกรชาวสวนยาง เช่น มีเวลาพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ฯลฯ

7) ความเห็น และ/หรือ ข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง

4.2.2 ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน และเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ รวม 12 คน

2) ผู้ให้ข้อมูล อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตั้งแต่ 10 – 69 ปี โดยอาชีพส่วนใหญ่ของคนในพื้นที่ ทั้งสองจังหวัด คือ ทำสวนยาง สวนปาล์ม ทำสวนผลไม้ ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง

3) ผู้ให้ข้อมูล มีการประกอบอาชีพการทำสวนยาง เป็นอาชีพหลัก รองลงมาประกอบอาชีพการทำสวนยางเป็นอาชีพเสริม และญาติพี่น้องของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพการทำสวนยาง โดยมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ประมาณ 6-25 ปี

4.2.3 ผลการสัมภาษณ์ เป็นดังนี้

1) ความเห็นต่อการประกอบอาชีพการทำสวนยางของคนในชุมชน

การทำสวนยางในภาคใต้มีพัฒนาการมายาวนาน เริ่มตั้งแต่ ยุกระบบการผลิตแบบดั้งเดิม หรือป่ายาง คือ การปลูดยางแทนป่าไม้โดยเฉพาะป่าบก สมัยเริ่มแรกของการปลูดยางจะปลูดยางโดยเมล็ดหรือต้นกล้าที่เพาะจากเมล็ด ปลูกไปตามจุดต่างๆ ภายในพื้นที่แบบไม่เป็นแถวเป็นแนว แล้วทำการปล่อยให้ยางเจริญเติบโตแข่งกับพืชชนิดอื่นๆ ที่ใช้บริโภคภายในครัวเรือน เช่น มันเทศ ข้าว เป็นต้น เมื่อต้นยางพาราสามารถกรีดได้ ก็ทำการกรีดเอาน้ำยางสดมาทำแผ่น สำหรับใช้แลกเปลี่ยนสินค้าอื่นตามกลไกตลาดในสมัยนั้น ชาวบ้านจะปลูดยางพร้อมๆ กับแสดงความเป็นเจ้าของหรือกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าว ต่อมาเมื่อการจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรมแก่เกษตรกร และมีการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สทย.) หรือที่ชาวบ้านเรียกย่อๆ ว่า กองทุนฯ ทำให้เกิดการทำสวนยางพันธุ์ดีขึ้นโดยการปลูดยางจากเมล็ดยางที่ผ่านการคัดเลือกแล้วทำให้ผลผลิตดี และมีการปลูดยางเป็นแถวเป็นแนวอย่างเป็นระเบียบ สามารถปลูดยางได้แน่นขึ้น เกษตรกรเริ่มใช้วิธีการปราบวัชพืช ไม้ยืนต้นที่โตแข่งชันการเจริญเติบโตก็ถูกโค่นทิ้ง เหลือเฉพาะพืชยางอย่างเดียว เกษตรกรเริ่มใช้ยางพันธุ์ใหม่ที่ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น มีการใส่ปุ๋ยบ้างเป็นครั้งคราว เกษตรกรขยายเนื้อที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตยางแผ่นที่ได้ต่างคนต่างขายผ่านทางพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมีอยู่ในชุมชน

หรือตลาดใกล้บ้าน หลังจากนั้นก็เข้าสู่ยุคระบบการผลิตยางสมัยใหม่ เกษตรกรมีการขยายเนื้อที่ปลูกยางอย่างต่อเนื่อง เริ่มมีการขายน้ำยางสดบ้าง เกษตรกรเริ่มมีการใช้เครื่องมือทุ่นแรงในการทำสวน เริ่มมีการคิดทำอาชีพเสริมในสวนยางพารา เช่น ปลูกข้าวโพด พริก กล้าย เป็นต้น ต่อมาเริ่มมีวิชาการด้านการปรับปรุงพันธุ์ยางเพื่อให้ผลผลิตสูง และมีการขยายพันธุ์โดยการติดตาเพื่อป้องกันการกลายพันธุ์ มีการดำเนินการส่งเสริมการปลูกโดยกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางโดยการปลูกทดแทนยางเก่าด้วยยางพันธุ์ดี (ชาวบ้านเรียกว่า “การขอรู”) จึงเกิดการโค่นล้มป่ายางและระบบสวนยางพันธุ์ดีแบบเดิมมาปลูกยางพันธุ์ดีโดยการติดตา ทั้งนี้จะโค่นเฉพาะยางที่เปิดกรีดมานานแล้ว ส่วนไม้ยางก็ขายให้โรงงานทำไม้ เกษตรกรหันมาใช้วิชาการแผนใหม่ดูแลรักษาสวนยางอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการกำจัดวัชพืชโดยสารเคมีหรือแรงงานคน มีการใส่ปุ๋ยเป็นระบบ พื้นที่ปลูกยางไม่มีไม้ยืนต้นปะปนเลย หรือมีน้อยมาก เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นจนมีความเข้าใจในกลไกของราคายาง แม้ว่าสวนยางพาราส่วนมากจะเป็นสวนยางสงเคราะห์ อย่างไรก็ตามยังมีระบบป่ายาง และสวนยางพันธุ์ดีเหลืออยู่บ้าง แต่มีสัดส่วนลดน้อยลงตามลำดับ แม้ปัจจุบันจะมีการผ่อนปรน กฎระเบียบ กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ให้มีการนำพืชยืนต้นหลายชนิดปลูกร่วมกับยางได้ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่แพร่หลายเพราะเกษตรกรไม่มีความชัดเจนในผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกษตรกรต้องคำนึงถึงรายได้เป็นอันดับแรก ก่อนคิดถึงเรื่องระบบนิเวศน์หรือสภาพแวดล้อมในระบบสวนยาง

โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ดังนี้

นามสมมติ 1 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโมถ่าย (2553) กล่าวว่า

อาชีพสวนยางถือเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคนภาคใต้มายาวนาน เพราะทุกๆ พื้นที่ ทุกหมู่บ้าน ก็มีคนประกอบอาชีพนี้ แม้ว่าปัจจุบันภาคอื่นๆ เขาจะมีการปลูกยางบ้างแล้ว แต่ยังไงก็สู้ที่ภาคใต้ไม่ได้ เพราะคนเขาทำกันมานาน รู้จักทุกขั้นตอนของการปลูกยางตั้งแต่การเลือกพันธุ์ยาง การดูแลสวน การกรีดยาง ทำยังไงให้ได้น้ำยางดี แถมยังเป็นอาชีพที่ถ่ายทอดมารุ่นต่อรุ่นด้วย

นามสมมติ 3 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง (2553) กล่าวว่า

อาชีพนี้ เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ของภาคใต้ มีการปลูกยางกันทุกจังหวัด บางครอบครัวมีแต่สวนยาง ก็ทำรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ ถ้ามีเงินมากๆ ชาวสวนก็ยังมีการซื้อสวนยางเพิ่ม หรือไม่ก็ซื้อที่ดินมาสร้างสวนยางเพิ่มอีก เพราะสำหรับคนใต้ ถือว่าเป็นอาชีพที่ถนัด พอๆ กับการทำสวนปาล์ม

นามสมมติ 5 ชาวบ้าน-ชาย (2553) กล่าวว่า

เป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ ถึงแม้บางช่วงเวลาจะกรีดยางไม่ได้ เช่น ฝนตกชุก หรือช่วงหน้าร้อน เดือนเมษายน แต่หลายคนก็เลือกที่จะประกอบอาชีพนี้ เป็นเพราะเวลาโตมาก็รู้ว่าที่บ้านทำอาชีพนี้ ข้างบ้านก็ทำกัน พอโตขึ้นก็เลือกที่จะทำอาชีพนี้โดยปริยาย อีกอย่างมันก็ขายได้ราคาดี แต่ในช่วงที่ราคายางลงก็ใจหาย things ที่มันก็เป็นอยู่ประจำ ก็ราคาขึ้นๆ ลงๆ สำหรับน้ำ ถือว่าเป็นอาชีพที่น้ำถนัดแล้ว ถ้าไม่ทำก็คงต้องไปรับจ้าง หรือค้าขาย

นามสมมติ 10 ชาวบ้าน-หญิง (2553) กล่าวว่า

เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้ชาวบ้านได้เยอะ แต่ก็เหนื่อยมาก เพราะอาชีพนี้จะต้องออกไปกรีดยางตอนกลางคืน อย่างพี่ๆ ก็เป็นผู้หญิง ต้องอดหลับอดนอนกลางคืน หน้าก็แก่เร็ว แต่ก็ต้องทำเพราะมันคือรายได้ แม้ทำงานอื่นกัน แต่ลูกต้องเรียน ต้องใช้จ่ายเยอะ

จะเห็นว่า ผู้ให้ข้อมูล/ความเห็น มองว่าการประกอบอาชีพการทำสวนยางเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคนในทุกจังหวัดของภาคใต้มาช้านาน ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่จะคุ้นเคยกับอาชีพนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้กรีดยางเอง หรือจ้างให้ผู้อื่นกรีดยาง และถือว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว แต่ผู้ให้ข้อมูล/ความเห็น ไม่ได้มองหรือคำนึงถึงมากนักว่า ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศที่ทำรายได้ให้กับประเทศปีละหลายล้านบาท

2) ความเห็นต่อรายได้ หรือเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพ การทำสวนยาง และความเพียงพอต่อการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว

อาชีพการทำสวนยางถือเป็นส่วนหนึ่งของคนภาคใต้ที่ผูกพันทั้งทางวัฒนธรรมและทางเศรษฐกิจมานานร่วมร้อยกว่าปี แม้ในระยะแรกจะเป็นการปลูกแบบผสมผสานกับสวนผลไม้ และป่าธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันยางพาราเป็นพืชที่รัฐบาลส่งเสริม เพราะสามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยการกำหนดราคาภายนอกถูกกำหนดโดยความต้องการและปริมาณของตลาดโลกแล้ว แต่ยังคงกำหนดด้วยมือที่มองไม่เห็น จากการเก็งกำไรซื้อขายล่วงหน้า และการผูกขาดของกลุ่มทุนที่เป็นผู้กำหนดราคา และราคาของพาราจะผันแปรไปตามราคาขึ้นลงของน้ำมันซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการผลิตยางสังเคราะห์ ทำให้ปัจจัยในการควบคุมราคาของพาราขึ้นอยู่กับตลาดต่างประเทศทั้งด้านความต้องการ และปริมาณ สถานการณ์ของราคาน้ำมันที่สัมพันธ์กับการผลิตยางสังเคราะห์ ในช่วงที่น้ำมันมีราคาสูง จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตและราคาของยางสังเคราะห์สูงขึ้นด้วย เป็นผลให้ประเทศต่างๆ หันมาใช้ยางธรรมชาติมากขึ้น อย่างไรก็ตามหากยางพารามีราคาสูงเกินไปผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต่างๆ ต้องกลับมาใช้ยางสังเคราะห์มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ราคาของพาราต้องปรับตัวลดลง ปัจจัยด้านราคาของพารายังถูกแทรกแซงด้วยมือที่มองไม่เห็นจากการสต็อกพาราโลก หากมียางพาราสะสมในโกดังสูงเกินไป ประเทศต่างๆ จะรีบระบายยางคงค้างแก่บริษัทผู้ผลิตผลิตภัณฑ์และรับซื้อยางที่ผลิตในปีปัจจุบันลดน้อยลงซึ่งส่งผลให้ราคาของตกต่ำลง ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร

โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความเห็นเกี่ยวกับรายได้ หรือเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพการทำสวนยาง และความเพียงพอต่อการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ดังนี้

นามสมมติ 4 อดีตผู้ใหญ่บ้าน (2553) กล่าวว่า

รายได้ของแต่ละครอบครัวก็ขึ้นอยู่กับปริมาณสวนยางที่แต่ละคนมี มีมากก็ได้มาก มีน้อยก็ได้น้อย รวมถึงการขายผลผลิตยางด้วย แล้วแต่ว่าใครจะเลือกขายแบบใด ราคาที่ต่างกันไป ความจริงชาวสวนเองจะรู้กันว่าช่วงไหนที่ขายได้ราคาดี เช่น ช่วงหน้าร้อน เพราะยางออกน้อย ชาวสวนไม่นิยมกรีดยากัน ปล่อยให้ต้นยางพัก ถ้าใครสะสมผลผลิตขายในช่วงนี้ ก็จะได้ราคาดี บางบ้านเขาก็จะสะสมให้ได้มากๆ แล้วค่อยขาย จะได้เงินก้อนเยอะๆ ถ้าถามว่าพอไหมกับคนในบ้าน ก็

แล้วแต่นะ แต่ส่วนใหญ่ก็มีกินมีใช้กัน เพราะบางบ้านลูกๆ ก็ทำงานอื่นกันด้วย
อย่างบ้านลูกๆ ก็มีขายของกัน

นามสมมติ 5 ชาวบ้าน-ชาย (2553) กล่าวว่า

ราคาขายผลผลิตขึ้นๆ ลงๆ ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาล แต่เมื่อถึงเวลาจะ
ขายก็ต้องขาย เพราะต้องเอาเงินมาใช้จ่ายหลายอย่าง จะรอช่วงราคาดีอย่างเดียว
ไม่ได้ บางทีราคาขึ้นๆ ลงๆ ขึ้นอยู่กับราคาน้ำมันด้วย เอาแน่เอาอนไม่ได้

นามสมมติ 6 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (2553) กล่าวว่า

ถึงแม้ว่าการประกอบอาชีพสวนยางจะเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ แต่หลาย
ครอบครัวก็จะมีรายได้จากทางอื่นประกอบด้วย เช่น มีสวนผลไม้ ค้าขาย รับจ้าง
หรือไม่ก็รายได้จากลูกๆ ถือว่าแต่ละครอบครัวก็พอมีพอกินไปตามอัตภาพ

นามสมมติ 7 ชาวบ้าน-หญิง (2553) กล่าวว่า

รายได้ก็มีทั้งสูงมาก และต่ำมาก แล้วแต่แต่ละช่วง บางครั้งก็ขึ้นกับราคาน้ำมัน
ขึ้นกับสภาพอากาศ แต่ละปีก็จะมีช่วงราคาที่ยาได้แตกต่างกัน ต้องอาศัยการฟัง
ข่าวบ้าง ข่าวสารจากเพื่อนบ้านบ้าง เป็นอย่างนี้ตลอด แต่อย่างพี่แล้ว เมื่อถึงเวลา
ขายก็ต้องขาย เพราะต้องกินต้องใช้ตลอดเวลา จะสะสมมากๆ เหมือนคนที่มิสวน
เยอะไม่ได้

นามสมมติ 9 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (2553) กล่าวว่า

แม้รายได้จะสูงบ้าง ต่ำบ้าง หรืออยู่ในช่วงราคาที่เหมาะสม แต่คนส่วนใหญ่ก็ยัง
ประกอบอาชีพนี้ต่อไป ถ้าถามว่าพอไหมกับคนในครอบครัว แต่ละบ้านก็ถือว่า
พอนะ ยิ่งถ้าเปรียบภาคใต้กับอีสาน ถือว่าคนใต้ได้เปรียบกว่ากันเยอะ เพราะ
น้ำท่าสมบูรณ์กว่า นอกจากนี้ คนแถวนี้ ก็ยังกู้ ธกส. เยอะ เอาเงินมาลงทุนบ้าง

สร้างสวนบ้าง ซื้อมอเตอร์ก็แล้วแต่กำลัง แต่ก็ยังมีบ้างบ้านที่เงินจริงๆ แต่เขาก็คืนรนตามประสาของเขา

นามสมมติ 11 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางขัน (2553) กล่าวว่า

ไม่ว่ารายได้จะมากน้อยเพียงใดในแต่ละช่วง แต่ละครอบครัวก็จะมีวิธีการจัดการรายได้ภายในครอบครัว ส่วนใหญ่ก็จะเพียงพอ แต่หากไม่พอใช้ในแต่ละเดือน ก็จะยืมจากญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน แตกต่างกันไป บางครอบครัวก็ประกอบอาชีพอื่นด้วย ก็ทำให้มีรายได้หลายทาง บางบ้านฐานะเขาก็คืออยู่แล้ว คีมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ มารุ่นลูกก็เลยไม่เดือดร้อน

จะเห็นว่า ผู้ให้ข้อมูล/ความเห็น มองว่ารายได้จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางมีราคาสูง-ต่ำ แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา โดยแต่ละครอบครัวจะได้รายได้แตกต่างกัน นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณพื้นที่ยางที่เปิดกรีดแล้ว ยังขึ้นอยู่กับลักษณะการขายผลผลิตอีกด้วย บางครอบครัวมีการประกอบอาชีพอื่น (อาชีพเสริม) เพื่อเพิ่มรายได้ และบางครอบครัวก็มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทั้งนี้ แต่ละครอบครัวก็จะมีการบริหารรายได้ของตนเองให้เพียงพอแตกต่างกันไป

3) สุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง และการดูแลสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง

มนุษย์เกิดมาข่อมปรารถนาที่จะมีชีวิตรอยู่อย่างมีความสุข ความสุขของมนุษย์ข่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ หลายประการ ที่สำคัญคือสภาพความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ หรือการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีนั่นเอง เมื่อมนุษย์มีสภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ก็จะทำให้มีความสามารถในการปรับตัว มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไร้ความกังวล ไร้ความเครียด และไม่มีความขัดแย้งภายในใจ สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ดี สามารถกระทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและมีสมรรถภาพในการทำงาน

ในเรื่องนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็น เกี่ยวกับสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง และการดูแลสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง ดังนี้

นามสมมติ 2 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (2553) กล่าวว่า

เกษตรกรส่วนใหญ่มีวิธีการดูแลสุขภาพเหมือนๆ กัน คือ ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยก็จะซื้อยาจากคลินิก/ร้านขายยา มากินเอง หรือไปหาหมอที่อนามัย/โรงพยาบาล หาก

เป็นโรคประจำตัว แต่ละคนก็จะไปหาหมอประจำ ส่วนใหญ่จะเป็นโรงพยาบาลของรัฐ หรือไม่ก็คลินิกส่วนตัว อย่างลุงลูกก็พาไปคลินิก เพราะเร็วดี ไม่ต้องรอคิวนาน ถึงแพงหน่อยลูกก็จ่ายให้

นามสมมติ 7 ชาวบ้าน-หญิง (2553) กล่าวว่า

ที่เองก็ไม่ได้ดูแลตัวเองมากนัก วันๆ ทำแต่งงาน เพราะดูแลลูกเพียงลำพัง ชาวสวนอื่นๆ ก็เหมือนกัน กรีดยางเสร็จก็พักผ่อน ถ้าไม่เจ็บป่วยมาก ก็ไม่ไปหาหมอ ซื้อยามากินเอง ถ้าไปหาหมอที่ก็จะไปโรงพยาบาลของรัฐ ไม่เหมือนคนอื่นหรือกเขาจี๋ก็เจอหมอ ถ้าไปก็ไปคลินิกทีเดียว

นามสมมติ 10 ชาวบ้าน-หญิง (2553) กล่าวว่า

ที่ว่า ชาวสวนส่วนใหญ่แข็งแรงนะ เพราะได้ทำงาน ได้เข้าสวน ก็เหมือนได้ออกกำลัง ไม่ได้นั่งๆ นอนๆ อย่างเดียว ทำงานเหมือนได้ยืดเส้นยืดสาย แต่ผู้หญิงที่ตัดยางบางทีก็ทำให้น้ำแก่เร็ว เพราะอดนอนกลางคืน ถ้ากลางวันนอนไม่พออีกก็เจ็บหัวได้ แต่ก็น้อยครั้ง ช่างบ้านพี่ เขาอ้วน เขาก็ชอบตัดยาง เพราะช่วยทำให้น้ำหนักลดไปได้ในตัว

นามสมมติ 11 ทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (2553) กล่าวว่า

เกษตรกรส่วนใหญ่ที่กรีดยางเอง จะต้องนอนช่วงเวลากลางวัน และทำงานในเวลากลางคืน จึงมีวิถีที่แตกต่างจากอาชีพอื่น ซึ่งคนในชุมชนต่างก็จะรู้จักกัน หากมีธุระหรือจะไปมาหาสู่ ก็จะรอเวลาที่ชาวสวนตื่นในช่วงบ่าย เป็นต้น สุขภาพของเกษตรกรส่วนใหญ่ ถึงแม้จะอดนอนในช่วงกลางคืน ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคสำหรับการทำงาน หากจะไม่สบายก็เหมือนคนอื่นๆ และมีบ้างที่เป็นโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น สุขภาพใครใครดูแลดีก็ได้เปรียบอยู่แล้ว เหมือนคำที่ว่า ไม่มีโรคเหมือนมีลาภ

จะเห็นว่า ผู้ให้ความเห็น มองว่า สุขภาพของชาวสวนยางก็ไม่ได้แตกต่างจากบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่น เพียงแต่การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันจะสลับกันกับผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เนื่องจากการทำงานจะต้องกรีดยางในเวลากลางคืน ทั้งนี้ เกษตรกรบางคน มุ่งทำแต่งงาน จึงไม่ได้ดูแลตัวเองเท่าที่ควร หากเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ จะซื้อยามารับประทานเอง ยกเว้นคนที่มิโรคประจำตัวจะไปหาหมอตามนัด และหากใครมีกำลังทรัพย์มากพอ หากเจ็บป่วยก็จะเข้าใช้บริการที่คลินิก เพราะสะดวกรวดเร็วกว่าไปโรงพยาบาลของรัฐ

4) ความเห็นต่อการใช้ชีวิตในชุมชนของเกษตรกรชาวสวนยาง เช่น มีเวลาพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ฯลฯ

บุคคลทุกคนมักต้องมีกลุ่มมีพวก ตัวอย่างกลุ่ม หรือพวกของกลุ่มบุคคล เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง ทีมงาน สมาคม ชมรม ผู้ทำงานในหน่วยงานเดียวกัน หรือแม้กระทั่ง การทำงานในองค์การธุรกิจก็จัดว่า เป็นกลุ่ม หรือพวกประเภทหนึ่ง ประกอบด้วย คนจำนวนมาก มาอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันในบทบาทหน้าที่ต่างๆ กันไป ซึ่งแต่ละคน มักมีเพื่อนฝูงร่วมงาน ทั้งที่อยู่ในระดับที่เหนือกว่า เท่ากัน และเพื่อนร่วมงานที่ต่ำกว่า ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใด บุคคลเหล่านี้ต้องทำงานเกี่ยวข้อง และติดต่อสัมพันธ์กัน ถ้าหากบรรยากาศ ของความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดี มักส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นสุข เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ความสุขส่วนใหญ่ของชีวิตจึงมักขึ้นอยู่กับมนุษย์สัมพันธ์ ทั้งในแง่การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น

ในเรื่องนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นต่อการใช้ชีวิตในชุมชนของเกษตรกรชาวสวนยาง เช่น มีเวลาพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ฯลฯ ดังนี้

นามสมมติ 2 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (2553) กล่าวว่า

ก็เหมือนกับคนอื่นๆ มีงานมีการ ก็จะมีการรวมกลุ่ม ไปช่วยงานกัน เช่น มีงานบุญชาวบ้านก็ไปวัดกัน ไปช่วยกัน ไปสนุกสนานกัน คนในหมู่บ้านก็เหมือนญาติๆ กัน มีงานอะไรก็บอกกันทั่วถึง ยิ่งคนในชุมชนทำสวนเหมือนกัน พอเจอหน้ากัน ก็ถามพูดคุยกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ไปในตัวด้วย

นามสมมติ 8 อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (2553) กล่าวว่า

ชาวสวนส่วนใหญ่ก็ใช้ชีวิตตามปกติ ในช่วงเวลาตอนเช้าก็จะทำงาน บ่ายจะพักผ่อน จะมีเวลาพูดคุยไปมาหาสู่กันในช่วงตอนเย็นมากกว่าเวลาอื่นๆ หรือไม่

ถ้ามีงานบ้านใคร ก็เป็นโอกาสที่ได้เจอกันหลายคนมากขึ้น อีกอย่าง ถ้าคนไม่มีธุระก็จะใช้เวลาอยู่บ้านเอง เพราะชาวสวนกลางวันต้องนอน ต้องพักผ่อน มีธุระจริงๆ ค่อยไปบ้านคนอื่น คนในหมู่บ้านไม่ต้องห่วง เป็นญาติกันเพ

นามสมมติ 12 ทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (2553) กล่าวว่า

เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนบ้าน ไปมาหาสู่สม่ำเสมอ อย่างเป็นกันเองตลอดเวลา เช่น เวลาไปงานทำบุญ หรืองานศพ ก็จะไปร่วมงานของเพื่อนบ้านเสมอ ส่วนใหญ่ถ้ามีงานในหมู่บ้าน ก็จะเจอคนหน้าเดิมๆ คือบ้านไหนใครไปงานก็จะไปอยู่นั้น ถ้าเป็นงานศพก็เป็นชายข้าง หมู่บ้านที่ไปงานขาประจำ แต่ถ้าเป็นงานที่ต้องช่วยทำครัวก็จะเป็นแม่บ้าน

จะเห็นว่า ผู้ให้ความเห็น มองว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการไปมาหาสู่ระหว่างเพื่อนบ้านตลอดเวลา แล้วแต่ว่าใครจะสะดวกช่วงไหน กล่าวได้ว่าการพบปะสังสรรค์อยู่เสมอแล้วแต่โอกาส เช่น งานวัด งานบุญ งานศพ เป็นต้น หรือแล้วแต่ความจำเป็น

5) ความเห็น/ข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง

ปัญหาอย่างหนึ่งของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาเรื่องคุณภาพชีวิต เนื่องจากโลกในปัจจุบันนี้ได้ผ่านการพัฒนามาโดยตลอด โดยเฉพาะทางด้านวัตถุต่างๆ ที่คอยอำนวยความสะดวกในทุกด้าน ช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ นับวันจะมีการพัฒนามากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งชนิดของคุณภาพและชนิดของปริมาณ การพัฒนาและจัดสร้างขึ้นมาของเทคโนโลยีเหล่านี้ ส่วนใหญ่แล้วจะมีการผลิตกันในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งวิธีการผลิตและการใช้ประโยชน์ มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไม่น้อย เมื่อเวลาผ่านไปนานๆ หลากๆ ปี สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ที่มนุษย์อาศัยใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพเสื่อมโทรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ เกิดมลภาวะต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในเรื่องอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดชุมชน ผู้คนอาศัยอยู่กันอย่างแออัด เกิดแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งชุมชนแออัด เป็นต้น ถึงแม้ว่าผลของการพัฒนาทางด้านวัตถุจะก่อให้เกิดมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างมากมา แต่เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าความมีปฏิสัมพันธ์ของผู้นคนในสังคมเริ่มน้อยลง ขาดความเอื้ออาทรต่อกัน สังคมมีสภาพเคร่งเครียดมากขึ้นผู้คนแสวงหาเงินให้ได้มากๆ เพื่อที่จะนำไปซื้อวิทยาการและ

เทคโนโลยีที่จะทำให้เกิดความสะดวกสบาย อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้น ในภาวะปัจจุบันที่ผู้คนพากันเร่งรัดทำงานแข่งกับเวลา กระทั่งไม่มีเวลาที่จะสร้างสรรค์เสวนา ในสังคมที่เป็นอยู่ท่ามกลางความทุกข์หรือความไม่เป็นธรรมต่างๆ จึงมีเพิ่มมากขึ้น คำถามต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวกับเรื่องของคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น

ในเรื่องนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็น และข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ดังนี้

นามสมมติ 2 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (2553) กล่าวว่า

ไม่อยากเห็นชาวบ้านเป็นหนี้มากเกินไป แต่ที่รู้ๆ คนในหมู่บ้านเป็นหนี้ ธกส. เยอะ เพราะต้องการเอาเงินมาสร้างโนนสร้างนี้ สมัยนี้มีสิ่งของล่อตาล่อใจเยอะ คุณภาพชีวิตหรือความพอใจของคนไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับค่านิยมทางสังคม เวลาสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่ในขณะนั้น ความจริง ถ้าคนเราพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ใช้สิ่งที่มีให้เกิดประโยชน์กับตน สนองครอบครัวและสังคม ชีวิตเราก็เป็นสุขได้ เราก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดนั่นเอง

นามสมมติ 5 ชาวบ้าน-ชาย (2553) กล่าวว่า

คุณภาพชีวิตที่ดี ไม่มีอะไรมาก ให้กินอิ่ม นอนหลับ ไม่เจ็บ ไม่จน ก็พอแล้ว แต่นั่นแหละ บางทีก็ไม่ได้สมบูรณ์ทุกอย่าง เพราะคิดว่าพอ แต่เมื่อถึงเวลาก็ไม่พอ ต้องการโนนต้องการนี้อีก เห็นเพื่อนบ้านสร้างโนนสร้างนี้ บางทีก็อยากมีมั่ง แต่คิดไว้ในใจนะ แต่ถ้าให้อาจริงๆ อยู่แบบไม่เป็นหนี้ดีที่สุด

นามสมมติ 8 อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า

แต่ละคนย่อมรู้ว่าตัวเองมีรายได้มากน้อยเท่าไร ที่สำคัญ คือ การรู้จักใช้จ่าย อย่างที่ในหลวง ทรงแนะนำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าทุกคนพออยู่ พอกิน ตามกำลังตัวเองก็จะเป็นสุข นั่นแหละคุณภาพชีวิตที่ดีของแต่ละคน

นามสมมติ 9 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (2553) กล่าวว่า

ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัว ส่วนใหญ่คุณภาพชีวิตของคนก็ขึ้นอยู่กับรายได้ ใครมีรายได้น้อย ก็สามารสรสร้างอะไรหลายๆ อย่างได้มากกว่าคนมีรายได้น้อย เพราะสมัยนี้เงินบันดาลหรือสร้างทุกอย่างได้ แต่ในทางกลับกัน อะไรๆ ก็ไม่สำคัญเท่ากับจิตใจที่เป็นสุข การได้อยู่กับครอบครัว มีลูกมีหลานอยู่ใกล้ๆ ก็สร้างความสุขให้เราได้ ถึงแม้ไม่มีเงินทองมาก

นามสมมติ 11 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางขัน (2553) กล่าวว่า

ความจริงคุณภาพชีวิตที่ดีจะประกอบด้วยอะไรหลายๆ ด้าน ทั้งครอบครัวดี รายได้มั่นคง สุขภาพดี เป็นต้น ดังนั้น จึงอยู่กับบุคคลมากกว่า แต่ถ้าถามถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรชาวสวนยาง คงต้องเน้นไปเรื่องอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นเงินลงทุน ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ที่เกษตรกรต้องมี และเรื่องสุขภาพ เพราะชาวสวนส่วนใหญ่มีเวลาพักผ่อน ไม่เป็นเวลาเหมือนอาชีพอื่น

จะเห็นว่า ผู้ให้ความเห็น มีความเห็นว่า เกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมส่วนบุคคลของแต่ละคนมากกว่า เนื่องจากแต่ละคนมีพื้นฐาน และความพึงพอใจในชีวิตที่แตกต่างกัน สิ่งที่สำคัญ คือ การมีรายได้ที่เพียงพอ ไม่เป็นหนี้ และการรู้จักพอประมาณตามอัตภาพของตนเอง คือสิ่งสำคัญที่จะทำให้สุขกายสุขใจที่สุด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยต่างๆ กับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

5.1.5 สรุปข้อมูลเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง)

5.1.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 71.0 เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.0 จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 34.5 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 85.5 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 86.5 มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว คือ อาศัยเฉพาะพ่อแม่ ลูก มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 4-5 คน ร้อยละ 53.5 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ถึงร้อยละ 88.8 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคนที่ ร้อยละ 90.3

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

ลักษณะสวนยางของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดกรีด เป็นของตัวเองมากถึงร้อยละ 84.5 ส่วนใหญ่มีแรงงานในบ้านที่ช่วยทำอาชีพสวนยาง ประมาณ 1-2 คน มีพื้นที่การทำสวนยางเปิดกรีดแล้วจำนวน 11-20 ไร่ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งได้รับการสงเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะขายผลผลิตในลักษณะของแผ่นยาง โดยขายได้ในราคาเฉลี่ยประมาณ 80-89 บาทต่อกิโลกรัม และ 70-79 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในราคาผลผลิตเพียงระดับปานกลาง ร้อยละ 49.4 และมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น โดยกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,001-15,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท ส่วนใหญ่ถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับพอกิน

กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในระดับดีมากที่สุด ส่วนใหญ่มีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ มากถึงร้อยละ 98.7 และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรทุกวัน

5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

ด้านชีวิตครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวในระดับมาก โดยเมื่อสังเกตในด้านต่างๆ ในระดับย่อยลงไป จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ด้านความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว ด้านการแก้ไขปัญหาของครอบครัวร่วมกัน ด้านสภาพที่อยู่อาศัย ด้านความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ ด้านการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา และด้านการใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

ด้านชีวิตการทำงาน กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานในระดับมาก โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจในงานที่ทำ มีความสามารถในการทำงาน และมีการรับรู้ข่าวสารอาชีพ เฉลี่ยสูงสุดในระดับมากเช่นกัน

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความมั่นคงของรายได้ และมีความเพียงพอของรายได้ที่ทำได้ จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างมีการขายผลผลิตยางได้ในราคาที่สม่ำเสมอตลอดปี และส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายเพียงระดับปานกลางเท่านั้น

ด้านสุขภาพอนามัย กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยในระดับปานกลาง ถึงแม้ว่าการไม่มีความเครียดจะอยู่ในระดับมาก (มีความเครียดน้อย) แต่มีการป้องกันดูแลสุขภาพในระดับปานกลาง และมีความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้านอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

ด้านชีวิตในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก โดยพบว่า มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การมีส่วนร่วมในชุมชน และมีความสะดวกในการติดต่อราชการ ในระดับมาก ส่วนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยต่างๆ กับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเกษตรกรชาวสวนยาง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

เพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน โดยพบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าหญิง และเพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ซึ่งพบว่า ชายมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าหญิง แต่เพศไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัย

อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 31-40 ปี แต่อายุไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัย

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน (ไม่มีความแตกต่างรายคู่) แต่ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน

ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน) แต่ลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน

ลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน โดยพบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น แต่ลักษณะที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัย

เศรษฐกิจไม่ค่อยพอ และฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือเกิน จะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอเกินและไม่ค่อยพอ และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอเกิน จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยพอ แต่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน โดยพบว่า ผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารทุกวันจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่การรับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 1-2 วัน และความถี่ในการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านชีวิตในชุมชน (ไม่มีความแตกต่างรายคู่) แต่ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว และด้านสุขภาพอนามัย

ส่วนความพึงพอใจในราคาผลผลิต และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ไม่สามารถอธิบายได้ว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ อย่างไร เนื่องจากตัวแปรไม่มีความแตกต่างในตัวเอง (ข้อมูลไม่กระจายตัว)

สรุปรวบยอด

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน และด้านชีวิตในชุมชน เฉลี่ยในระดับมาก ส่วนคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัยเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ได้แก่ เพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านชีวิตในชุมชน อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน การมีอาชีพเสริมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัย ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความถี่ในการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านชีวิตในชุมชน

สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกรชาวสวนยางที่คิดว่าจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น เกษตรกรชาวสวนยางได้เสนอในเรื่อง ราคาผลผลิต มากที่สุด โดยต้องการให้มีราคาสูงสม่ำเสมอ ไม่ควรให้ราคาตกต่ำลงมาก เพราะการขายผลผลิตแต่ละครั้งหมายถึงรายได้ที่จะนำมาเลี้ยงครอบครัว อีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากเกษตรกรชาวสวนยางต้องแบกรับภาระเรื่องราคาปุ๋ยที่สูงอยู่แล้ว จึงไม่ต้องการให้ราคาผลผลิตตกต่ำลง ด้านชีวิตการทำงาน ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลเรื่องกองทุนการทำสวนยาง รวมถึงให้คำแนะนำความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกรเป็นระยะ ส่วนเรื่องอื่นๆ เกษตรกรไม่ได้กังวลมาก เช่น เรื่องสุขภาพ เพราะมีความเคยชินที่จะทำงานในเวลากลางคืน และพักผ่อนในเวลากลางวัน ซึ่งต่างกับอาชีพอื่นๆ อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางก็ยอมรับว่า การประกอบอาชีพนี้ต้องอดทนและขยัน เพราะเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงเป็นส่วนใหญ่

5.1.5 สรุปข้อมูลเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง)

ด้านการประกอบอาชีพการทำสวนยางของคนในชุมชน พบว่า การประกอบอาชีพการทำสวนยางเป็นอาชีพที่คู่กับคนในทุกจังหวัดของภาคใต้มาช้านาน ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่จะคุ้นเคยกับอาชีพนี้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นผู้กรีดยางเอง หรือมีสวนยางแล้วจ้างให้ผู้อื่นกรีด และถือว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว แต่ไม่ได้มองถึงว่ายางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศที่ทำรายได้ให้กับประเทศปีละหลายล้านบาท

ด้านรายได้ หรือเศรษฐกิจของครอบครัว ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพการทำสวนยางและความเพียงพอต่อการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว พบว่า รายได้จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางราคาสูง-ต่ำ แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา โดยแต่ละครอบครัวจะมีรายได้แตกต่างกัน นอกจากขึ้นอยู่กับปริมาณพื้นที่ยางที่เปิดกรีดแล้ว ยังขึ้นอยู่กับลักษณะการขายผลผลิตอีกด้วย บางครอบครัวก็จะมีกรีดประกอบอาชีพอื่นๆ (อาชีพเสริม) ด้วย และบางครอบครัวก็มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทั้งนี้แต่ละครอบครัวก็จะมีการบริหารรายได้ของตัวเองให้เพียงพอแตกต่างกันไป

ด้านสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง และการดูแลสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง พบว่า สุขภาพอนามัยของชาวสวนยางไม่ได้แตกต่างจากบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่น เพียงแต่การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันจะสลับกับผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เนื่องจากการกรีดยางจะต้องกรีดในเวลากลางคืน ทั้งนี้ เกษตรกรบางคน มุ่งทำแต่งาน จึงไม่ได้ดูแลตัวเองเท่าที่ควร หากเจ็บป่วยเล็กน้อย จะซื้อยามารับประทานเอง ยกเว้นคนที่มีโรคประจำตัวจะไปหาหมอตามนัด และหากใครมีกำลังทรัพย์มากพอ หากเจ็บป่วยก็จะเข้าใช้บริการที่คลินิก เพราะสะดวกรวดเร็วกว่าไปโรงพยาบาลของรัฐ

ด้านการใช้ชีวิตในชุมชนของเกษตรกรชาวสวนยาง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการไปมาหาสู่ระหว่างเพื่อนบ้านตลอดเวลา แล้วแต่ว่าใครจะสะดวกช่วงไหน กล่าวได้ที่มีการพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอแล้วแต่โอกาส เช่น งานวัด งานบุญ งานศพ เป็นต้น หรือแล้วแต่ความจำเป็น

ด้านความเห็น/ข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง พบว่า เกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมส่วนบุคคลของแต่ละคนมากกว่า เนื่องจากแต่ละคนมีพื้นฐาน และความพึงพอใจในชีวิตที่แตกต่างกัน สิ่งที่สำคัญ คือ การมีรายได้ที่เพียงพอ ไม่เป็นหนี้ และการรู้จักพอประมาณตามอัตภาพของตนเอง คือสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุขที่สุด

5.2 อภิปรายผล

ความปรารถนาอันสูงสุดของมนุษย์คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในอดีตการพัฒนาคุณภาพชีวิต มักถูกมองว่าเป็นเศรษฐกิจพัฒนาที่มุ่งเน้นในเรื่องเศรษฐกิจให้มีรายได้เพียงพอ เพื่อนำมาใช้จ่ายให้เกิดความสะดวกสบายทางด้านวัตถุและการกินคืออยู่ที่ดีเท่านั้น แต่ปัจจุบัน การที่จะให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่าง ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่คาดว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความพึงพอใจในราคาผลผลิต การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร เพื่อความรู้ที่ได้มานั้นก่อให้เกิดความเข้าใจ และการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในอาชีพอื่นๆ หรือในสังคมให้ดีขึ้นต่อไป

ในการศึกษาคั้งนี้ พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ และคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1) เพศ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน และด้านชีวิตในชุมชน โดยที่เพศชายจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานที่ดีกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ถือเป็นอาชีพที่ใช้แรงกาย ซึ่งเพศชายจะมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า ประกอบกับการกรีดยางจะต้องกรีดยางในเวลากลางคืน จึงเหมาะกับผู้ชายมากกว่า และถึงแม้ผู้หญิงจะสามารถกรีดยางในเวลากลางคืนได้ แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่า จริงๆ แล้วผู้หญิงที่กรีดยางในเวลากลางคืน ถ้าพักผ่อนไม่เพียงพอส่งผลให้ต่อร่างกาย เช่น ปวดศีรษะ หน้าแก่เร็ว เป็นต้น อีกทั้งผู้หญิงบางคนขาดหัวหน้าครอบครัว จึงต้องกรีดยางเอง เพราะมีภาระเรื่องลูก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธานี

ทัศนัณาร (2547) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของพนักงานบริษัท ยางไทยปิคนิค จำกัด สาขายะลา ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ

2) อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี มีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนดีกว่าผู้ที่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 31-40 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี ถือเป็นวัยที่ผ่านการทำงานมามากพอสมควร และส่วนใหญ่จะมีครอบครัวและมีลูกที่ค่อนข้างโตหรือโตแล้ว ประกอบกับการอยู่ในหมู่บ้านมานาน จึงสามารถไปมาหาสู่กับเพื่อนบ้านและไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่พบว่า หากมีงานหรือกิจกรรมในหมู่บ้าน คนที่ไปร่วมกิจกรรม ก็จะไปสม่ำเสมอ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นคนหน้าเดิมๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2541) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า คนอายุมากกว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีอายุน้อยกว่า

3) ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ทั้งนี้ เพราะหากใครมีการศึกษาในระดับที่สูงกว่าย่อมมีความรู้หรือมีแนวทางที่จะประกอบอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า อย่างน้อยถึงแม้การประกอบอาชีพการทำสวนยางจะเป็นอาชีพที่ใช้แรงเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ที่กรีดยางก็ต้องมีความรู้ในการดูแลสวนยางหรือแม้แต่การขายผลผลิต บางครั้งจะต้องดูความเหมาะสมของช่วงเวลาที่ขายผลผลิตเพื่อให้ได้ราคาสูง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ ตะนะคุลย์ (2533) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ข้อสรุปว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในมิตินงานอาชีพ ความพึงพอใจในครอบครัว และความพึงพอใจในสุขภาพในทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2539) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพาราจังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน พบว่า แรงงานย้ายถิ่นยังมีการศึกษาสูงยิ่งมีคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2541) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า คนที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย (2541) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนเมืองในเขตภาคใต้ พบว่า การศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตความพึงพอใจในการทำงาน โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

4) ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าผู้ที่

อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน) ทั้งนี้ เพราะครอบครัวเดี่ยวจะมีสมาชิกเฉพาะ พ่อแม่ และลูกเท่านั้น ซึ่งครอบครัวเดี่ยวจะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าครอบครัวขยาย (และครอบครัวซ้อน) และครอบครัวเดี่ยวสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ดีกว่าครอบครัวขยายที่มีสมาชิกมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสิณี พงศ์ชินฤทธิ์ (2540) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแสนแสบ พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดเล็กมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

5) ลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชน โดยพบว่า ผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในชุมชนที่ดีกว่าผู้ที่อาศัยบ้านของผู้อื่น ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่มีบ้านของตนเองจะมีความสุขใจมากกว่าการอาศัยอยู่ในบ้านญาติ หรือเช่าอาศัยอยู่ เพราะย่อมสะดวกในการทำอะไที่เป็นของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีผ่อง จิตกรรมกิจศิลป์ (2526) ที่ศึกษาการรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง พบว่า การมีที่อยู่อาศัยที่พอหลับนอนได้เป็นที่เป็นทาง ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2541) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ พบว่า การมีบ้านหรือที่ดินเป็นของตนเองมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

6) สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตในชุมชน ทั้งนี้ เพราะการอยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีย่อมส่งผลให้สามารถทำงานได้ดี มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร พุเกียรติสุทธิ (2541) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานชาวไทยมุสลิม: ศึกษาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา ในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาริณี ทศน์นารา (2547) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคณงานบริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา พบว่า สภาพแวดล้อมในที่ทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยและด้านการทำงาน

7) การมีอาชีพเสริมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน โดยพบว่า ผู้ที่มีอาชีพเสริมมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ที่พบว่า หากครอบครัวใดประกอบอาชีพอื่นนอกจากการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ย่อมทำให้มีรายได้มากขึ้น ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน วาสิณี พงศ์ชินฤทธิ์, 2540) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ที่มีอาชีพรองทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

8) รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยพบว่า ผู้ที่มีรายได้ 15,001 - 20,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีผ่อง จิตกรณกิจศิลป์ (2526) ที่ศึกษาการรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง พบว่า การมีรายได้เพียงพอสำหรับใช้จ่ายที่จำเป็น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ ตนะคุลย์ (2533) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม โดยผู้ที่มีรายได้สูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2539) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดสงขลา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นเมื่ออยู่ถิ่นเดิมกับขณะอยู่ถิ่นปัจจุบัน พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ รัตนเวสส์ (2542) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีโรงงานสิ่งทอในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คนที่มีรายได้ดีกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนงานที่มีรายได้น้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อินทรโยธา (2548) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เมื่อทุกคนมีเงิน (รายได้) เพียงพอก็มีความพึงพอใจที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประนอม พรหมสุ้ย (2544) พบว่า ชาวชนบทที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดยชาวชนบทที่มีรายได้สูงจะมีระดับคุณภาพชีวิตดีกว่าชาวชนบทที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากคนที่มีรายได้สูงทำให้สามารถนำไปซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวกและปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้สะดวกกว่า

รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย โดยพบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยดีกว่าผู้ที่มีรายได้ 15,001 - 20,000 บาท 20,001 - 30,000 บาท และ 30,001 - 40,000 บาท ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่ประกอบอาชีพสวนยางซึ่งกรีดยางน้อยกว่า (รายได้น้อย) จะมีเวลาดูแลตัวเองมากกว่าผู้ที่ต้องกรีดยางจำนวนมาก (รายได้มาก)

9) ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน โดยพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือกินจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกิน และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่พอ และฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือกินจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินและไม่พอ และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอกินจะมีคุณภาพชีวิต

ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่มิมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยพอ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่พบว่า บางครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีจะทำอะไรก็ค่อนข้างทุกอย่าง

10) ความถนัดในการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านชีวิตในชุมชน โดยพบว่า ผู้ที่มีการรับรู้ข่าวสารทุกวันจะมีคุณภาพชีวิตด้านชีวิตการทำงานดีกว่าผู้ที่การรับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 1-2 วัน ทั้งนี้หากมีการรับรู้ข่าวสารบ่อยครั้งกว่าย่อมทำให้รับทราบข้อมูลต่างๆ ได้มากกว่า โดยเฉพาะข่าวสารด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อการประกอบอาชีพการทำสวนยางโดยตรง สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่พบว่า เกษตรกรจะอาศัยการฟังข่าวสารทั้งจากสื่อและเพื่อนบ้าน เกี่ยวกับราคายาง เพราะหากช่วงใดราคาลดต่ำลงมาก ก็จะรอจนกว่าราคายางสูงจึงจะขายผลผลิต เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาลย์ ผ่องพักตร์ (2548) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นประจำ มีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดีกว่าผู้ที่มีการติดตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นบางครั้งบางคราว

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบประเด็นระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้

1) ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ด้านชีวิตการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการทำอาชีพสวนยางมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ ผู้ที่ประกอบอาชีพนี้มีความสามารถในการกรีดยางไม่ว่าชายหรือหญิง รวมถึงมีความรู้ความชำนาญในการดูแลสวนยางที่ตนเปิดกรีดยาง และเกษตรกรมีความพึงพอใจที่จะกรีดยางอยู่แล้ว ทั้งนี้เนื่องจากเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ถึงแม้ในบางช่วงเวลาเกษตรกรจะขายผลผลิตได้ในราคาที่ต่ำกว่าความต้องการ แต่เกษตรกรมีความเต็มใจที่จะประกอบอาชีพนี้ อาจเป็นเพราะเป็นอาชีพที่ถนัดและทำกันมานาน

2) กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยต่ำสุดในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัย โดยพบว่า ประเด็นย่อยในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างขายผลผลิตได้ในราคาที่สม่ำเสมอตลอดปีและมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ในระดับปานกลางด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ ที่พบว่า การขายผลผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่จะได้ราคาสูงต่ำ แตกต่างกันไปแต่ตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลให้รายได้ที่ได้รับมากน้อยต่างกันด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านความต้องการของตลาด ราคาน้ำมัน และสภาพภูมิอากาศที่ทำให้ได้ผลผลิตมากน้อยต่างกันด้วย ส่วนด้านสุขภาพอนามัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการป้องกัน

ดูแลสุขภาพในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มุ่งแต่ทำงาน และยังเป็นการประกอบอาชีพสวนยาง ซึ่งต้องกรีดยางในตอน กลางคืนด้วยแล้ว ทำให้การพักผ่อนนอนหลับแตกต่างจากบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็นความเคยชินของ เกษตรกร รวมทั้ง หากเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ เกษตรกรก็จะชื้อยามาทานเองมากกว่าไปพบแพทย์

3) ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านชีวิตครอบครัว และด้านชีวิตในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีระดับ คุณภาพชีวิตเฉลี่ยในระดับมากเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ ที่พบว่า เกษตรกร พอใจในชีวิตความเป็นอยู่ที่ได้ประกอบอาชีพการทำสวนยาง เพราะได้อยู่ในพื้นที่ ได้อยู่กับ ครอบครัว ไม่ต้องไปทำงาน ไกลบ้าน อย่างแรงงานภูมิภาคอื่น (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และได้ อยู่ใกล้ๆ กับญาติพี่น้อง ทำให้ไปมาหาสู่กันสะดวก เมื่อมีกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้านก็ไปร่วมด้วย สม่ำเสมอ

โดยสรุป ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะ ทางเศรษฐกิจ และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร ส่วนข้อเสนอแนะ เกษตรกรจะเน้นเรื่องรายได้ที่ ได้รับหรือรายได้ที่ได้จากการขายผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเหมือน โจทย์ที่ตอบสนองความ ต้องการได้ในหลายๆ เรื่อง รวมทั้งสามารถสร้างให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้ อย่างไรก็ตามยังมีเกษตรกรส่วนหนึ่งที่เข้าใจว่าการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ไม่จำเป็นต้องมี วัสดุหรือเครื่องอำนวยความสะดวกมากมาย ยังขึ้นอยู่กับการมีครอบครัวดี สิ่งแวดล้อมดี เพื่อนบ้าน ดีอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแต่ละปัจจัยจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตไม่ครอบคลุมทุกด้าน แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่า นโยบายทางสังคม เศรษฐกิจ ที่จะเสริมสร้างคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพิจารณาหลายๆ ปัจจัย ปัจจัยหนึ่งอาจมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านหนึ่งโดยตรง แต่มีผล ทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตอีกหลายด้าน โดยจากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อคุณภาพชีวิตเกือบทุกด้านของเกษตรกรชาวสวนยางใน จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ดังนั้น การที่เกษตรกรอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ เอื้ออำนวย มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพเพียงพอ ย่อมทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะแสวงหา รายได้ที่จะเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ รวมถึงการกระจายข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรได้รับรู้อย่าง ทัวถึง หรือการแนะนำให้เกษตรกรใส่ใจต่อข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ย่อมทำให้เกษตรกรรู้ทันต่อ สถานการณ์ต่างๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตหรือในการทำงานได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับปานกลาง จึงควรเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสาธารณสุข (สกก.) เข้ามาคูแกล่เกษตรกรชาวสวนยางให้ครอบคลุมทุกด้านมากยิ่งขึ้น เช่น ควรมีโครงการที่เน้นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน หรือการแนะอาชีพเสริมอื่นๆ สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว ควรมีโครงการด้านสุขภาพแนะนำให้เกษตรกรได้ดูแลตัวเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคำว่า คุณภาพชีวิต ไม่ควรดูมองในแง่เศรษฐกิจที่จะทำให้มีรายได้เพียงพอเท่านั้น แต่ยังมีแง่มุมอื่นๆ ที่ควรได้รับการพิจารณาไปด้วย เช่น คุณภาพที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจในชีวิต/หน้าที่ การงาน สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมทางการเมือง/สังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้นๆ

2 ข้อเสนอแนะทางการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการค้นหาตัวแปรปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ซึ่งหากมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจพบปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตได้ หรือหากนำไปใช้ศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นๆ อาจพบความแตกต่างได้

3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้เท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้กับจังหวัดทางภาคตะวันออก หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการเก็บข้อมูลแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์บุคคล หรือเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ ไม่ควรเก็บข้อมูลในช่วงเวลาตอนเช้า เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วยังเป็นเวลาการทำงาน และผู้เข้าเก็บข้อมูล ควรแนะนำตัวเองให้ชัดเจน เพราะบางครั้งเกษตรกรจะไม่ให้ความร่วมมือ เพราะคิดว่าเป็นหน่วยงานรัฐ เช่น กรมสรรพากร ที่จะเข้ามาสอบถามเรื่องรายได้ เพื่อเรียกเก็บภาษี เป็นต้น ส่วนการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนยาง ควรใช้การจดบันทึกมากกว่าการใช้เครื่องบันทึกเสียง เพราะเกษตรกรจะให้ข้อมูล กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น ได้มากกว่า

4 ในการศึกษาครั้งนี้ ได้สร้างเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตเฉพาะพื้นที่ขึ้น หากนำไปศึกษาในพื้นที่อื่น อาจจะต้องปรับใช้ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ต่อไป ทั้งนี้เพราะบางพื้นที่อาจมีความ

แตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา หรือความเป็นอยู่ เช่น พื้นที่ในจังหวัดทางภาคใต้ตอนล่างที่มี
ประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กมลลา แสงสีทอง และปาริชาติ สุขุม. 2529. **ครอบครัวไทยในเมือง**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา **ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม**. หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 122-124.
- กรมการฝึกหัดครู. 2526. **โมเดลประชากรศึกษา เรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีชีวิตที่มีคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู.
- กฤษ เพิ่มทันจิตต์. 2528. **พัฒนาการแนวความคิดความจำเป็นพื้นฐานในฐานะที่เป็นพื้นฐานของแนวทางพัฒนาใหม่**. เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. 2519. **ความสัมพันธ์ในครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช จำกัด.
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ. 2535. **การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. **วิกฤตสังคมไทยในศตวรรษ ที่ 21**. เอกสารประกอบการประชุม โครงการ NIDA Forum ครั้งที่ 2 สโมสรนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 29 มกราคม 2540.
- คณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. 2545. **หนึ่งปีปฏิรูป หนึ่งปีแรกของการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ**. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2537. **เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว ร่างนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- จิรากร โกศัยเสวี. 2549. **การพัฒนาระบบโลจิสติกส์อย่างพาราไทย**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการเกษตร.
- ฉลอง แนวพานิช. 2530. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม: รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

- ชนิกานต์ สมจारी. 2541. **คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการใช้สติปัญญาของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยวาลย์ ผ่องพักตร์. 2548. **คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยยะ วิหกเหิร. 2534. **การพัฒนาคุณภาพชีวิต**. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 20 (มกราคม): 34.
- ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และณรงค์ เทียนส่ง. 2521. **คู่มือฉบับสมบูรณ์ประชากรศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชัยวัฒน์ ปานบุญทอง. 2541. **คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท: กรณีศึกษาบ้านตันหยง ตำบลบาตง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชาญ จูกระโทก. 2545. **คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชิดชัย สนั่นเสียง. 2529. **การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตขั้นต่ำของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐวุฒิ สนั่นทุ่ง. 2542. **คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนพลตำรวจ: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาลบางนา**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2525. **เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชนบท**. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์. 3 (เมษายน-กรกฎาคม): 192-208.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2527. **การพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. 2530. **สภาพแวดล้อมของการบริหารกับการพัฒนาองค์การ**. ใน การพัฒนาองค์การ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 155.
- แดงอ่อน มั่นใจคน. 2533. **พัฒนาการทางเศรษฐกิจของไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทวีร์สมิ์ ษนาคม. 2533. **ถึงยากก็ต้องทำ**. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์.

- ทัศนีย์ สุขวารีย์. 2541. **คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท: ศึกษากรณีตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนพร พุเกียรติสุทธิ. 2541. **คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานชาวไทยมุสลิม: ศึกษาจากโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพาราในเขตเทศบาลยะลา จังหวัดยะลา.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธาริณี ทศน์นารา. 2547. **คุณภาพชีวิตของคนงานบริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด สาขายะลา.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นงนุช เหมหิรัญพงศ์. 2541. **คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและการใช้สติปัญญาของชาวไทยมุสลิมในชุมชนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2540. **ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, ๒๕๔๑.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. 2549. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินติ้ง เฮ้าส์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- บุญยืน ชัยสุโรจน์. 2533. **ระบบเศรษฐกิจไทย.** กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ.
- ประชากรกรรม สถานีข่าวประชาชน. 2551. **ชาวสวนยางผู้นำยกฯ เตรียมปิดถนนสายเอเชีย หากไม่แก้ปัญหาการคายางตกต่ำ.** ค้นวันที่ 24 ธันวาคม 2551 จาก http://www.prachatham.com/detail.htm?code=n4_23122008_01.
- ประนอม พรหมสุ้ย. 2544. **คุณภาพชีวิตของชาวชนบท: ศึกษากรณีชุมชนฉ้อบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประยูรศักดิ์ จันทร์ทอง. 2529. **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น: หนังสืออ่านประกอบสำหรับรายวิชา ส 504 สังคมศึกษา.** ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประเวศ วะสี. 2540. **ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, ๒๕๔๑.
- ประเวศ วะสี. 2542. **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ: อกิวัฒน์ชีวิตและสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

- ประสพสุข บุญเดช. 2531. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เรื่อง ครอบครัว.**
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ป๋วย อึ๊งภากรณ์. 2530. **ปฏิทินแห่งความหวังจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน. ใน ศาสนธรรมกับ
กาลเวลา.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง. หน้า 135-138.
- ผจญ เฉลิมสาร. 2540. **คุณภาพชีวิตการทำงาน. ค้นวันที่ 10 พฤศจิกายน 2551 จาก**
<http://www.m-society.go.th>.
- ผู้จัดการ.** 2552 (11 กุมภาพันธ์). **มอบ “สุเทพ” แก้ปัญหาขงพารา สภายางฯ ชงแผนครบวงจร.**
ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2552 จาก [http://www.manager.co.th/Business/
ViewNews.aspx?NewsID=9520000015796](http://www.manager.co.th/Business/ViewNews.aspx?NewsID=9520000015796)
- พรรณนาภา ผึ้งผดุง. 2540. **คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนแออัด: ศึกษากรณีชุมชนแออัด
คลองเตย. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2533. **คุณภาพชีวิตตามนัยแห่งพุทธธรรม. ใน สังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 1-6.**
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2548. **12 แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์: ความหมาย การวัด. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 6. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.**
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2550. **การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง: ทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 4.**
กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- พลศักดิ์ อินทรโยธา. 2548. **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง. กรุงเทพมหานคร: วัฒนพงษ์
การพิมพ์.**
- เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. 2539. **คุณภาพชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นในอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัด
สงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2540. **ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์
เนศ พรินท์ติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.**
- ภูวนัย น้อยวงศ์. 2541. **คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรม
อิเล็กทรอนิกส์: ศึกษากรณีเฉพาะบริษัท มินิแบไทย จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- มูลนิธิโสภธารนำใจ เพื่อพัฒนาสังคมไทย. 2543. **คู่มือถนนอมรักเพื่อครอบครัวที่มั่นคง.**
กรุงเทพมหานคร: โอ เอ็น จี การพิมพ์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2524. **คุณภาพชีวิตประชากรกับการพัฒนาชนบท. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน.
18 (พฤษภาคม-มิถุนายน): 27-28.**

- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชนนทร์ คุ่มแถว. 2539. **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี: ด้านการใช้สติปัญญา**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วารารณ รัตนเวสส์. 2542. **คุณภาพชีวิตของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีโรงงานสิ่งทอในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัชรพงษ์ โกมุทธรรมวิบูลย์. 2540. **พจนานุกรมนักเรียนฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- วันเพ็ญ วอกกลาง. 2535. **คุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร**. เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วันเพ็ญ วอกกลาง, สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์ และมนตรี เกิดมีมูล. 2545. **คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครในยุคเศรษฐกิจถดถอย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วาสนี พงศ์ชินฤทธิ์. 2540. **คุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งคลองแสนแสบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. 2546 (9 ตุลาคม). **วิถีแห่งคุณภาพ: มาตรฐานชีวิตของคนไทย**. ผู้จัดการรายวัน: 9.
- ศรีพ้อง จิตกรณกิจศิลป์. 2526. **การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. 2546. **ครอบครัวสาระที่น้ำ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท. 2552. **เกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน**. ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2552 จาก <http://118.175.0.190/bmn/Index.asp>.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย. 2541. **คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคใต้ของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันวิจัยยาง. 2552. **พื้นที่ปลูกยางของประเทศไทย**. ค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2552 จาก <http://www.rubberthai.com>.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. 2539. **แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว.

- สนิท สมักรการ. 2538. **มีเงินก็นับว่าน้อง มีทองก็นับว่าพี่ ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย.**
กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมพร เทพสิทธิ์า. 2539. **การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาคน ศาสนากับ
การศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. 2539. **สัมฤทธิ์ผลของโครงการจัดที่ดินทำกินให้ราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่า
สงวนเสื่อมโทรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาคมยางพาราไทย. 2552. **การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยาง.** คั่นวันที่ 9 เมษายน
2552 จาก http://www.thainr.com/th/message_detail.php?MID=27.
- สรวงสรรค์ ติ่งปิ่นตา. 2541. **คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานระดับล่างของกรมทางหลวง:
กรณีศึกษาบุคลากรในสังกัดสำนักงานทางหลวงที่ 12 (จังหวัดชลบุรี).** วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. 2534. **หลักสูตรเพื่อชีวิต: เศรษฐกิจ สังคม.** กรุงเทพมหานคร: โอ เอส
พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2551. **ประวัติยางพารา.** คั่นวันที่ 10 พฤศจิกายน
2551 จาก http://www.rubber.co.th/index_home.php.
- สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง. 2552. **ความเคลื่อนไหวราคายางชนิดต่างๆ.** คั่นวันที่
9 เมษายน 2552 จาก <http://www.rubber.co.th/menu5.php>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2538. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551. **สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ.** คั่นวันที่ 10 พฤศจิกายน 2551 จาก <http://www.nesdb.go.th>
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. 2545. **ธรรมนูญสุขภาพคนไทย.** นนทบุรี: สำนักงาน
ปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. 2546. **รายงานการศึกษา ระบบสุขภาพและการ
ประเมินผลการดำเนินการ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552. **จำนวนประชากร.** คั่นวันที่ 9 เมษายน 2552 จาก
<http://www.nso.go.th>.

- ลีปนันท์ เกตุทัต. 2525. ระบบการศึกษาไทย พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สีลาภรณ์ นาคทรพรพ. 2539. แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม: ระดับกลุ่ม/ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุคตสาร หงษ์อ้น. 2544. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมส่งเสริมการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการสังกัด กรมส่งเสริมการเกษตรส่วนกลาง. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุทธิพร บุญมาก. 2544. คุณภาพชีวิตของพยาบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลสังกัดกรมการแพทย์ ส่วนกลาง กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุทธิลักษณ์ สุนทโรดม. 2537. มาตรการทางกฎหมายต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทน มานะสุวรรณ. 2542. คุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุขและการใช้สติปัญญาของประชาชนชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท: กรณีศึกษาตำบลเมะมาวี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุธน โพธิ์เอี่ยม. 2538. สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพชีวิตของแรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม ศึกษากรณีอุตสาหกรรมขนาดย่อมหลักในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุนันท์ธนา แสนประเสริฐ. 2540. วิธีชีวิตผู้ประกอบการด้านแผงลอยจำหน่ายอาหารในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สัมกรการ. 2534. รายงานการวิจัยคุณภาพชีวิตของคนไทย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท. เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. 2540. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภางค์ จันทวานิช และวรรณี ไทยานันท์. 2541. แนวคิดและเครื่องชี้วัดการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของประเทศไทย. ใน การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อัจฉา, บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 89-93.

- สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกุล. 2541. การพัฒนาแนวคิดและเครื่องชี้วัดสังคมและคุณภาพชีวิตในต่างประเทศ. ใน การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 138-187.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. 2541. **คุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ.** กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.
- เสรี พงศ์พิศ. 2536. **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- เสาวนีย์ ตนะคุลย์. 2533. **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แสงรัตน์ เดชอุดม. 2543. **คุณภาพชีวิตของพี่เลี้ยงศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์สังกัดกรมศาสนา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิรักษ์ วัฒนรัตน์. 2534. **การใช้เวลาและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางขนาดเล็กในจังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อ่องจิต เมชยะประภาส. 2538. **ผลกระทบของการจัดการศึกษาต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน: ศึกษากรณีโรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อารีย์ อ่องสว่าง. 2541. **คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท: กรณีศึกษาบ้านต้นหยง ตำบลบางตอง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำนวยการ สันเทพ. 2532. **การศึกษาความต้องการคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในสาธารณสุข เขต 5.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อำพล จินดาวัฒนะ. 2536. **บางมุมมองเพื่อ ทอศ.** กรุงเทพมหานคร: กองสาธารณสุขภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข.
- อุทุมพร จามรมาน. 2528. **คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Beenstock, Michael. 1980. **Health, Migration, and Development.** Farnborough, England: Gower.

- ESCAP. 1990. **Guideline on Methodological Approaches to the Conduct of a Regional Survey of the Quality of Life as an Aspects of Human Resources Development.** New York: ESCAP.
- Guest, R. H. 1979. Quality of Work Life-Learning from Tarrtown. **Harvard Business Review.** 20 (July-August): 76-87.
- Kast, Fremont E. and Rozenzweig, James E. 1985. **Organization Development and Change.** New York: West Publishing.
- Maslow, H. Abraham. 1954. **Motivation and Personality.** New York: Harper & Row Publisher.
- Sharma, R. C. 1975. Population and Socio-Economic Development. In **Population Resources and Environment: Handbook for Population Education.** India: New Delhi. Pp. 12.
- UNESCO. 1978. **Indicator of Environmental Quality of Life.** Research and Papers in Social Science, no.38. Paris: UNESCO.
- UNESCO. 1981. **Quality of Life : an Orientation of Population Education.** Bangkok: UNESCO.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรชาวสวนยาง เรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกร
ชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี
และนครศรีธรรมราช

แบบสอบถาม

เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย :
ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ขอความร่วมมือทุกท่านโปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ผลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการศึกษา และส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านกรุณาให้ข้อมูลและความคิดเห็นที่มีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้

นางสาวกฤษมา โกศล
นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

แบบสอบถาม

เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัด สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

- คำชี้แจง
- 1) ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ หัวหน้าครอบครัวที่เป็นเกษตรกรชาวสวนยาง (ถ้าหากหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ขณะไปเก็บข้อมูล จะสอบถามคู่สมรส หรือบุตรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ แทน)
  - 2) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้
    - ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล
    - ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ
    - ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ
    - ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
  - 3) ผู้วิจัยใครขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในทุกข้อคำถามที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. จังหวัดที่ท่านอาศัยอยู่ (ระบุรายละเอียด)
  1. จังหวัดสุราษฎร์ธานี (หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ .....
  2. จังหวัดนครศรีธรรมราช (หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ .....
2. เพศ
  1. ชาย
  2. หญิง
3. อายุ (เต็ม) ..... ปี
4. ระดับการศึกษา (ขั้นสูงสุด)
  1. ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6
  2. ประถมศึกษาปีที่ 6
  3. มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า
  4. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
  5. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
  6. อื่นๆ (ระบุ) .....

5. สถานภาพการสมรส

1. โสด 2. สมรส
 3. แยกกันอยู่ 4. หย่าร้าง
 5. อื่นๆ (ระบุ) .....

6. ลักษณะครอบครัว

1. ครอบครัวเดี่ยว (ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก)
 2. ครอบครัวขยาย (มีปู่ย่า ตายาย หรือ ลุง ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วย)
 3. ครอบครัวซ้อน (มีครอบครัวมากกว่าหนึ่งครอบครัว อยู่ร่วมกัน)

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ระบุ)..... คน

8. ลักษณะที่อยู่อาศัย

1. บ้านของตัวเอง 2. บ้านของพ่อแม่
 3. อาศัยญาติหรือคนรู้จัก 4. บ้านนายจ้าง
 5. บ้านเช่า 5. อื่นๆ (ระบุ) .....

9. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน

1. เป็นคนในพื้นที่ 2. ย้ายมาจากจังหวัดอื่น (ระบุ) .....

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

10. ลักษณะสวนยางที่ท่านเปิดกรีดอยู่

1. เป็นของตัวเอง 2. เป็นของพ่อแม่
 3. เป็นของญาติ 4. รับจ้างกรีด
 5. อื่นๆ (ระบุ) .....

11. จำนวนแรงงานในบ้านที่ช่วยท่านทำอาชีพสวนยาง

1. จำนวน 1-2 คน 2. จำนวน 3-5 คน
 3. มากกว่า 5 คน 4. ท่านประกอบอาชีพนี้เพียงคนเดียวในบ้าน

12. จำนวนพื้นที่การทำสวนยางที่ท่านเปิดกรีด จำนวน .....

13. ท่านได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง (สกย.) หรือไม่

1. ไม่ได้รับการส่งเสริม 2. ได้รับการส่งเสริม จำนวน .....

14. ลักษณะการขายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. นำขาย 2. แฝนขาย
 3. จี๋ขาย 4. อื่นๆ (ระบุ) .....

15. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (ตุลาคม 2551- ปัจจุบัน) โดยเฉลี่ยแล้วท่านขายผลผลิตได้ในราคาเท่าไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 15.1 นำขาย   กิโลกรัมละ.....บาท
 15.2 แฝนขาย   กิโลกรัมละ.....บาท
 15.3 จี๋ขาย   กิโลกรัมละ.....บาท
 15.4 อื่นๆ (ระบุ) .....   กิโลกรัมละ.....บาท

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. สภาพแวดล้อมในการทำงาน					
16.1 สวนยางที่ท่านเปิดกรีดเป็นพื้นที่ราบ ไม่มีห้วยารกปกคลุม					
16.2 ท่านมีเครื่องมือเพียงพอในการประกอบอาชีพ					
16.3 ท่านมีความสะดวกในการเดินทางไปกรีดยาง					
16.4 ท่านรู้สึกมีความปลอดภัยในการกรีดยางตอนกลางคืน					
17. ความพึงพอใจในราคาผลผลิต					
17.1 ท่านขายผลผลิตขายได้ในราคาที่ท่านต้องการอยู่เสมอ					
17.2 ท่านคิดว่าราคาขายในปัจจุบันมีความเหมาะสม					
17.3 ท่านรู้สึกกังวลใจเมื่อราคาผลผลิตขยงตกต่ำ					
17.4 โดยรวมแล้วท่านพึงพอใจกับราคาผลผลิตขยงโดยเฉลี่ยที่ขายได้ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา					

18. นอกจากอาชีพการทำสวนยางแล้วท่านประกอบอาชีพอื่นอีกหรือไม่

1. ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น 2. ประกอบอาชีพอื่น (ระบุ) .....

19. รายได้ของท่านเฉลี่ยต่อเดือน (จำนวนเงินที่ได้รับจากการทำงานทุกประเภท)

1. ต่ำกว่า 5,000 บาท   2. 5,001 - 10,000 บาท
 3. 10,001 - 15,000 บาท   4. 15,001 - 20,000 บาท
 5. 20,001 - 30,000 บาท   6. 30,001 - 40,000 บาท
 7. 40,001 - 50,000 บาท   8. 50,001 บาทขึ้นไป

20. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวท่าน

1. เหลือกิน   2. พอกิน   3. ไม่ค่อยพอ

21. ท่านมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านอย่างไร

1. มีความสัมพันธ์ดีมาก   2. มีความสัมพันธ์ดี
 3. เฉยๆ   4. มีความสัมพันธ์ไม่ค่อยดี
 5. มีความสัมพันธ์ไม่ดี

22. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางใดมากที่สุด

1. โทรทัศน์   2. วิทยุ   3. หนังสือพิมพ์
 4. อินเทอร์เน็ต   5. เพื่อนบ้าน   6. อื่นๆ (ระบุ) .....

23. ท่านติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรบ่อยเพียงใด

1. ทุกวัน   2. อาทิตย์ละ 3-4 วัน
 3. อาทิตย์ละ 1-2 วัน   4. ไม่เลย

ตอนที่ 3 ปัจจัยคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ

3.1 ด้านชีวิตครอบครัว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
24. สภาพที่อยู่อาศัย					
24.1 สภาพบ้านของท่านคงทนถาวร					
24.2 บ้านของท่านมีเครื่องอำนวยความสะดวก (เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ฯลฯ)					
24.3 พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านของท่านมีกว้างขวางเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสมาชิก					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
24.4 บริเวณบ้านของท่านมีต้นไม้ร่มรื่น					
25. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว					
25.1 สมาชิกในครอบครัวของท่านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
25.2 สมาชิกในครอบครัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อกัน					
25.3 ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว					
25.4 ท่านได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว					
26. ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ					
26.1 คู่สมรสกับพ่อแม่ของท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
26.2 ปู่ ย่า ตา หรือ ยาย มีโอกาสดูแลดูๆ ของท่าน					
26.3 ท่านและญาติๆ มีโอกาสไปมาหาสู่กัน					
26.4 ท่านสามารถขอความช่วยเหลือจากญาติได้					
27. ความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว					
27.1 ครอบครัวของท่านสอนให้รู้จักการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อกันอยู่เสมอ					
27.2 ครอบครัวของท่านสอนให้ไว้ใจซึ่งกันและกัน					
27.3 สมาชิกในครอบครัวของท่านมีความเข้าใจกันดี					
27.4 สมาชิกในครอบครัวของท่านมีความผูกพันต่อกัน					
28. การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน					
28.1 ท่านรับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวเป็นประจำ					
28.2 เมื่อมีเวลาว่าง ท่านไปเที่ยวกับครอบครัวอยู่เสมอ					
28.3 ครอบครัวของท่านมีเวลาเอาใจใส่อบรมสมาชิกในครอบครัว					
28.4 ครอบครัวของท่านถือว่าการมีเวลาให้ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
29. การแก้ไขปัญหาครอบครัว					
29.1 เมื่อเกิดปัญหา ครอบครัวของท่านปรึกษาหารือปัญหาร่วมกัน					
29.2 สมาชิกในครอบครัวพร้อมช่วยแก้ปัญหาในครอบครัว					
29.3 เมื่อเกิดปัญหา สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจซึ่งกันและกัน					
29.4 ทุกครั้งที่เกิดปัญหา ท่านและครอบครัวสามารถช่วยกันแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้					
30. การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา					
30.1 ครอบครัวของท่านเข้าใจหลักการปฏิบัติตามศาสนาที่นับถือเป็นอย่างดี					
30.2 ครอบครัวของท่านได้ประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาอยู่บ่อยครั้ง					
30.3 ครอบครัวของท่านใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและควบคุมตนเอง					
30.4 ครอบครัวของท่านเน้นการทำความดีมากกว่าการมีทรัพย์สินเงินทอง					

31. ท่านรู้สึกที่ครอบครัวของท่านเดือดร้อนในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยหรือไม่
1. เดือดร้อนมาก 2. เดือดร้อนในระดับปานกลาง
3. เดือดร้อนน้อย 4. ไม่เดือดร้อน
32. ในช่วงภาวะวิกฤติเศรษฐกิจถดถอย มีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในครอบครัวของท่านบ้างหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. สมาชิกในครอบครัวตกงาน
2. รายได้ของครอบครัวลดลง
3. เด็กในครอบครัวต้องออกจากโรงเรียน

4. เกิดการทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัวมากขึ้น
5. สมาชิกในครอบครัวมีความเครียดมากขึ้น
6. อื่นๆ (ระบุ) .....
7. ไม่มีสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น เกิดขึ้นในครอบครัว

3.2 ด้านชีวิตการทำงาน

33. ท่านใช้เวลาเดินทางไปกรีดยางมากน้อยเพียงใด

1. ไม่เกิน 10 นาที
2. 10 -30 นาที
3. 31 นาที – 1 ชั่วโมง
4. 1 ชั่วโมงขึ้นไป

34. ท่านเดินทางไปกรีดยางด้วยวิธีใด

1. เดินเท้า
2. รถมอเตอร์ไซด์
3. รถกระบะ
4. อื่นๆ (ระบุ) .....

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
35. ความสามารถในการทำงาน					
35.1 ท่านมีความชำนาญในการประกอบอาชีพทำสวนยาง					
35.2 ท่านรู้หลักและวิธีการกรีดยางที่ถูกต้อง					
35.3 ท่านรู้วิธีการดูแล บำรุง รักษาสวนยางอย่างถูกต้อง					
35.4 ท่านสามารถแนะนำบุคคลอื่นในการกรีดยางที่ถูกต้องได้					
36. การรับรู้ข่าวสารอาชีพ					
36.1 ท่านมีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางเป็นประจำ					
36.2 ท่านใช้ประโยชน์จากการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสวนยางอยู่เสมอ					
36.3 ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทำสวนยางจากเพื่อนบ้านของท่าน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
36.4 เมื่อท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ท่านจะถ่ายทอดต่อให้เพื่อนบ้านของท่านเป็นประจำ					
37. ความพึงพอใจในงานที่ทำ					
37.1 อาชีพการทำสวนยางทำให้ท่านมีชีวิตที่ดีขึ้น					
37.2 ท่านรู้สึกสนุกกับงานและรู้สึกชีวิตมีคุณค่า					
37.3 ท่านภูมิใจในอาชีพการทำสวนยางของท่าน					
37.4 ท่านอยากทำอาชีพนี้ต่อไป					

3.3 ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
38. รายได้ที่ท่านหามาได้เพียงพอสำหรับครอบครัว					
39. รายได้จากการประกอบอาชีพการทำงานสวนยางมีความมั่นคง					
40. ท่านสามารถขายผลผลิตยางได้ในราคาที่เหมาะสมตลอดปี					
41. ฐานะทางการเงินของครอบครัวท่านมีรายได้มากกว่ารายจ่าย					

3.4 ด้านสุขภาพอนามัย

42. ในรอบปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่กลางปีที่แล้ว - ปัจจุบัน) ท่านเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาทันทีในโรงพยาบาลบ้างหรือไม่
1. ไม่เคย 2. เคย ประมาณ ..... ครั้ง
43. ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่
1. ไม่มี 2. มี โรค (ระบุ) .....

44. เมื่อท่านเจ็บป่วย ส่วนใหญ่ท่านจะเข้ารับบริการจากสถานที่ใด

1. โรงพยาบาลประจำจังหวัด   2. โรงพยาบาลประจำอำเภอ
3. โรงพยาบาลประจำตำบล   4. สถานีอนามัย
5. โรงพยาบาลเอกชน   6. คลินิกส่วนตัว
7. อื่นๆ (ระบุ).....

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
45. ความเครียด					
45.1 ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการนอนไม่หลับ					
45.2 ท่านมักคิดมากหรือกังวลใจอยู่เสมอ					
45.3 ท่านมักรู้สึกปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุ					
45.4 เมื่อมีปัญหาที่ท่านแก้ไขไม่ได้ ท่านมักเบื่ออาหารหรือทานข้าวไม่ลง					
46. การป้องกันดูแลสุขภาพ					
46.1 ท่านรับประทานอาหารเช้าครบ 5 หมู่ทุกวัน					
46.2 ท่านรับประทานอาหารเช้าตรงเวลาอยู่เสมอ					
46.3 ท่านออกกำลังกายสม่ำเสมอ					
46.4 ท่านตรวจสุขภาพประจำปีทุกปี					
47. ความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน					
47.1 เมื่อท่านเจ็บป่วย ท่านสามารถเดินทางไปสถานพยาบาลใกล้บ้านได้ทันที					
47.2 ท่านสะดวกในการเดินทางไปสถานพยาบาลใกล้บ้านทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน					
47.3 ท่านต้องไหว้วานบุคคลอื่น (ที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว) เมื่อต้องเดินทางไปสถานพยาบาลใกล้บ้าน					
47.4 มีรถโดยสารประจำทางผ่านสถานพยาบาลใกล้บ้าน					

ด้านชีวิตในชุมชน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
48. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน					
48.1 ท่านมีเพื่อนบ้านคอยปรึกษาหารือเรื่องราวต่างๆ					
48.2 เพื่อนบ้านของท่านมีอาชีพไมตรีที่ดีต่อท่าน					
48.3 ท่านสามารถไหว้วานเพื่อนบ้านเมื่อจำเป็นได้ (เช่น การฝากบ้าน การเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าของบ้าน เป็นต้น)					
48.4 ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนบ้านของท่าน					
49. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
49.1 ชุมชนของท่านมีเรื่องการลักทรัพย์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง					
49.2 ชุมชนของท่านมีเรื่องการฆาตกรรมเกิดขึ้นบ่อยครั้ง					
49.3 ชุมชนของท่านมีอุบัติเหตุบนท้องถนนเกิดขึ้นบ่อยครั้ง					
49.4 ท่านรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากปัญหาโจรผู้ร้าย					
50. การมีส่วนร่วมในชุมชน					
50.1 ท่านมีการรวมกลุ่มกับคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนอยู่เสมอ					
50.2 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมตามที่ทางราชการเรียกประชุมอยู่บ่อยครั้ง					
50.3 ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินสำหรับกิจกรรมของชุมชนอยู่บ่อยครั้ง					
50.4 ท่านรู้สึกพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับผู้อื่น					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
51. ความสะดวกในการติดต่อราชการ					
51.1 สถานที่ราชการอยู่ไม่ไกลจากบ้านของท่าน					
51.2 ท่านเดินทางสะดวกในการไปติดต่อราชการใกล้บ้าน (เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านกำนัน อบต. ที่ว่าการอำเภอ/เทศบาล ฯลฯ)					
51.3 ท่านได้รับความสะดวกในการติดต่อราชการ					
51.4 ในชุมชนของท่านมีรถโดยสารประจำทางแล่นผ่านสถานที่ราชการ (เช่น อบต. ที่ว่าการอำเภอ/เทศบาล ฯลฯ)					
52. การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน					
52.1 ชุมชนของท่านไม่มีปัญหาน้ำเน่าเสีย					
52.2 ชุมชนของท่านไม่มีปัญหาเสียงดังรบกวน					
52.3 ชุมชนของท่านมีสถานที่ทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง					
52.4 คนในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี					

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

**การศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย :
ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช**

คำชี้แจง

คำถามในแบบสัมภาษณ์นี้เป็นเพียงคำถามเบื้องต้น ผู้สัมภาษณ์สามารถสัมภาษณ์/สอบถาม
ข้อมูลประกอบอื่นๆ จากผู้ให้สัมภาษณ์ เพิ่มเติมได้

หัวข้อคำถาม

1. ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ มานานเพียงใด

.....
.....
.....

2. ท่าน หรือคนในครอบครัว หรือญาติพี่น้องของท่าน ประกอบอาชีพการทำสวนยาง
บ้างหรือไม่ / นานเพียงใด

.....
.....
.....

3. ท่านมีความเห็นต่อการประกอบอาชีพการทำสวนยางของคนในชุมชนอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. ท่านมีความเห็น / ข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร
ชาวสวนยาง อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. อื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ (กรณีสะดวกที่จะให้ข้อมูล)

ชื่อ-สกุล..... อายุ.....ปี
อาชีพ .....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อมูล หรือความเห็นที่มีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้
นางสาวกุสุมา โกศล
นักศึกษาระดับปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า)

ภาคผนวก ค

ผลการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (จากการทดสอบแบบสอบถาม)

ผลการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น

(จากการทดสอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด)

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	Alpha = .8888	
ท่านมีเครื่องมือเพียงพอในการประกอบอาชีพ	.8373	.8065
ท่านมีความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน	.7197	.8955
ท่านรู้สึกมีความปลอดภัยในการกรีดยางตอนกลางคืน	.8133	.8207

ตอนที่ 3 ปัจจัยคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ

1) ด้านชีวิตครอบครัว

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
สภาพที่อยู่อาศัย	Alpha = .8181	
สภาพบ้านของท่านคงทนถาวร	.7034	.7528
บ้านของท่านมีเครื่องอำนวยความสะดวก (เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ฯลฯ)	.6683	.7650
พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านของท่านมีกว้างขวางเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสมาชิก	.6886	.7595
บริเวณบ้านของท่านมีต้นไม้ร่มรื่น	.5096	.8110
โดยภาพรวมท่านพอใจในสภาพที่อยู่อาศัยของท่าน	.4923	.8137

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว	Alpha = .7531	
ท่านพอใจในชีวิตสมรส *	.3745	.8207
สมาชิกในครอบครัวของท่านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	.6280	.6766
คนในครอบครัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อกัน	.5644	.7175
ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว	.5849	.6895
ท่านได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว	.6762	.6514
ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับเครือญาติ	Alpha = .7849	
คู่สมรสกับพ่อแม่ของท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	.5460	.7531
ปู่ ย่า ตา หรือ ยาย มีโอกาสดูแลลูกๆ ของท่าน	.6519	.7150
ท่านและญาติๆ มีโอกาสไปมาหาสู่กัน	.7211	.6929
ท่านสามารถขอความช่วยเหลือจากญาติได้	.6297	.7263
ท่านและญาติมักมีกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง *	.3359	.8206
การเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพัน	Alpha = .6602	
สมาชิกในครอบครัวของท่านมีความผูกพันต่อกัน	.4857	.6016
สมาชิกในครอบครัวของท่านไว้วางใจซึ่งกันและกัน	.4391	.6154
สมาชิกในครอบครัวของท่านปรองดองกัน *	.3703	.6405
สมาชิกในครอบครัวของท่านขัดแย้งกันเล็กๆ น้อยๆ	.5165	.6101
สมาชิกในครอบครัวของท่านทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย	.5026	.5622
การใช้เวลาหรือทำกิจกรรมร่วมกัน	Alpha = .5433	
ท่านรับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวทุกวัน *	.1020	.5902
ท่านมีเวลาไปเที่ยวกับครอบครัว อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	.4770	.3783
ท่านและสมาชิกในครอบครัวออกกำลังกายด้วยกันอยู่เสมอ	.1335	.6497
ท่านมีเวลาเอาใจใส่อบรมสมาชิกในครอบครัว	.7544	.2758
ท่านถือว่าการมีเวลาให้ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ	.3002	.4934

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
การแก้ไขปัญหาครอบครัว	Alpha = .8054	
ครอบครัวของท่านปรึกษาหารือปัญหาาร่วมกัน	.4616	.8303
ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ในครอบครัว	.5555	.7814
ท่านพร้อมช่วยแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	.6542	.7476
ทุกครั้งที่เกิดปัญหา ท่านและครอบครัวสามารถผ่านพ้นไปได้	.7436	.7202
หลังจากแก้ปัญหาได้ สมาชิกในครอบครัวท่านเข้าใจกันดีขึ้น	.6320	.7593
การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา	Alpha = .7707	
ท่านเข้าใจหลักการปฏิบัติตามศาสนาที่ท่านนับถือเป็นอย่างดี	.7337	.6552
ครอบครัวของท่านได้สั่งสอนการปฏิบัติตามหลักธรรมในด้าน สาระอยู่บ่อยครั้ง	.7972	.6387
ครอบครัวของท่านได้ประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาอยู่ บ่อยครั้ง *	.3311	.8086
ครอบครัวของท่าน ใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และควบคุมตนเอง	.6114	.7046
ครอบครัวของท่านเน้นการทำความดีมากกว่าการมีทรัพย์สิน เงินทอง	.3037	.7962

2) ด้านชีวิตการทำงาน

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ความสามารถในการทำงาน	Alpha = .7822	
ร่างกายของท่านเอื้อต่อการประกอบอาชีพทำสวนยาง *	.3804	.8002
ท่านมีความชำนาญในการประกอบอาชีพทำสวนยาง	.7872	.6620
ท่านรู้หลักและวิธีการกรีดยางที่ถูกต้อง	.6641	.7032

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ท่านรู้วิธีการดูแล บำรุง รักษาสวนยาง	.4312	.7806
ท่านสามารถแนะนำบุคคลอื่นในการกรีดยางที่ถูกต้องได้	.5767	.7353
การรับรู้ข่าวสารอาชีพ	Alpha = .8345	
ท่านมีการติดตามข่าวสารด้านอาชีพเป็นประจำ	.8654	.7333
การประกอบอาชีพการทำสวนยางทำให้ท่านมีเวลาในการติดตามข่าวสารด้านอาชีพ	.7469	.7926
ท่านสามารถนำข่าวสารที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ	.8724	.7240
ท่านได้รับข่าวสารด้านอาชีพจากเพื่อนบ้าน	.6124	.8087
ท่านมีความกังวลใจเมื่อได้รับรู้ข่าวภาวะเศรษฐกิจถดถอย	.2510	.9068
ความพึงพอใจในงานที่ทำ	Alpha = .7355	
อาชีพการทำสวนยางทำให้ท่านมีชีวิตที่ดีขึ้น	.6542	.6326
ท่านรู้สึกสนุกกับงานและรู้สึกชีวิตมีคุณค่า	.6887	.6293
ท่านภูมิใจในอาชีพการทำสวนยางของท่าน	.5482	.6824
ท่านรู้สึกว่าอาชีพการทำสวนยางทำให้ท่านเหน็ดเหนื่อยกว่าอาชีพอื่น *	.2098	.8345
ท่านอยากทำอาชีพนี้ต่อไปเรื่อยๆ	.5819	.6549

3) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
	Alpha = .8077	
รายได้ที่ท่านหาได้เพียงพอสำหรับครอบครัว	.6323	.7574
รายได้จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางมีความมั่นคง	.5606	.7924

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ท่านสามารถขายผลผลิตยางได้ในราคาที่เหมาะสมตลอดปี	.6768	.7338
ฐานะทางการเงินของครอบครัวท่านมีรายได้มากกว่ารายจ่าย	.6663	.7417

4) ด้านสุขภาพอนามัย

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ความเครียด	Alpha = .8172	
ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการนอนไม่หลับ	.4558	.8211
ท่านมักมีเรื่องก่อกวนใจ	.8501	.6957
ท่านมักคิดมากหรือกังวลใจอยู่เสมอ	.7801	.7231
ท่านมักรู้สึกปวดศีรษะ โดยไม่ได้เกิดจากอาการไข้หวัด	.6495	.7686
ท่านมักเบื่ออาหารหรือทานข้าวไม่ลง เมื่อมีปัญหาที่ท่านแก้ไขไม่ตก	.3236	.8484
การป้องกันดูแลสุขภาพ	Alpha = .5996	
ท่านล้างมือก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง *	.1348	.6357
ท่านรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	.4782	.5121
ท่านรับประทานอาหารตรงเวลาอยู่เสมอ	.4375	.4989
ท่านออกกำลังกายสม่ำเสมอ	.5028	.4622
ท่านตรวจสุขภาพประจำปีทุกครั้ง	.3220	.5953
ความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาล	Alpha = .3424	
เมื่อท่านเจ็บป่วย ท่านสามารถเดินทางไปสถานพยาบาลใกล้บ้านได้ทันที	.3183	.1740
ท่านสะดวกในการเดินทางไปสถานพยาบาลใกล้บ้านในช่วงกลางวัน	.5010	.0953

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ท่านสะดวกในการเดินทางไปสถานพยาบาลใกล้บ้านในช่วงกลางคืน	.4838	.0315
ท่านพึงพอใจกับการบริการของสถานพยาบาลใกล้บ้าน	.0359	.3803
ถ้าเลือกได้ท่านจะไม่ใช้บริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน *	-.1330	.6819

5) ด้านชีวิตในชุมชน

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	Alpha = .7779	
ท่านมีเพื่อนบ้านหรือคนคุ้นเคยคอยปรึกษาหารือเรื่องราวต่างๆ	.7428	.6778
เพื่อนบ้านของท่านมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกัน	.5213	.7600
ท่านสามารถไหว้วานเพื่อนบ้านเมื่อจำเป็นได้ เช่น การฝากบ้าน การเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าของบ้าน เป็นต้น	.5076	.7578
ท่านไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกับเพื่อนบ้านของท่าน *	.5476	.8258
ท่านมีความพอใจในเพื่อนบ้านของท่าน	.7735	.6799
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	Alpha = .6985	
ชุมชนของท่านมีเรื่องการลักทรัพย์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง	.4579	.6534
ชุมชนของท่านมีเรื่องการก่ออาชญากรรมบ่อยครั้ง *	.2758	.7133
ชุมชนของท่านมีอุบัติเหตุบนท้องถนนบ่อยครั้ง	.6542	.5632
ครอบครัวของท่านมักถูกคุกคามในชีวิตและทรัพย์สิน	.5165	.6286
ท่านรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากปัญหาโจรผู้ร้าย	.4071	.6707
การมีส่วนร่วมในชุมชน	Alpha = .9328	
ท่านมีส่วนร่วมในการออกแรงหรือกิจกรรมของชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่	.8768	.9087

ข้อความ	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมในกิจกรรมของชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่	.8768	.9077
ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินในกิจกรรมของชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่	.8269	.9259
ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความสามัคคีกัน	.8604	.9123
ท่านมีความพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับผู้อื่น	.7861	.9309
ความสะดวกในการติดต่อราชการสำคัญ	Alpha = .8745	
สถานที่ราชการสำคัญอยู่ไม่ไกลจากบ้านของท่าน	.8072	.8218
ท่านเดินทางสะดวกในการไปติดต่อราชการสำคัญที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน, บ้านกำนัน, อบต., ที่ว่าการอำเภอ/เทศบาล ฯลฯ	.8630	.8132
ท่านได้รับความสะดวกในการติดต่อราชการสำคัญ	.7688	.8316
ท่านพอใจกับการดูแลเอาใจใส่ของผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน, อบต.	.7885	.8260
ในชุมชนของท่านมีรถโดยสารประจำทางแล่นผ่านสถานที่ราชการสำคัญ เช่น อบต. ที่ว่าการอำเภอ/เทศบาล ศาลากลาง จังหวัด ฯลฯ	.3279	.9212
การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	Alpha = -.1653	
ชุมชนของท่านเกิดสภาวะมลพิษ เช่น ขยะมูลฝอย เสี่ยงรบกวนน้ำเน่าเสีย	-.1670	.1531
ชุมชนของท่านมีสถานที่กำจัดขยะ / ทิ้งขยะ เป็นที่เป็นทาง	-.1213	-.0173
ชุมชนของท่านมีต้นไม้เขียวจี *	-.3304	.1062
คนในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี	.3692	-.5418
ชุมชนของท่านมีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	.2781	-.3718

หมายเหตุ: ข้อคำถามที่มีเครื่องหมาย * คือข้อคำถามที่นำไปแก้ไข ปรับปรุง และ/หรือ ตัดออก จากแบบสอบถามที่นำไปใช้จริง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวกฤษมา โกศล

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับ 1
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2549

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
กรมทรัพยากรน้ำ

ทุนการศึกษา

ทุนส่งเสริมการศึกษา (ทุนยกเว้นค่าหน่วยกิตตลอดหลักสูตร)
ทุนสนับสนุนการทำและการตีพิมพ์วิทยานิพนธ์ จากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2553